

*0: EK
*1: 2010-2011
*2: 1
*3: WordXP
*4: 1ste vergadering
*5: Dinsdag 28 september 2010
*6: 10.45 uur
**

Voorzitter: Van der Linden

Tegenwoordig zijn 72 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Benedictus, Van den Berg, Biermans, Van Bijsterveld, De Boer, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Duthler, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Flierman, Franken, Goyert, De Graaf, Hamel, Haubrich-Gooskens, Hendriks, Hermans, Hillen, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kox, Laurier, Leijnse, Leunissen, Van der Linden, Linthorst, Meindertsma, Meurs, Noten, Peters, Putters, Quik-Schuijt, Reuten, Rosenthal, Schaap, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Staal, Strik, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Tiesinga, Vedder-Wubben, Vliegthart, De Vries, De Vries-Leggedoor, Werner, Westerveld en Willems,

en de heer Hirsch Ballin, minister van Justitie, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Kuiper en Böhler, wegens verblijf in het buitenland;

Meulenbelt, wegens ziekte;

Lagerwerf-Vergunst, wegens persoonlijke omstandigheden.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B

!Toelating en uitzetting BES!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet toelating en uitzetting BES (32282).

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Justitie van harte welkom bij dit debat met de Eerste Kamer en geef het woord aan de heer De Graaf.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **De Graaf** (VVD): Voorzitter. Wij spreken vandaag over het wetsvoorstel Wijziging van de Wet toelating en uitzetting BES. De gang van zaken ten aanzien van dit wetsvoorstel heeft mijn fractie op zijn zachtst gezegd nogal verbaasd, wat ik hierna zal aangeven.

Dit wetsvoorstel voorziet in toelating en uitzetting van vreemdelingen op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba na de herstructurering van het Koninkrijk. Het uitgangspunt is dat het te voeren toelatingsbeleid op de BES-eilanden eenvoudig en praktisch moet blijven, gelet op de geringe schaalgrootte van de eilanden en de daarmee samenhangende beperkte ambtelijke capaciteit. De Vreemdelingenwet 2000 wordt vanuit dit perspectief te veelomvattend geacht. Besloten is om de Landsverordening Toelating en Uitzetting uit de Nederlandse Antillen grotendeels te handhaven door deze op te nemen in de bijlage bij de Invoeringswet BES. Nu deze invoeringswet is aangenomen, heeft deze landsverordening de status van wet verkregen, namelijk de Wet toelating en uitzetting BES. Dit wetsvoorstel is dus een voorstel tot wijziging van die wet.

De Wet toelating en uitzetting BES wordt niettemin op een aantal onderdelen aangepast aan de Vreemdelingenwet 2000. Zo is de rechtsbescherming tegen vrijheidsbeperkende en vrijheidsontnemende maatregelen ingericht naar het model en het niveau van de Vreemdelingenwet 2000. Het heffen van leges wordt mogelijk gemaakt en de terminologie wordt aangepast naar het model van de Vreemdelingenwet 2000. Ook zijn er aanpassingen verricht in samenhang met de in voorbereiding zijnde rijkswet personenverkeer. Deze rijkswet bevat bepalingen met betrekking tot de toegang, dat wil zeggen de personencontrole aan de grenzen van het Koninkrijk, en geeft voorts onder meer invulling aan de rechten die zijn verbonden aan het Nederlanderschap. Die omvatten het recht van vrij verkeer en dat van verblijf op de grondgebieden van de landen van het Koninkrijk, de openbare lichamen inbegrepen. Die rechten worden niettemin nog aan voorwaarden verbonden en daaraan kunnen nog wel beperkingen worden gesteld. Omdat die rechten worden neergelegd in de rijkswet personenverkeer, is aanvankelijk besloten om de Wet toelating en uitzetting BES niet van toepassing te laten zijn op Nederlanders. Hier wringt de schoen. De Nederlandse regering heeft het overleg over de genoemde rijkswet opgeschort,

mede op aandringen van de regeringen van de Nederlandse Antillen en van Aruba. Men leek er namelijk niet uit te komen en daarmee dreigde het gehele herstructureringsproces in gevaar te worden gebracht. Het was de Raad van State die in zijn eerste advies wees op de nog ontbrekende samenhang tussen het opgeschorte voorstel van rijkswet personenverkeer en de Wet toelating en uitzetting BES. Om die reden adviseerde de Raad van State, in het onderhavige wetsvoorstel te voorzien in een overgangsregeling voor de toegang en het verblijf van Nederlanders op de BES-eilanden. Met andere woorden, de Wet toelating en uitzetting BES dient vooralsnog ook van toepassing te blijven op Nederlanders: restricties dus. En de regering heeft het wetsvoorstel dienovereenkomstig aangepast bij nota van wijziging en zij heeft het opnieuw ter advisering voorgelegd aan de Raad van State. Behalve de overgangsregeling bevat de nota van wijziging nadere regels omtrent de toegang tot de BES-eilanden, die dus zowel voor vreemdelingen als voor Nederlanders gelden.

Het heeft mijn fractie verbaasd dat de regering al eerder had ingestemd met opschorting van het overleg over de rijkswet personenverkeer en dat zij zich vervolgens bij het indienen van het onderhavige wetsvoorstel kennelijk niet heeft gerealiseerd dat daarmee een lacune in de regelgeving dreigde te ontstaan. Was dit wetsvoorstel ongewijzigd gebleven, dan zou de Wet toelating en uitzetting BES bij invoering immers niet meer van toepassing zijn geweest op Nederlanders, zowel Europese als Antilliaanse en Arubaanse. Kan de regering een verklaring geven voor deze omissie, tegen de achtergrond van de problemen ten aanzien van de rijkswet personenverkeer?

Het resultaat van dit alles is dat de situatie van niet wederkerigheid van het beleid inzake toelating en verblijf van enerzijds, vanaf 10 oktober 2010, Curaçao, Sint-Maarten, Aruba en de BES-eilanden en anderzijds het Europese deel van Nederland wordt gecontinueerd. Dit vormde dan ook de kern van het debat in de Tweede Kamer over dit wetsvoorstel. Dat leidde bij monde van de woordvoerders van de fracties van de VVD, de PVV en de SP tot de kwalificaties "onverteerbaar" en "gemarkeerde wetgeving". Zelfs de datum, 10 oktober 2010, kwam ter discussie te staan. Die werd niet langer heilig genoemd. En men eiste een parallelle behandeling van een voorstel voor een rijkswet personenverkeer met dit wetsvoorstel. De heer De Krom pleitte derhalve voor het aanhouden van het wetsvoorstel en de heer Van Raak ging weer eens even flink los toen hij sprak over de fuik waarin de regering de Staten-Generaal heeft gelokt. Hij richtte zelfs zijn hoop op de behandeling van dit wetsvoorstel door de Eerste Kamer vandaag. De drie genoemde fracties stemden tegen. Desalniettemin is het wetsvoorstel door de Tweede Kamer aangenomen. Mijn fractie vraagt zich af hoe het verder moet.

De Raad van State gaat er naar ons oordeel terecht van uit dat een rijkswet personenverkeer te zijner tijd zal voorzien in het recht van vrij verkeer en verblijf van Nederlanders op de grondgebieden

van de landen van het Koninkrijk, inclusief de openbare lichamen. De regering stelt in de memorie van toelichting dat aan dat recht niettemin nog wel voorwaarden worden verbonden en dat daaraan beperkingen kunnen worden gesteld. Over welke voorwaarden en mogelijke beperkingen heeft zij het dan? De minister van Justitie heeft daarop in zijn nota naar aanleiding van het verslag al enige toelichting gegeven, maar ik zou een en ander graag uit zijn mond willen horen.

Ziet de regering nog wel heil in het hervatten van het overleg over een rijkswet personenverkeer, nu immers per 10 oktober 2010 de autonomie van de landen -- dan zijn het immers landen -- Sint-Maarten en Curaçao verder toeneemt en er op Curaçao na de laatste verkiezingen merkbaar een andere wind waait? Kan een rijkswet personenverkeer er sowieso komen? Het betreft hier immers geen consensusrijkswet. Waartoe zal een dergelijke aanpak met name op Curaçao dan leiden? Of zijn er op dit punt wellicht andere wegen die naar Willemstad leiden?

Wij wachten de antwoorden van de regering met meer dan gewone belangstelling af.

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Vandaag behandelen we een aantal wetsvoorstellen die van belang zijn voor de nieuwe staatkundige verhoudingen binnen ons Koninkrijk. De meeste van deze wetsvoorstellen kunnen wat mijn fractie betreft als hamerstuk worden afgedaan. Slechts bij één wetsvoorstel, namelijk dat tot wijziging van de Wet toelating en uitzetting BES, staan we iets langer stil.

In de Tweede Kamer is opgemerkt dat het voorliggende wetsvoorstel -- de heer De Graaf zei het ook al -- eigenlijk beoordeeld zou moeten worden in samenhang met de rijkswet personenverkeer. Dat die rijkswet er nog niet is, heeft alles te maken met de gevoeligheden die samenhangen met dit onderwerp. Die rijkswet is vooruit geschoven om het proces van de staatkundige hervorming niet vlak voor de eindstreep te frustreren. In de Tweede Kamer is bij de behandeling van het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet toelating en uitzetting BES een aantal schoten voor de boeg gegeven ten aanzien van de komende rijkswet personenverkeer. Daarbij haakt mijn fractie graag aan.

Met de motie van de VVD-fractie heeft een meerderheid van de Tweede Kamer zich uitgesproken voor het principe van wederkerigheid ten aanzien van het verkeer van personen binnen het Koninkrijk. Dat klinkt redelijk, maar de vraag is of het dat inderdaad is. Voor mijn fractie is te billijken dat aan het personenverkeer naar en tussen de eilanden in het Caribische deel van het Koninkrijk grenzen worden gesteld. De schaal van de eilanden laat een grote toestroom van nieuwkomers eenvoudigweg niet toe. In dat opzicht kan het personenverkeer van de eilanden naar Nederland niet op een lijn gesteld worden met het personenverkeer tussen de eilanden en dat vanuit Nederland naar de eilanden. Naar het oordeel van

mijn fractie is het doel van de motie, als we het er ten minste over eens zijn dat een volledig vrij personenverkeer binnen het Koninkrijk niet wenselijk is, om het personenverkeer naar Nederland aan banden te leggen.

Mijn fractie erkent dat jongeren van, nu nog, Antilliaanse en Arubaanse herkomst in een aantal steden in Nederland soms voor forse overlast zorgen. Laten we dat probleem dan bij de naam noemen en het niet onderbrengen in principes als wederkerigheid.

Mijn fractie heeft bij verschillende gelegenheden aandacht gevraagd voor de problematiek van migrerende jongeren die kansarm zijn op het eiland van herkomst en die in Nederland volstrekt kansloos zijn. We hebben ook binnen het POK geprobeerd om een gezamenlijke aanpak te bewerkstelligen. Ik moet eerlijk zeggen dat de resultaten van die inspanningen ons hebben teleurgesteld. De overwegende teneur van onze collega's in het Caribische deel van het Koninkrijk was toch eigenlijk dat het ons probleem is.

Mijn fractie meent dat er met de nieuwe staatkundige verhoudingen ook ruimte moet zijn voor een volwassen overleg over deze problematiek. Dit overleg zou wat mijn fractie betreft moeten gaan over het reguleren van de immigratie. Het uitzetten van jongeren naar het eiland van herkomst is wat mijn fractie betreft niet aan de orde, maar dan moet het reguleren van de immigratie wel handen en voeten krijgen. Om te beginnen zouden de bestaande afspraken gehandhaafd moeten worden. Die bestaande afspraken houden in dat jongeren alleen naar het Nederlandse deel van het Koninkrijk kunnen reizen, als zij de sociale vormingsplicht hebben doorlopen en zij in Nederland beschikken over een voogd. Het is een publiek geheim dat daarop bij vertrek geen enkele vorm van controle is. Welke stappen gaat de minister zetten om deze afspraken eindelijk inhoud te geven? En, niet onbelangrijk, welke stappen gaat de nieuwe regering van het toekomstige autonome land Curaçao zetten om jongeren op het eigen eiland meer perspectief te bieden?

Wat mijn fractie betreft, zouden de eisen best mogen worden aangescherpt: wie zich in het Nederlandse deel van het Koninkrijk wil vestigen, is welkom als hij een opleiding volgt, als hij een baan heeft of indien hij met zijn reguliere bedrijf in zijn onderhoud kan voorzien. Hoe staat de minister tegenover deze voorstellen?

De wetsvoorstellen die wij vandaag behandelen, vormen als het ware het slotakkoord van de staatkundige hervorming. Tijdens de behandeling van de verschillende wetsvoorstellen, met name bij de wijziging van het Statuut, lieten wij meerdere malen merken dat wij zorgen hebben over de toekomst van het Koninkrijk. Met name hebben wij de vraag gesteld welk minimum aan onderwijs, gezondheidszorg en bestaansvoorwaarden er binnen het Koninkrijk zou moeten gelden en of de waarborgfunctie zich ook niet tot deze terreinen zou moeten uitstrekken. Meer in het algemeen hebben wij de regering opgeroepen om de waarborgfunctie inhoud te geven. Wij hebben de wijziging van het Statuut

bijna drie maanden geleden behandeld, maar onze zorgen zijn niet minder groot geworden. Wij waren geschokt door het besluit van de eilandsraad van Curaçao dat tot doel heeft, de pensioenen van politieke ambtsdragers te "verbeteren". Met terugwerkende kracht worden leden van de eilandsraad in staat gesteld om in een periode van twaalf jaar een pensioen van 70% van het politieke inkomen op te bouwen. Het kan wel zo zijn dat er ruimte is op de begroting om de pensioenen te "verbeteren", maar er zijn op Curaçao vele zaken die dringend verbetering behoeven en die wat mijn fractie betreft urgenter zijn dan de pensioenen van politieke ambtsdragers, bijvoorbeeld het bieden van perspectief aan jongeren. Wij gaan niet over de beleidskeuzes die de eilandsraad maakt, maar ik zou graag van de politici in het Caribische deel van het Koninkrijk vernemen hoe zij de pensioenverbetering zien in het licht van de situatie dat Nederland ruim 1,5 mld. aan schuldsanering heeft betaald en dat het nu 18 mld. moet bezuinigen. Daarvoor gaat onder meer de pensioengerechtigde leeftijd omhoog naar 67 jaar. De schuld is gesaneerd -- ik sta daar nog steeds achter -- om de landen een gezonde start te kunnen laten maken. Eventuele meevallers op de begroting zouden wat mijn fractie betreft ten goede moeten komen van de bevolking, dus van onderwijs, gezondheidszorg en armoedebestrijding. Mijn fractie is verheugd dat de gouverneur het pensioenbesluit heeft geschorst. Wij vragen de minister, de vinger aan de pols te houden en ook deze Kamer te informeren over de ontwikkelingen.

Onze zorgen hebben niet alleen betrekking op het omstreden pensioenbesluit, maar ook op de politiek-bestuurlijke situatie op Curaçao. Tijdens de laatste eilandsraad is een motie aangenomen waarin wordt aangedrongen op heronderhandelingen. Het gaat dan met name over de consensusrijkswetgeving en over de optie voor Curaçao om geheel onafhankelijk te worden. Het gaat hierbij niet zozeer om de voorstellen zelf, maar om de toonhoogte waarop deze gepresenteerd worden. Wat mijn fractie betreft spreekt daar nog weinig koninkrijksgevoel uit. Uiteraard heeft Curaçao het recht op onafhankelijkheid, maar naar het oordeel van mijn fractie zal dat dan onafhankelijkheid buiten het Koninkrijk zijn. Onderlinge steun en bijstand, zoals binnen het Koninkrijk is vormgegeven, vereisen toezicht en het daadwerkelijk uitoefenen van de waarborgfunctie. Hoe ziet de minister dit?

Wij wachten de antwoorden van de minister met belangstelling af.

*N

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voorzitter. We behandelen hier het voorstel tot wijziging van de Wet toelating en uitzetting. De regering heeft er duidelijk voor gekozen om het vreemdelingenbeleid in de BES-eilanden te laten aansluiten bij de Vreemdelingenwet 2000.

Er zijn twee duidelijke elementen die opvallen. Het ene element is dat een verblijfsvergunning op één van de BES-eilanden

niet geldig is in het Europese deel van Nederland. We gaan dus werken met twee verschillende vergunningstelsels in één land. Het andere element is dat de Vreemdelingenwet niet geheel wordt uitgevoerd op de BES-eilanden. We beperken ons tot de verplichtingen die we op grond van de verdragen zijn aangegaan. Het gaat dan vooral om het Vluchtelingenverdrag en het EVRM. Bijvoorbeeld de toelating op grond van humanitaire overwegingen ontbreekt, evenals de verplichtingen die voortvloeien uit Europese richtlijnen. Over die twee punten maak ik een aantal opmerkingen.

Wij vragen ons af of de regering niet onnodig met twee maten meet. Het is in feite een soort minimale invulling: wij beperken ons tot de verdragsverplichtingen -- natuurlijk kunnen wij daar niet onderuit -- en al het andere, waartoe wij niet verplicht zijn omdat het bijvoorbeeld geen onderdeel is van de EU, laten wij achterwege. De vraag is of wij die gronden slechts hanteren omdat wij dat van de EU moeten, of ook daar wij van mening zijn dat dit bijvoorbeeld uit humanitair oogpunt noodzakelijk is. Mocht het laatste het geval zijn, is het dan niet vreemd dat wij andere normen hanteren op de BES-eilanden dan hier? Ik noem gevallen van toelating op grond van trauma's die zijn opgedaan in het land van herkomst. Wij vinden hier dat wij mensen dan niet kunnen blootstellen aan risico's die er zijn als zij terugkeren. Ik doel op gezinshereniging: nu zeggen wij dat gezinsleden van vluchtelingen die bescherming verdienen, ook mogen komen. Op de BES-eilanden bestaat dat recht niet. Daar hangt het van de ambtenaar, de individuele invulling, af of verblijf wordt toegekend. Is het nodig om met twee maten te meten? De regering zegt dat dit nodig is, omdat er sprake moet zijn van flexibiliteit en vanwege het feit dat een aanzuigende werking dient te worden voorkomen. Maar heeft dit soort gronden het risico dat er een aanzuigende werking ontstaat? Er is nog altijd sprake van individuele toetsing aan de toelatingsgronden, vergelijkbaar met de toets op grond van de vluchtelingenverdragen en het EVRM. Graag verneem ik van de minister waarom hij die scheiding aanbrengt. Waarom zegt hij niet dat hij een en ander hier nodig vindt en dat hij dit daarom ook daar gewenst en noodzakelijk acht?

In antwoord op onze vraag of dit ook niet slecht is voor de rechtszekerheid, zei de regering dat daarvan geen sprake is omdat datgene wat in de Vreemdelingenwet circulaire staat, ook voldoende zekerheid biedt aan burgers. In Nederland kennen wij het belang van het opnemen van bepaalde rechten in een wet of in een besluit. Waarom zou voor de BES-eilanden die circulaire belangrijk genoeg zijn? Het nadeel van een circulaire is dat die heel eenvoudig gewijzigd kan worden, zonder enige vorm van parlementaire controle of wat dan ook. De minister schudt zijn hoofd een beetje, maar het is voor ons lastig om dat te controleren. Waarom worden de toelatingsgronden niet in hogere normen "neergelegd"?

Uiteraard houden wij er rekening mee dat de BES-eilanden kwetsbaar en kleinschalig zijn. Wij willen er dus ook voor waken dat die gaan dienen als een toevluchtsoord voor mensen van andere

Caribische eilanden die eventueel toegang willen verkrijgen tot Nederland. Wij onderschrijven die doelstelling. Dat zou immers voor niemand gunstig of gewenst zijn. Wij vragen ons echter wel af of inderdaad voldoende is aangetoond dat één vergunningstelsel zal leiden tot een toevloed aan migranten aldaar. Daarom vroeg ik ook in de schriftelijke behandeling naar het verschil met Frankrijk. In Guadeloupe, Frans Guyana, hebben we één stelsel. Mensen die daar een vergunning krijgen, kunnen ook naar Nederland. De regering zegt dat deze situatie niet is te vergelijken met die van de BES-eilanden, omdat daar sprake is van een veel hoger voorzieningenniveau en vanwege het feit dat ze geen toegang hebben tot de arbeidsmarkt in Europa. Ik vind het argument van het voorzieningenniveau een beetje gek. Je kunt immers zeggen dat dit zou moeten betekenen dat daar sprake is van een grote toevloed aan migranten van de Caribische gebieden om in elk geval daar gebruik te kunnen maken van dat hoge voorzieningenniveau. Gebeurt dat dan niet? Is dat niveau veel hoger dan dat op de BES-eilanden? Graag wil ik een nadere toelichting. Waarom zijn die twee situaties niet met elkaar te vergelijken, zeker als wij bijvoorbeeld ook zouden kiezen voor een beperkte toegang op de arbeidsmarkt binnen de EU?

De regering maakt liever een vergelijking met Mayotte, een wat autonoom gebied waar ook veel illegalen zouden zijn. Voor dat gebied geldt een ander vergunningstelsel waardoor mensen niet kunnen doorreizen naar Frankrijk. In de memorie van antwoord lezen wij dat Mayotte vorige week in de EU de status van ultra perifeer gebied heeft gekregen.

Ik kom terug op de vraag naar de bescherming op de BES-eilanden. Een UPG betekent ook dat de Europese richtlijnen voortaan op Mayotte van toepassing zijn. De BES-eilanden zouden, gelet op de schaal, vergelijkbaar zijn met Mayotte. De openbare lichamen, de BES-eilanden, liggen echter veel dichterbij Nederland. Zij vallen onder de verantwoordelijkheid van de Nederlandse regering. Ligt een UPG-status dan niet meer voor de hand dan de status van overzees gebied? Graag hier een nadere toelichting op. Dat zou namelijk betekenen dat wij de Vreemdelingenwet 2000 in zijn geheel zouden moeten toepassen op de BES-eilanden. Dan zou er sprake zijn van een meer uniforme toepassing.

In de memorie van antwoord staat een passage over de regularisatie. Mensen die een bepaalde termijn op de eilanden verblijven, kunnen een vergunning voor een jaar krijgen. In dat jaar hebben zij de tijd om te voldoen aan de voorwaarden voor voortgezet verblijf. Welke mogelijkheden hebben deze vreemdelingen daartoe? Zij moeten bijvoorbeeld voldoen aan de inkomenseis. Hebben zij toegang tot de arbeidsmarkt of hebben zij een tewerkstellingsvergunning nodig? Moeten zij in dat jaar over een vast arbeidscontract beschikken? Kortom, hoe doenlijk is het voor deze migranten om binnen dat jaar aan de gestelde voorwaarden voor voortgezet verblijf te voldoen?

Dan de rijkswet personenverkeer. Er is een tipje opgelicht van de plannen van het demissionaire kabinet voor de invulling van die nieuwe wet. Van de heer De Graaf begrijp ik dat die straks wellicht anders komt te luiden. Onze fractie moet het alvast van het hart dat het punt van het ongewenst verklaren van Nederlanders, ook als zij uit een ander land komen, voor ons onacceptabel is. Ik sluit op dit punt aan bij de woorden van mevrouw Linthorst. Wij denken dat je daar andere wegen voor moet bewandelen. Je moet de ene groep Nederlanders niet anders behandelen dan alle andere Nederlanders. Wij kennen gelijke behandeling. Wat is de noodzaak om inbreuk te maken op zo'n groot goed, zo'n belangrijk beginsel? Wij kennen natuurlijk de problemen in bepaalde steden met groepen Antillianen, maar zijn wij niet mans genoeg om die problemen op een andere, meer preventieve manier aan te pakken? Het is niet nodig om op deze harde manier in te grijpen in onze grondrechten. Hoe ziet de regering dit? Het begrip is zeer breed omschreven, namelijk in verband met een gevaar voor de openbare orde of de veiligheid ongewenst verklaren. De "openbare orde" is een soort containerbegrip dat je heel strikt of heel ruim kunt interpreteren. Waar denkt de regering aan? Wordt aansluiting gezocht bij het vrij verkeer van personen dat wij in de EU kennen? In dat kader moet er echt sprake zijn van een ernstige, actuele bedreiging die ook elke keer aangetoond moet worden voordat tot zoiets kan worden overgegaan. Nogmaals, wij zijn er geen voorstander van, maar krijgen wel graag een nadere toelichting op de zienswijze van de regering.

De regering wil het voorbehoud van het tweede artikel van het Vierde Protocol EVRM en artikel 12 van het IVBPR ook toepassen op de BES-eilanden. Onze vraag was of je de BES-eilanden, als zij straks onderdeel zijn van ons land en dus nog dichter in onze structuur zijn ingebed, nog wel als separate territories kunt beschouwen. De regering zegt dat dit een nationaal-rechtelijke invulling is, dus dat wij dat zelf kunnen bepalen. Ik vraag mij af of daar geen grenzen aan zijn. Het zou gemakkelijk zijn om bepaalde gebieden uit te sluiten van bepaalde rechten, om grenzen te trekken. Is dit niet meer iets voor het toezichthoudend comité? Is het niet goed om de vraag daar neer te leggen of de BES-eilanden nog wel als separate territories zijn te beschouwen?

*N

Mevrouw **Van Bijsterveld** (CDA): Mijnheer de voorzitter. Voorafgaand aan de eigenlijke inbreng bij de behandeling van dit wetsvoorstel wil de CDA-fractie tot uitdrukking brengen dat zij verheugd is dat de ingangsdatum voor de staatkundige hervorming van het Koninkrijk, die voorzien is op 10-10-10, nu met rasse schreden naderbij komt. De CDA-fractie is ook verheugd dat het omvangrijke wetgevingsprogramma dat nodig was om deze herziening te kunnen laten ingaan, zijn voltooiing nadert. Ook de succesvolle slotronde tafelconferentie van 9 september jongstleden zij hier vermeld.

Tijdens de behandeling van het pakket van voorstellen van rijkswetgeving op de laatste dag voor het zomerreces hebben wij uitgesproken dat wij achter de bij algemene maatregel van rijksbestuur vastgestelde samenwerkingsregeling voor Curaçao en Sint-Maarten staan om daar waar nodig te werken aan het voldoen aan de criteria die noodzakelijk zijn om als volwaardig land te kunnen functioneren, met als einddoel het daadwerkelijk voldoen aan die criteria.

Nu het voorstel van wet dat vandaag behandeld wordt, namelijk de wijziging van de Wet toelating en uitzetting BES. De CDA-fractie heeft het niet nodig gevonden om tijdens de schriftelijke behandeling een inbreng te leveren, aangezien de inhoud helder was en zij daarmee kan instemmen. Bij de plenaire behandeling vandaag willen wij kort een bijdrage op één punt leveren, te weten het recht van vrij verkeer en verblijf van Nederlanders. Uiteraard betreuren wij het dat het niet mogelijk is gebleken om in deze kabinetsperiode een voorstel voor een rijkswet personenverkeer in te dienen vanwege het ontbreken van consensus tussen betrokkenen. Mijn fractie is het eens met de uitspraak van de minister dat het nu aan een volgend kabinet is om op dit punt met voorstellen te komen. Dat betekent dat nu in een overgangsregeling moet worden voorzien ten aanzien van de toelating van Nederlanders tot de BES-eilanden, zoals de Raad van State al signaleerde. De CDA-fractie hecht eraan, hier uit te spreken dat zij zich in de in het wetsvoorstel aangedragen regeling kan vinden. Wij erkennen de beperkte reikwijdte van dit voorstel. Het gaat niet over de toegang en de toelating van Nederlanders tot het Europese deel van Nederland. Wij beperken ons dan ook tot voorstel van wijziging van de WTU tot de BES-eilanden. Als het gaat om de toelating tot en de uitzetting van de BES-eilanden van Nederlanders geboren of genaturaliseerd op de toekomstige landen, ligt het uiteraard voor de hand dat de WTU BES van toepassing wordt. Kan de minister hier nog eens bevestigen dat er op dit punt sprake is van enigszins inhoudelijke wederkerigheid in het regime tussen de BES-eilanden en -- sprekend in termen van na de transitie -- de autonome landen?

Wij onderschrijven de grondgedachte die uit het voorstel spreekt waar het om de verhouding tot het Europese deel van Nederland gaat. Deze is onder meer in de nota naar aanleiding van het verslag in uiteenlopende bewoordingen herhaald, namelijk dat "fundamentele verschillen in economische en sociale condities tussen het Europese deel van het Koninkrijk en de eilanden het stellen van voorwaarden aan het recht van toegang en toelating tot de eilanden rechtvaardigen". Daaraan wordt toegevoegd dat het streven "gericht moet zijn op het uitsluiten van beperkingen die niet noodzakelijk zijn ter bescherming van de gerechtvaardigde belangen van de eilanden". Ook op andere punten en soms in een iets ander verband komt het criterium van de gerechtvaardigde belangen van de eilanden gelet op de specifieke omstandigheden naar voren.

De regeling die erop ziet om de WTU BES niet van toepassing te laten zijn voor bepaalde categorieën Nederlanders die direct voorafgaand aan de transitiedatum ten minste een jaar een woonplaats hebben gehad op een van de BES-eilanden, achten wij redelijk en rechtvaardig. Overigens zullen wij wanneer een voorstel van rijkswet personenverkeer wordt ingediend de inhoud van wetsvoorstel in zijn totale samenhang op zijn merites beoordelen.

*N

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. We behandelen vandaag een wet die, wat het personenverkeer van alle Nederlanders tussen de eilanden onderling en tussen het vasteland en de eilanden betreft, een tijdelijke regeling bevat. We hadden natuurlijk allemaal gehoopt op een echte wet personenverkeer; het is niet de eerste keer dat dit vandaag wordt gezegd. Het gaat dan om een wet die regelt dat alle Nederlanders vrij toegang hebben tot alle delen van het Koninkrijk, zoals nu reeds, eenzijdig, alle Nederlandse eilandbewoners vrij toegang hebben tot het vasteland. Verder morren helpt ons niet verder.

De minister heeft in de uitvoerige beantwoording van de vragen van deze Kamer -- waarvoor hartelijk dank -- duidelijk gemaakt dat het aan de toekomstige nieuwe rijksministerraad is om met een nieuw voorstel te komen. Er is wel een inkijkje gegeven in de tot nu toe levende gedachten over deze wet. Ik citeer: "een vrij personenverkeer is niet per definitie een onvoorwaardelijk recht op vrije toegang en toelating tot alle delen van het Koninkrijk. De fundamentele verschillen in economische en sociale condities" ... "rechtvaardigen het stellen van voorwaarden aan het recht van toegang en toelating tot de eilanden", aldus de minister. Het voorkomen van een trek naar de BES-eilanden vanwege een hoger niveau van voorzieningen en het tegengaan van het gebruik van de BES-eilanden als springplank naar Nederland kan voorlopig gerealiseerd worden door wetgeving als de onderhavige. De fractie van de SP hoopt echter dat op den duur een dergelijke reglementering overbodig zal zijn omdat het voorzieningenniveau op alle eilanden vergelijkbaar zal zijn met dat van het vasteland van het Koninkrijk. De door de minister omschreven stelsels die Frankrijk hanteert, laten zien dat dit mogelijk is. Dat is onze wens op deze, naar alle waarschijnlijkheid laatste plenaire behandeling van de staatkundige herstructurering van ons Koninkrijk, een wens die alleen in vervulling kan gaan door hechte samenwerking in respect voor ieders eigenheid. Ik zeg "naar alle waarschijnlijkheid" omdat er nog twee wetten openstaan die voor 10-10-10 in werking zouden moeten treden, namelijk de tweede en de derde aanpassingswet BES. Ik verwijs naar de brief (31568, nr. 69) van 27 april jongstleden van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer. Beide voorstellen liggen nog bij de Tweede Kamer. Wat is het gevolg als deze voorstellen niet voor de transitiedatum kunnen worden afgehandeld?

Ik kom terug op het stelsel van personenverkeer zoals de minister dat in gedachten heeft. Is dat stelsel conform het Internationaal Verdrag voor de Burgerlijke en Politieke Rechten en het Vierde Protocol bij het EVRM of zal dan een voorbehoud nog steeds noodzakelijk zijn? En als dat laatste het geval is, is de vraag of het maken van een voorbehoud bedoeld is als overgangsmaatregel, en dus per definitie een tijdelijk karakter heeft, of dat dit onder omstandigheden een definitieve keuze kan zijn.

De minister laat ook nog weten, te denken aan een mogelijkheid voor alle landen, op basis van wederkerigheid, om Nederlanders die ingezetenen zijn van een ander land van het Koninkrijk en die een gevaar voor de openbare orde of de openbare veiligheid vormen, ongewenst te verklaren. Begrijpen wij goed dat dit zou betekenen dat Curaçao een uit Nederland afkomstige drugsdealer terug kan sturen naar Nederland en dat Nederland criminele overlastgevende jongeren afkomstig uit Curaçao terug kan sturen naar hun eiland? Zo ja, kan een dergelijke regeling vallen onder het voorbehoud van het Vierde Protocol van het EVRM en het IVBPR? En zijn er andere landen, bijvoorbeeld Frankrijk, die een dergelijke regeling kennen?

Deze opmerking van de minister is interessant in verband met het steeds terugkerende zogenaamde "Antillianenprobleem". In dat verband kom ik nog even terug op de sociale vormingsplicht (SVP) en de voorgedijprotocollen voor Antilliaanse jongeren. Aan de Tweede Kamer is op 7 september jongstleden toegezegd, nadere informatie te verschaffen over de SVP. Wij zouden die informatie ook gaarne rechtstreeks ontvangen. Kan de minister daarvoor zorgen? Ook over de naleving van de voorgedijprotocollen zouden wij gaarne nadere informatie ontvangen. Daarmee sluiten wij aan bij het pleidooi van de PvdA om niet te denken in termen van terugsturen, maar in termen van het regelen van de immigratie uit het land van herkomst.

Wij zouden voorts graag willen weten of de landsverordening van Curaçao voorziet in een regeling dat mensen die op het moment van transitie op het eiland wonen en werken, mogen blijven en of Sint-Maarten al een landsverordening tot stand heeft gebracht. Wij realiseren ons dat het vaststellen van een landsverordening toelating en uitzetting een autonome bevoegdheid van de nieuwe landen is, maar wij willen dit toch graag weten.

Op een vraag onzerzijds antwoordt de minister dat aan Nederlanders, niet zijnde eilandskinderen, als regel toelating van rechtswege wordt toegekend. Zij behoeven dus in het algemeen geen verblijfsvergunning. Dat is mooi, maar waar staat dat, zo vragen wij ons af. Wat betekent "in het algemeen"?

Ten slotte willen wij de minister danken voor de toezegging dat artikel 1a, lid 2, zo zal worden aangepast dat het geen verschil maakt of alleen de vader of de moeder van het kind eilandskind is, dan wel dat beiden dat zijn. Dat dit zal moeten gebeuren via een ministeriële regeling,

de aanpassingsregeling BES-wetten, verdient geen schoonheidsprijs. Wij hebben dat in deze Kamer, na wikken en wegen, goedgevonden vanwege de bijzondere aard van het pakket BES-wetgeving, op voorwaarde van goedkeuring achteraf door middel van een daartoe strekkende wet. De aanpassing zal kunnen ingaan per datum transitie. Heeft de minister enig idee wanneer de goedkeuringswet de Tweede Kamer zal bereiken?

Graag antwoord van de minister op onze vragen.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Ik spreek mede namens de fractie van D66. Naast al het andere dat al geregeld is voor de BES-eilanden en voor de verhoudingen in het Koninkrijk, had er intussen eigenlijk een complete rijkswet personenverkeer voor moeten liggen, om een definitieve en eenduidige regeling te bieden voor het verkeer van vreemdelingen, maar vooral ook van Nederlanders, tussen de verschillende delen van het Koninkrijk. Die wet is er nog niet en daardoor ontstaat een lacune. Vandaar dat de wet die wij vandaag mogen behandelen, die bedoeld was om toelating en uitzetting van vreemdelingen voor de BES-eilanden te regelen min of meer naar het systeem dat voor Nederland geldt, een tijdelijke voorziening in die lacune is, aangevuld met de regeling voor Nederlanders zoals die voor de Antillen nu geldt. Die regeling is ingesnoerd in de drie BES-eilanden, wat in feite een verdere beperking van het vrije verkeer van Nederlanders tussen de verschillende territoria is. Misschien kan de minister bevestigen dat ik dat laatste inderdaad juist geïnterpreteerd heb.

Toch is dat in de gegeven situatie wel de voor de hand liggende en op zich volstrekt aanvaardbare oplossing, want het alternatief zou de situatie zijn zoals die voor Nederland in Europa geldt, dat wil zeggen vrije toegang voor koninkrijksburgers. Wij zijn het met de regering eens dat zoiets voor de drie kleine eilandjes in de West onoverzienbare consequenties zou kunnen hebben. Dus de gekozen tussenoplossing, Nederlanders die niet beschouwd kunnen worden als eilandskinderen worden, afgezien van uitzonderingen, gelijkgesteld met vreemdelingen -- uiteraard zonder visumverplichting -- beschouwen wij als effectief en passend, maar voorlopig.

Rest dan dus de uitwerking van de rijkswet personenverkeer, die de definitieve regeling moet worden, maar waarover nog geen overeenstemming is bereikt. Die rijkswet -- wij zijn dat met de regering eens -- is noodzakelijk nu de staatkundige vernieuwing leidt tot verdere beperking van de vrije toegankelijkheid van de koninkrijksdelen voor koninkrijksburgers. Wij menen dat dat een stap in de verkeerde richting is.

Het Europese burgerschap geeft recht op vrije vestiging binnen de EU, maar met beperkingen, waardoor terugzending naar het land van herkomst niet wordt uitgesloten. Het Nederlandse staatsburgerschap houdt het Europese burgerschap in, maar is meer dan dat. Dit

staatsburgerschap is, voor alle duidelijkheid, naar onze mening iets anders dan "nationaliteit", het "tot een natie behoren", ook al worden die begrippen in Nederland door elkaar gebruikt. Het Curaçaose volk en het Nederlandse volk zijn niet hetzelfde, en het Sabaanse volk is weer iets anders. Maar zolang Curaçaose, Nederlanders en Sabanen gezamenlijk staatsburger zijn van het Koninkrijk der Nederlanden en in staatkundige zin dus Nederlanders zijn -- en daarvoor hebben wij gekozen! -- dienen zij in het hele Koninkrijk dan ook als volwaardige staatsburgers te worden beschouwd en geaccepteerd. Dat moet betekenen -- wij zijn dat volledig eens met de Raad van State en met de regering -- dat er "een uniforme en ondubbelzinnige regeling van het recht op vrije toegang en tot vrij verblijf in alle delen van ons Koninkrijk voor iedere Nederlander" dient te komen. Ik citeerde uit de toelichting op de nota van wijziging van 2 april jongstleden. Een verblijfsvergunning voor een Nederlander binnen het Koninkrijk der Nederlanden klinkt namelijk toch wel heel tegenstrijdig!

Maar tegelijk moet het recht erkend worden van kleine gemeenschappen om zich te wapenen tegen een overstroming van burgers van elders die een bedreiging kunnen vormen van de economische stabiliteit, maar ook vooral van de sociale stabiliteit en de culturele eigenheid. Een ontwikkeling die ertoe leidt dat de eilandbewoners een minderheid in eigen land kunnen worden, mag niet de bedoeling zijn. Voor Nederland met zijn 16 miljoen inwoners en zijn multiculturele stadsgemeenschappen, zou dit geen rol moeten spelen, alhoewel de situatie in de Antillengemeenten toch in een wat andere richting wijst. Wat dat laatste betreft, zouden wij er de voorkeur aan geven om in de vorm van samenwerkingsregelingen en afspraken met in het bijzonder Curaçao tot probleemaanpak te komen. Die afspraken liggen er ook voor een groot deel. Wat het eerste betreft, lijken ons eigenlijk vooral maatregelen in de sfeer van de ruimtelijke ordening, de woonbescherming voor eigen inwoners en vergunningverlening voor bedrijven en dergelijke, meer voor de hand te liggen dan de toelatings- en terugkeerregeling zoals die in de motie-Bosman wordt gevraagd. Dat er onder omstandigheden een mogelijkheid blijft om niet-ingezetenen Nederlanders ongewenst te verklaren, lijkt ons uiteindelijk voor alle rijksdelen nuttig en ook wel verenigbaar met het uitgangspunt en ook verenigbaar met de status van afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk.

Wij horen heel graag de mening van de minister hierover, verder uitgewerkt dan in de antwoordnota, alhoewel wij natuurlijk beseffen dat er binnenkort iemand anders achter de regeringstafel kan zitten.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Griffierechten burgerlijke zaken!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Invoering van een nieuw griffierechtenstelsel in burgerlijke zaken (Wet griffierechten burgerlijke zaken) (31758).

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Justitie nogmaals welkom in de Eerste Kamer.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voorzitter. Het is geen overbodige luxe om het huidige griffierechtenstelsel in burgerlijke zaken te verbeteren. De minister verwoordt de noodzaak daartoe heel duidelijk in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel dat wij vandaag behandelen. Ik citeer: "Het huidige griffierechtenstelsel in burgerlijke zaken kent door al deze factoren" -- ik zal de door de minister bedoelde factoren niet noemen, want degenen die werkzaam zijn in de rechtspraak kennen die -- "een grote diversiteit aan tarieven en wordt mede daardoor als ingewikkeld, niet transparant, niet consistent en arbeidsintensief ervaren."

Ook in de Eerste Kamer is bij verschillende gelegenheden aandacht gevraagd voor een vereenvoudiging van het griffierechtenstelsel. Het wetsvoorstel Invoering van een nieuw griffierechtenstelsel in burgerlijke zaken heeft tot doel die vereenvoudiging van het griffierechtenstelsel in burgerlijke zaken te realiseren. De regering heeft daarbij twee randvoorwaarden gehanteerd, namelijk 1) de overheidsinkomsten uit de heffing van griffierechten dienen op peil te blijven en 2) de toegang tot de rechter moet ook in het nieuwe griffierechtenstelsel verzekerd zijn. De vraag is natuurlijk of het wetsvoorstel met name aan de tweede randvoorwaarde voldoet.

In mijn bijdrage, namens de VVD-fractie, aan het debat van vandaag zal ik eerst kort ingaan op het belang en de positie van de rechtspraak in onze samenleving. Vervolgens zal ik aandacht besteden aan de hoogte van de griffierechten en de toegang tot de rechter. Tot slot besteed ik aandacht aan het bij dit wetsvoorstel ingevoerde uitgangspunt van "heffing aan de poort".

Een goed functionerende, onafhankelijke rechterlijke macht is een onmisbare pijler van een democratische rechtsstaat zoals wij die in Nederland kennen. De samenleving, en als representant daarvan de volksvertegenwoordiging, voelt zich daarvoor verantwoordelijk en financiert dan ook de rechtspraak uit de algemene middelen, die op hun beurt worden verkregen uit de belastingopbrengsten. Ik vertel daarmee niets nieuws. Wij kunnen in Nederland bogen op een deskundige en betrouwbare rechtspraak. Die rechtspraak is er niet alleen om uitspraak te doen in strafzaken, wanneer de rechtsorde is aangetast, maar onder andere ook om geschillen tussen private partijen te beslechten of, zoals in het

bestuursrecht, geschillen tussen een belanghebbende en de overheid op te lossen.

In de stukken over dit wetsvoorstel schrijft de minister enkele malen -- onder andere in de nadere memorie van antwoord -- dat met rechtspraak de overheid de samenleving een dienst aanbiedt. Dat klinkt alsof de samenleving de overheid dankbaar moet zijn dat zij deze dienst aanbiedt. Er wordt de samenleving inderdaad een dienst aangeboden, maar dan wel een dienst die de samenleving zelf noodzakelijk acht, door de samenleving zelf in het leven is geroepen, door de samenleving zelf tot stand is gebracht en door de samenleving als geheel gefinancierd wordt omdat deze essentieel is voor een democratische rechtsstaat.

Wie van die rechterlijke macht gebruik wil maken om een geschil in een burgerlijke zaak opgelost te krijgen, zal daarvoor een soort gebruikersbijdrage moeten betalen. Dat zijn de griffierechten. De VVD-fractie is het daar volledig mee eens. We moeten echter niet vergeten dat betrokkene, als lid van de samenleving, ook al door middel van de belastingheffing heeft meebetaald aan de financiering van de rechtspraak. Bij het vaststellen van de hoogte van griffierechten dient daarmee rekening te worden gehouden. Deelt de minister die opvatting?

Het merkwaardige is dat de opbrengst van de griffierechten niet verbonden is met de financiering van de rechtspraak, hoewel dat toch logisch lijkt omdat griffierechten direct verbonden zijn aan een door de rechter te behandelen zaak. De minister lijkt te vrezen dat de rechtspraak, wanneer griffierechten en financiering van de rechtspraak wél verbonden zouden zijn, voorrang zou geven aan zaken met een hoog griffierecht. Ik verwijs onder andere naar pagina zes van de nadere memorie van antwoord. Die vrees lijkt mij, eerlijk gezegd, ongegrond.

De opbrengst van de griffierechten komt ten goede aan de algemene middelen van Justitie. Daaruit wordt onder andere de rechtspraak gefinancierd. En die financiering vindt weer plaats op basis van productie-eisen, namelijk door de voor het desbetreffende jaar te verwachten instroom van zaken te vermenigvuldigen met de daarvoor geldende kostprijs. De VVD-fractie heeft daarover vragen gesteld in het voorlopig verslag. Het tarief in 2010 voor een behandelde kantonzaak zal bijvoorbeeld €128,25 bedragen, terwijl het griffierecht voor de kantonzaak gemiddeld aanmerkelijk hoger ligt.

In het licht van de uiterst zorgelijke berichten uit de rechterlijke macht, onder anderen van de Haagse rechtbankpresident Frits Bakker, over de grote werkdruk en de beperkte tijd die beschikbaar is volgens de productie-eisen om zaken te behandelen -- anders gezegd: het tekort aan financiering -- hoort mijn fractie nog eens graag van de minister hoe hij hier nu tegen aankijkt en hoe hij meent dat de kwaliteit van de rechtspraak in Nederland gewaarborgd kan worden zonder daarvoor de rechtzoekende extra te laten betalen.

Nederland kent hoge griffierechten. Uit het WODC-onderzoek in 2006 naar griffiestelsels in een

aantal landen van de Europese Unie is naar voren gekomen dat Nederland qua hoogte bij de absolute top van Europa behoort. De afgelopen tien jaar zijn de griffierechten in Nederland met ongeveer 50% toegenomen. De hoge Nederlandse griffierechten zijn, bij het huidige niveau, niet in strijd met artikel 6 EVRM. Op pagina twaalf van de nadere memorie van antwoord schrijft de minister dat in het kader van de brede heroverwegingen het voorstel is gedaan om het griffierechtenstelsel kostendekkend te maken. Ik verwijs naar pagina negen van het rapport nr. 15 brede heroverwegingen. Wanneer dat zou gebeuren, valt er dan strijd met artikel 6 EVRM te verwachten? Zo ja, is het dan geen onzinnig voorstel omdat de in artikel 6 EVRM gewaarborgde toegang tot de rechter illusoir wordt gemaakt en de rechter in Straatsburg dit ook als zodanig zal beoordelen?

Op pagina twee van de nadere memorie van antwoord schrijft de minister dat in 2008 bleek dat de opbrengsten uit griffierechten in de jaren 2004 tot 2007 lager waren uitgevallen dan geprognosticeerd. De tarieven zijn daarom eenmalig met 5% verhoogd. Gaat dat vaker gebeuren: de burger is minder vaak naar de rechter gestapt dan verwacht, dus moet het tarief omhoog om toch genoeg inkomsten te hebben? Als het tarief omhoog gaat, stappen wellicht weer minder burgers naar de rechter en dan moet het tarief weer omhoog. Kan de minister de zorgen bij mijn fractie over een dergelijke gang van zaken wegnemen?

Wanneer het wetsvoorstel Evaluatiewet modernisering rechterlijke organisatie wordt aangenomen, wordt de competentiegrens voor kantonzaken verhoogd tot €25.000. De zaken tussen €5000 en €25.000 komen dus niet meer bij de rechtbank, althans niet bij de rechtbank in meervoudige kamer. In kantonzaken is de gedaagde/verweerder geen griffierecht verschuldigd. Kortom, er komen minder inkomsten aan griffierechten binnen. Is hiermee bij de vaststelling van de tarieven rekening gehouden of valt er nog een verhoging van de griffierechten te verwachten om dit verlies aan inkomsten te compenseren, omdat per slot van rekening de inkomsten aan griffierechten "op peil" dienen te blijven?

Het doel van de wijziging van het griffiestelsel was vereenvoudiging, niet beïnvloeding van het procedeedrag. Toch constateert de minister onder andere op pagina acht van de memorie van antwoord met enige voldoening dat van de hogere tarieven in hoger beroep en cassatie een financiële prikkel uitgaat, namelijk om er nog maar eens goed over na te denken. De minister werkt aan alternatieven om een beter evenwicht te krijgen tussen de beschikbare capaciteit bij de rechterlijke macht en de instroom van zaken, pagina acht memorie van antwoord. Welk einddoel heeft de minister voor ogen: dat in burgerlijke zaken hoger beroep en cassatie hoge uitzondering zijn? Of blijft er toch nog een reële mogelijkheid voor de burger bestaan?

Het derde onderwerp waaraan ik namens mijn fractie aandacht wil besteden, is het bij dit

wetsvoorstel voor burgerlijke zaken in te voeren uitgangspunt van "heffing aan de poort". Hoewel er haken en ogen aan kleven -- Von Schmidt auf Altentadt heeft daarop in zijn recente bijdrage in het Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging met nadruk gewezen -- en het wellicht aanleiding kan geven tot procesmanipulatie in verband met de vierwekentermijn zowel voor eiser als gedaagde, althans in niet-kantonzaken, ziet mijn fractie het nut van deze regeling in. Het is een alom bekende gang van zaken: eerst betalen voordat er geleverd wordt. In het bestuursrecht is dit allang gebruikelijk.

Wanneer door de eiser niet betaald wordt, volgt niet-ontvankelijkverklaring. Het registreren daarvan door de griffie wordt door de minister als een lastenverzwaring voor de griffie ervaren. Dit ontgaat mijn fractie. De beslissing van niet-ontvankelijkverklaring wegens het niet tijdig betalen van het verschuldigde griffierecht moet aan betrokkene worden bericht. Tegelijk kan een en ander elektronisch geregistreerd worden. Dat is dus geen enkele moeite. De VVD-fractie meent dat die registratie nuttig is om zicht te krijgen op de mogelijke gevolgen van "heffing aan de poort". Kan de minister toezeggen dat deze registratie zal plaatsvinden?

In het verlangde daarvan vraagt mijn fractie aan de minister of het nieuwe griffiestelsel in burgerlijke zaken, inclusief het prijspeil, over bijvoorbeeld drie jaar kan worden geëvalueerd.

Voorzitter. Mijn fractie wacht met belangstelling de beantwoording van de minister af.

*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. Ik voer vandaag mede het woord namens de fractie van GroenLinks. Wij willen onze inbreng beginnen met begrip uit te spreken voor de intentie van dit wetsvoorstel om naar wegen te zoeken om de maatschappelijke kosten van het procederen binnen de perken te houden zonder de toegang tot de rechter in gevaar te brengen. We hebben ook waardering voor de creativiteit waarmee met dit wetsvoorstel geprobeerd is, deze twee heren te dienen, maar wij hebben tegelijk wel aarzelingen of dit ook gelukt is.

Ik begin met het onderdeel waarover mijn fractie in de schriftelijke voorbereiding een aantal vragen heeft gesteld, het naar voren halen van het incassorisico. Deze term is een eufemisme voor het in de gerechtelijke procedure buitenspel zetten van de burger die niet tijdig aan zijn financiële verplichtingen voldoet. Deze regel werkt vooral hard uit in het bestuursrecht, met zijn fatale termijnen. In het privaatrecht loopt dit doorgaans niet zo'n vaart, maar ook daar kan het voorkomen dat te laat betalen betekent dat een vordering niet meer kan worden ingesteld of een verweer niet meer kan worden ingebracht.

Dat brengt mij gelijk tot de kern van het bezwaar. Mijn fractie vraagt zich af of het ontnemen van de mogelijkheid om een zaak aan de rechter voor te leggen vanwege het feit dat het toegangskaartje tot de rechtsgang niet op tijd is

betaald, wel toelaatbaar is. Geen misverstand, mijn fractie bepleit niet dat de rechter het geding in zo'n geval maar moet behandelen en dat de geleverde "dienst", zoals de minister rechtspraak belijft te noemen, dan dus onbetaald blijft. Het gaat ons om het disproportionele tussen het in verzuim zijn van betaling en een onherroepelijk verlies van de mogelijkheid, het geding aan de rechter voor te leggen of door de rechter gehoord te worden.

De minister verwijst ter onderbouwing van zijn "niets-aan-de-hand"-antwoord naar eerdere jurisprudentie van het Europese Hof. Jurisprudentie is in dit verband een wat groot woord. Het gaat, naar wij hebben begrepen, om één uitspraak waarin wel strijd werd aangenomen met artikel 6 EVRM, maar vanwege de disproportionele hoogte van het verschuldigde griffierecht. Vervolgens bouwt de minister zijn standpunt over de toelaatbaarheid van het voorgestelde systeem op rond deze uitspraak, omdat het Hof daarin ook gezegd heeft dat het heffen van griffierecht als zodanig niet in strijd is met artikel 6 EVRM. Maar dat is toch echt anders dan de vraag of een systeem zoals wij zullen invoeren, wel aan de maat is.

Mijn fractie blijft na de schriftelijke beantwoording dan ook zitten met het gevoel dat hier wel erg bagatelliserend wordt gedaan over een serieus maatschappelijk probleem. Wij begrijpen ook niet waarom de minister datgene wat wij graag willen weten niet onderzocht wil zien, temeer nu zo'n onderzoek niet echt tijds- of arbeidsintensief hoeft te zijn. De woordvoerder van de VVD-fractie refereerde daar ook al aan in het kader van de griffierechten in het burgerlijk recht. De rechtbanken registreren al vrij veel. Dit systeem -- hoeveel klagers worden uit de procedure geweerd omdat ze het griffierecht niet of niet op tijd betaald hebben -- zal echt geen groot beslag op de tijd van de griffie leggen.

Een tweede opmerking van de minister is dat het onderzoek niet nodig is, want hem hebben nimmer signalen bereikt dat het systeem van voorfinanciering in het bestuursrecht tot serieuze problemen leidt. Mijn fractie wil de minister voor dit uitblijven van signalen graag een verklaring aanreiken en daarbij tevens aangeven waarom het feit dat die signalen niet doorkomen, niet betekent dat er geen probleem is. Elke rechtbank, ook de Centrale Raad van Beroep en ook de Raad van State doen voortdurend zaken af met een kennelijke niet-ontvankelijkverklaring, een "kno'tje" in het jargon. De grief is te laat binnengekomen of de klager of de appellant verzuimde het griffierecht te betalen. Tot voor kort hanteerde de Raad van State de regel dat de burger die op eerste aanmaning niet betaalde niet-ontvankelijk werd verklaard. Dat kon erna ook niet meer geredresseerd worden: one strike and you're out, dus.

Intussen is de raad uit een oogpunt van rechtseenheid overgestapt op het ietsje cliëntvriendelijker systeem van de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven, waarin de burger eenmaal de kans krijgt om zijn verzuim goed te maken. Dat de Raad van State dat is gaan doen, is nieuws en wordt dus

gepubliceerd. Wat vervolgens niet gepubliceerd wordt -- want dit is voor de rechtspleging geen nieuws -- zijn de tientallen, misschien wel honderdtallen kno'tjes per week die verspreid over de verschillende rechtbanken worden uitgesproken. We weten dat dus gewoon niet. Wel verschijnen af en toe in het Advocatenblad, dat ik vanuit een andere hoedanigheid ook wel eens raadpleeg, beslissingen van de tuchtrechter voor advocaten over zaken waarin de advocaat van zijn voormalige cliënt een klacht aan zijn broek krijgt. Uit die uitspraken blijkt dat de tuchtrechter het de advocaat niet aanreket als hij een beroepstermijn heeft laten verlopen, omdat zijn cliënt hem nog geen voorschot heeft betaald voor de advocaatkosten en voor het griffierecht dat voor het in gang zetten van de procedure verschuldigd is. Ergo, de advocaat stelt geen beroep in, de beslissing wordt onherroepelijk, de burger dient een klacht in en de tuchtrechter zegt: dan had u maar op tijd moeten betalen. Ook dat element is één keer nieuws, wordt vervolgens vaste jurisprudentie en verdwijnt vervolgens in het geheugen van degenen die in het bestuursrecht van de hoed en de rand weten. Als sluitstuk krijgt de burger, die na een kno'tje juridisch advies inwint te horen dat hier niets aan te doen is. Lex dura, sed lex. Die aantallen kennen we evenmin, want ook dat wordt nergens geregistreerd. En doordat dit allemaal gaat zoals het gaat, kan de schijn dat hier niets aan de hand is ons lelijk bedriegen.

Wie rechtspraak en geschilbeslechting markttechnisch benadert, zal hier geen probleem mee hebben, maar vanuit een rechtsstatelijk uitgangspunt is de benadering van rechtspraak als "product" op zijn minst genomen problematisch. Het antwoord van de minister op de vraag over artikel 6 EVRM heeft ook iets van een cirkelredenering. Het Europese Hof acht het heffen van griffierechten toelaatbaar, aldus de minister, zolang het daardoor gegarandeerde recht op toegang tot de rechter niet in de kern wordt aangetast. En dus, zo lijkt hij te vervolgen, is het systeem waar wij in Nederland mee werken, niet problematisch. Maar het gaat nu juist om de woorden "zolang" en "in de kern aangetast worden". Aan het Hof is nimmer de vraag voorgelegd of een systeem dat op het te laat betalen de sanctie stelt van een niet herroepbare uitsluiting, EVRM-proof is. Dat weten we dus niet. Wel weten we uit de resultaten van onderzoek in een aantal landen dat de minister aan deze Kamer beschikbaar stelde, dat procederen tegen de overheid in alle onderzochte landen een uitzonderingspositie inneemt. We weten dat een goede vergelijking nauwelijks mogelijk is en dat ons land zich onderscheidt door het feit dat in bestuurszaken het hele griffierecht moet worden betaald, ook door de laagstbetaalden, terwijl de wet niet voorziet in de mogelijkheid voor dit laatste deel vrijstelling te verkrijgen. In Engeland en Schotland, waar bestuurszaken bij tribunals zijn ondergebracht, worden voor dit soort zaken in het geheel geen griffierechten geheven en bestaat er dus ook geen "wanbetalersvalkuil".

Mijn fractie vraagt de minister nogmaals om in het komende jaar te laten registreren hoeveel potentiële klagers door deze valkuil zijn afgehouden van de weg naar de rechter, opdat wij eens en voor al weten hoeveel rechtzoekenden ons systeem buiten de rechtsgang plaatst door de combinatie van hun eigen onhandigheid en het systeem van voorfinanciering.

Mijn fractie heeft in dit verband ook een vraag gesteld over de monopoliepositie van de overheid in het bestuursrecht, die de regels stelt, de rechtsgang bepaalt en de voorwaarden dicteert. In antwoord op deze vraag geeft de minister aan dat er in veel gevallen alternatieven zijn, zoals mediation of geschiloplossing door een geschillencommissie. Dat antwoord is niet echt bevredigend. Zoals de minister zal weten is de Algemene wet bestuursrecht zo ingericht dat de burger die verzuimt bezwaar te maken of beroep aan te tekenen, tegen een rechtens onaantastbare beslissing aankijkt. Anders gezegd: op het moment dat de burger van een bestuursorgaan een besluit ontvangt, zal hij als hij daartegen wil protesteren wel naar de rechter móeten. Het bestuursorgaan en niet de burger is hier leidend.

Tot zover onze aanpalende vragen over het bestuursrecht. Ik kom nu bij een inhoudelijk bezwaar tegen de voorgestelde wijziging in het burgerlijk procesrecht. Dit bezwaar betreft de gevolgen van het voorstel voor burgers met problematische schulden tegen wie een kostenveroordeling is uitgesproken op vordering van een bedrijf. In antwoord op vragen van de SP-fractie geeft de minister aan dat de tarieven niet van dien aard zijn dat het voor onvermogenen onmogelijk wordt zich in een juridische procedure te verweren. Dat antwoord is juist, maar daar ging de vraag niet over. De zorgen die op dit punt zijn uitgesproken betreffen het feit dat de doorberekening van de hogere bedrijfstarieven aan de gedaagde partij een veroordeling door de rechter kunnen veranderen van een klap in het gezicht tot een mokerslag. €70 bij vorderingen tot €500, €280, ofwel het viervoudige van het griffierecht voor on- en minvermogenen voor vorderingen tot €5000 en voor vorderingen daarboven tot €12.500 het vijfvoudige van wat de rechtzoekende zonder middelen van bestaan zelf aan griffierecht kwijt is. Is dát bij een verstekveroordeling nog proportioneel? Voor alle duidelijkheid, het gaat hier niet om een belemmering van de toegang tot de rechter, het gaat om een regeling waarvan het doel legitiem is, maar de bijwerking zeer schadelijk.

De aantallen zijn hierbij tevens van belang. Uit cijfers van de Raad voor de rechtspraak blijkt dat de kosten van rechtspraak in kantonzaken relatief laag zijn, juist vanwege de grote aantallen verstekveroordelingen. Die drukken de gemiddelde kosten per zaak en dat komt door de hoge aantallen bij verstek veroordeelde burgers die achter dit cijfer schuilgaan. Burgers met, zoals hulpverleningsinstanties die ons benaderden benadrukken, problematische schulden. De incassobureaus, de deurwaarders en alle andere spelers op het terrein van de achterstallige

betalingen moeten voor het "cashen" van hun vordering langs de rechter en halen daar veel tot zeer veel verstekveroordelingen op. We hebben het hier dan ook over een majeur probleem dat met dit wetsvoorstel vergroot zal worden.

In dit verband moet ons van het hart dat het beleid van de regering ons wat tegenstrijdig voorkomt. Momenteel ligt bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel tot wijziging van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek en van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering voor in verband met de normering van de vergoeding voor kosten ter verkrijging van voldoening buiten rechte. Dit wetsvoorstel is mede ingegeven door de overweging -- ik citeer de memorie van toelichting - - dat natuurlijke personen en eenmanszaken bescherming behoeven tegen onredelijke incassokosten, en dat de huidige wettelijke waarborgen, zoals een toetsing door de rechter op basis van de dubbele redelijkheidstoets, tekortschieten. Waarom geldt die overweging dan niet voor de met dit wetsvoorstel voorgestelde verhoging van het griffierecht voor bedrijven, dat bij verstekveroordelingen zonder meer wordt doorberekend aan, jawel, natuurlijke personen en eenmanszaken? Kan de minister dit uitleggen?

Mijn fractie begrijpt en onderschrijft ook dat de kostenneutraliteit in dit wetsvoorstel is gezocht door het duurder maken van de rechtspleging voor bedrijven. Zij begrijpt niet waarom daarbij niet is omgezien naar een wat genuanceerder systeem, zodat de hogere tarieven voor bedrijven niet uiteindelijk neerslaan bij de burger die het systeem beoogt te ontzien. Deze vraag is niet nieuw. Hij is de minister van verschillende kanten en in verschillende toonaarden gesteld. Wij zijn dan ook benieuwd naar wat hij hierover vandaag aan ons te melden heeft. Wij zijn vooral benieuwd naar zijn antwoord op de vraag of hij mogelijkheden ziet om deze wat ik maar zal noemen n systeemfout in dit wetsvoorstel te herstellen.

Voorzitter. Ik rond af. Mijn fractie meent dat de regering het streven om burgers ertoe te bewegen hun rechtsvragen zelf aan de rechter voor te leggen -- dat is een ander streven van dit ministerie -- moet onderstrepen door een cliëntvriendelijker procesrecht. Onze vraag over het onderzoek naar de omvang van de valkuil in het bestuursrecht is mede door deze overweging ingegeven. Wij juichen het streven van de minister toe om de toegang tot de rechter voor de burger met de smalle beurs veilig te stellen op het moment dat de griffierechten omhoog gaan. Wij menen tegelijkertijd dat de weg daarnaar toe moet worden vormgegeven met een open oog voor alle effecten en neveneffecten. Wij hopen op dit punt op enige creativiteit van de kant van de minister.

*N

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. Wij hebben allen zo onze zorgen. Het wetsvoorstel beoogt een vereenvoudiging van het griffierechtenstelsel in civiele zaken onder de randvoorwaarden dat de toegang tot de rechter gewaarborgd blijft en dat de operatie budgettair

neutraal is. De tweede voorwaarde lijkt aardig vervuld. Er is zelfs sprake van een forse winst wanneer het voorgestelde stelsel wettelijk wordt vastgesteld. Met betrekking tot de toegang tot de rechter ziet de fractie van de SP, met de Raad van State, echter nog wel een probleem voor met name de minst draagkrachtigen in onze samenleving. Onder andere daarover hebben wij nog een aantal vragen.

Het hogere tarief in hoger beroep en cassatie. Tegen de achtergrond van het feit dat behandeling en beslissing van een zaak steeds meer de verantwoordelijkheid is van één rechter ziet de SP het ontmoedigen van hoger beroep door een financiële prikkel als een onterechte belemmering van de toegang tot de rechter en in strijd met artikel 6 EVRM. Het treft immers draagkrachtigen minder dan de kleine zelfstandige die net rond kan komen. De minister motiveert deze keuze door erop te wijzen dat een van de randvoorwaarden voor deze wetwijziging is dat de overheidsinkomsten uit griffierechten op peil blijven. Tegelijkertijd vroeg de minister de Eerste Kamer, dit wetsvoorstel met grote spoed te behandelen omdat de justitiekas leeg dreigde te geraken en met deze wetwijziging 20 mln. op jaarbasis gemoeid zou zijn. Wij leiden hieruit af dat, ook zonder een substantiële verhoging van het griffierecht voor hoger beroep en cassatie, de overheidsinkomsten uit griffierecht op peil blijven. Hoe ziet de minister dit?

Het vaste lage tarief voor natuurlijke personen klinkt mooi maar de minister weet inmiddels ook dat de meeste zaken die bij de kantonrechter aanhangig worden gemaakt incasso's zijn waarbij de eiser een rechtspersoon is en de gedaagde een natuurlijk persoon. In 90% van deze zaken verschijnt de gedaagde niet en wordt hij veroordeeld tot vergoeding van de kosten van de eiser, waaronder het hogere rechtspersoonentariëf voor griffierecht. Van verschillende kanten is erop gewezen dat het verhogen van het griffierecht de overheid aan de ene kant geld oplevert maar aan de andere kant geld gaat kosten doordat meer huishoudens in de schuldhulpverlening terecht zullen komen, vooral in de categorie schulden tussen €500 en €1500. De fractie van de SP vraagt zich dan ook af of de verhoging met name in deze categorie wel proportioneel is, mede gelet op het feit dat de meeste huishoudelijke schulden blijven beneden €1500, waar tot nu toe ongeveer de grens lag. Het gaat dan veelal om de aanschaf van een nieuwe koelkast of wasmachine, vervanging van een doorgezakt bankstel of aanschaf van kleding, al dan niet via Wehkamp of een ander postorderbedrijf. De SP zou graag weten waarop de keuze om bij kantonzaken een grens te leggen bij €500 en daarboven met één tarief te volstaan berust. Is er enig onderzoek naar het verschil in soort zaken in de categorie tussen €500 en €1500 en zaken tussen €1500 en €5000?

Terzijde merken wij op dat, als het wetsvoorstel evaluatie modernisering rechterlijke organisatie kracht van wet zou krijgen, iemand met een vordering van €12.499 hetzelfde griffierecht betaalt als iemand met een vordering van €510. De

fractie van de SP realiseert zich dat iedere grens arbitrair is maar juist bij de lagere inkomens komt iedere euro meer hard aan, of het nu gaat om de huurder die veroordeeld wordt in de kosten van de verhuurder of om de kleine ondernemer die via de rechter zijn vordering moet zien te innen. Is de minister het met ons eens dat het voorheen bestaande tussentarief voor vorderingen tussen €500 en €1500 meer op zijn plaats is?

De ratio van vrij van griffierecht verweer kunnen voeren bij kantonzaken ligt voor de hand bij kleine vorderingen tot -- wat ons betreft -- €1500. Daarboven, zeker als de grens straks bij €25.000 komt te liggen, is de logica wat ons betreft ver te zoeken. De Raad van State adviseert deze vrijstelling nader te bezien. In het nader rapport antwoordt de minister dat hiernaar opnieuw gekeken zal worden naar aanleiding van het wetsvoorstel evaluatiewet modernisering rechterlijke organisatie. Daarin wordt inderdaad de competentiegrens voor de kantonrechter verhoogd tot €25.000, maar artikel 4, lid 2 onder a, van het onderhavige wetsvoorstel wordt niet veranderd, waardoor de bepaling dat voor het voeren van verweer bij de kantonrechter geen griffierecht verschuldigd is blijft bestaan en wel tot €25.000. Zien wij iets over het hoofd? Zo nee, is dit een bewuste keuze? Zo ja, waarom? Graag een toelichting hierop.

Het geld dat de overheid hiermee zou kunnen genereren zou ons inziens goed gebruikt kunnen worden om een lager griffierecht voor vorderingen tussen €500 en €1500 te realiseren en om het tarief voor hoger beroep omlaag te brengen.

Met betrekking tot artikel 282a Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering hebben wij een technische vraag. Het gaat dan om de verzoekschriftprocedure waarin niet verder geprocedeerd kan worden zolang het griffierecht niet is betaald. Stel: in de echtscheidingsprocedure wordt door de man verweer gevoerd tegen de verzochte alimentatie. De zitting vindt plaats, de man is er met zijn advocaat, het verweerschrift blijkt niet naar de rechter doorgestuurd te zijn, want er is niet tijdig betaald. De advocaat lepelt nu alle financiële gegevens mondeling op -- arme griffier -- waarna de rechter zich aan het concipiëren van zijn beschikking zet. Inmiddels is het verweerschrift naar de rechter doorgestuurd omdat het griffierecht betaald is. De rechter kan nu het verweerschrift bij zijn eindbeslissing betrekken, zegt de minister vrolijk, maar ik constateer dat een andere procedureregeling daartegen verzet namelijk het beginsel van hoor en wederhoor. Wat nu? Of er moet een nieuwe zitting komen of de verzoeker wordt in de gelegenheid gesteld alsnog op het verweerschrift te reageren. Dat is echter niet praktisch, want deze schriftelijke reactie kan weer vragen om een reactie van de wederpartij. Omdat de rechter gewoon wil weten hoe de vork in de steel zit, zal hij toch een nieuwe zitting moeten beleggen. Omdat het zittingsrooster de eerste drie maanden volgepland is, zijn we dan wel een paar maanden verder voordat er een einduitspraak is.

Dit scenario brengt dus zowel een extra zitting als een langere doorlooptijd met zich mee.

Ook denkbaar is dat de advocaat uitstel van de behandeling vraagt omdat hij weliswaar een gedegen verweerschrift heeft ingediend maar weet dat het griffierecht niet tijdig voor de zitting is overgemaakt bijvoorbeeld doordat hij uit een ander arrondissement komt en geen rekening-courant bij deze rechtbank heeft. Hij vraagt aanhouding. De vraag is dan of de zittingsruimte nog benut kan worden. Dat is waarschijnlijk niet het geval in verband met de oproeptermijnen. Maar ook als dit wel het geval is, betekent dit een langere doorlooptijd, zulks terwijl de snelheid waarmee een beslissing wordt verkregen een belangrijk kwaliteitsaspect van de rechtspraak is.

Een derde scenario: partijen hebben haast bij het afwickelen van hun scheiding en zijn het erover eens dat de zitting door moet gaan, dan maar zonder verweerschrift. De advocaat van de vrouw heeft het verweerschrift van de man in tegenstelling tot de rechter wel ontvangen en tijdens de zitting voor zijn neus. Mooi, zouden we kunnen denken, maar helaas maakt de griffier door de hevige discussie over een wirwar aan financiële gegevens ergens in zijn aantekeningen een fout; het hoeft maar een verkeerd geplaatste komma te zijn. Dat ligt ook aan de rechter die de zitting niet goed kon leiden omdat hij, in tegenstelling tot partijen, zich niet op het financiële plaatje had kunnen voorbereiden en geen financiële stukken voor zijn neus had. Het kan zijn dat het nog goed komt als tijdig vóór de uitspraak het verweerschrift alsnog bij de rechter binnenkomt. Het kan ook fout gaan en dan moeten partijen in appel om de fout te redresseren.

Ik ga nog even verder. Omdat mevrouw deels van alimentatie afhankelijk is kan zij niet op wachten op een volgende zitting of op een uitspraak in hoger beroep en vraagt zij voorlopige voorzieningen. Deze worden op grond van art. 821, lid 3 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering binnen drie weken behandeld, ongeacht of het griffierecht is betaald. Mevrouw is uit de brand maar de rechtbank zit wederom met een -- onnodige -- extra zitting.

Voorzitter. Ik schets een rampenscenario voor de doorlooptijden in de rechterlijke macht met name met betrekking tot de verzoekschriftprocedure. Dat kan toch niet de bedoeling zijn? Of zien wij het niet goed? Zouden deze situaties voor de rechter steeds aanleiding kunnen zijn de hardheidsclausule toe te passen? Wij hadden deze vraag ook al gesteld in het voorlopig verslag. Naar ik nu zie was het antwoord, met name over de verhouding tot artikel 282 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, niet compleet. Want in artikel 282 staat dat iedere belanghebbende "tot de aanvang van de behandeling, of, indien de rechter dit toestaat in de loop van de behandeling" een verweerschrift mag indienen. Zal dit artikel nog aangepast worden? Hoe zijn artikel 282 en 282a anders met elkaar te rijmen? Of is het niet aanpassen van dit artikel een bewuste keuze en kunnen we daaruit afleiden dat de bepaling van artikel 282 prevaleert boven die

van artikel 282a? Daarin staat namelijk "voor zover bij of krachtens deze wet of een andere wet niet anders is bepaald ... " De vraag is dan wel voor welke verzoekschriftprocedure artikel 282a, lid 3 dan wel gelding heeft? Kan de minister helderheid verschaffen?

Dank aan de minister voor de toezegging op bladzijde 9 van de nota naar aanleiding van het verslag van 31 augustus 2010 dat hij, in de lagere regelgeving, een vrijstelling van heffing van griffierechten zal opnemen voor ouders die een verweerschrift willen indienen tegen een verzoek tot toepassing van kinderbeschermingsmaatregelen. Kunnen wij deze toezegging registreren in onze toezeggingenregistratie?

Ten slotte nog een praktische opmerking naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State van 16 juli 2010. In deze zaak is een hoger beroep in een bestuurszaak niet ontvankelijk verklaard omdat het griffierecht niet binnen de gestelde termijn van vier weken was betaald. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State oordeelde dat in dit geval redelijkerwijs niet geoordeeld kan worden dat X in verzuim is geweest en dat hiertoe wordt overwogen dat zowel het College van Beroep voor het bedrijfsleven als de Centrale Raad van Beroep bedoelde werkwijze, namelijk dat er nog een rappel komt, hanteren. Ook de sectoren bestuursrecht van de rechtbanken plegen een tweede termijn te gunnen indien het griffierecht naar aanleiding van de brief waarin betrokkene tot betaling wordt uitgenodigd, niet is voldaan. De afdeling zal "omwille van de rechtseenheid welke gebaat is bij een uniforme toepassing van eenzelfde wettelijke regeling door verschillende bestuursrechters" haar praktijk aanpassen aan die van de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven. Nu in het huidige wetsvoorstel, voor zover mogelijk, aansluiting is gezocht bij het griffierechtenstelsel in bestuurszaken -- ik verwijs naar pagina 2 van de memorie van toelichting -- ligt het voor de hand dat ook in civiele zaken deze werkwijze wordt gevolgd. Het komt ons echter voor dat een dergelijke werkwijze voor de civiele praktijk niet erg voor de hand ligt c.q. onwerkbaar is in verband met de verlenging van doorlooptijden die daarvan, in elk geval bij de verzoekschriftprocedure, het gevolg zullen zijn. Hoe ziet de minister dat? Ik ben benieuwd naar zijn antwoorden.

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. In de eerste plaats dank ik de minister en zijn ambtenaren voor de beantwoording van de vragen die tijdens de schriftelijke voorbereidingen zijn gesteld, ook door mijn fractie. Ik sluit mij aan bij de woorden van mevrouw Broekers over de betekenis van de rechtspraak voor onze samenleving en ik sluit mij aan bij haar opmerkingen over de hoogte van de griffierechten indien het gaat om de toegang tot de rechter. Zodra kostendekking het doel wordt van het griffierechtenstelsel, zijn we echt op de

verkeerde weg. Ik mag hopen dat dit niet het geval zal blijken te zijn als er binnenkort een regeerakkoord voorligt of er anderszins voorstellen van de zijde van het ministerie van Justitie op dit terrein worden gedaan. Wel ben ik het eens met de benadering die de minister ten principale in dit wetsvoorstel heeft gekozen en met de gelijkstelling aan de incasso van het griffierecht "aan de poort", zoals ook in het bestuursrecht geldt. De CDA-fractie heeft er zelf bij eerdere behandelingen van wetsvoorstellen op het punt van griffierecht op gewezen dat het van belang is om daar nog eens goed naar te kijken. Zij heeft er toen ook op aangedrongen om dezelfde systematiek te hanteren en om de tarieven te bestuderen en enigszins op elkaar af te stemmen.

Ik heb wel de indruk dat het vastrecht in bestuurszaken nog steeds aanleiding geeft tot het overwegen van een verhoging wanneer het om professionele partijen gaat. Vaak zijn daar namelijk grote belangen mee gemoeid en is er eerder een omgekeerde wanverhouding. Wanneer bijvoorbeeld een projectontwikkelaar tegen de overheid procedeert, staan er grote belangen op het spel. Dan is het griffierecht, het vastrecht vaak aan de lage kant.

Dat er problemen ontstaan bij niet-tijdige betaling, onderkent de CDA-fractie wel. De vraag is alleen wat daarvan precies de oorzaak is. Is de hoogte van het griffierecht prohibitief om op tijd te betalen? Kijkend naar het wetsvoorstel in zijn huidige vorm en kijkend naar de praktijk, is onze overtuiging dat dit doorgaans toch niet het geval is. Er zullen dus andere oorzaken aan ten grondslag liggen. Mevrouw Westerveld vraagt nu om onderzoek naar met name de problematiek bij bestuursrechtzaken. Die is op zichzelf natuurlijk niet aan de orde bij dit wetsvoorstel, maar gelet op de samenhang die mijn fractie ook wel bepleit, zie ik de redelijkheid van het op zijn minst stellen van de vraag. Toch vind ik in de door haar aangehaalde voorbeelden onvoldoende aanleiding om te veronderstellen dat hier echt een wezenlijk probleem ligt. Met andere woorden: ik heb tot dusver geen enkele aanleiding gezien, niet in de literatuur en ook niet in mijn eigen praktijk, dat er in het bestuursrecht veel zaken echt misgaan en dat de toegang tot de rechter als het ware ten principale in het gedrang komt wanneer het gaat om niet-tijdige betaling van het vastrecht en de consequentie van niet-ontvankelijk verklaring van een klager of appellant.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. Ik voel mij enigszins uitgedaagd. Ik kan de redenering van de heer Van de Beeten toch niet helemaal volgen. Ik hoor hem zeggen -- en dit zegt de minister in feite ook -- dat hij geen enkele aanwijzing heeft, maar in mijn inbreng heb ik juist gezegd waarom de keren dat het misgaat inderdaad niet zichtbaar zijn. Je kunt wel blijven zeggen: ik heb er geen aanwijzingen voor, maar we weten het gewoon niet. Wel zeg ik hier ter toelichting bij dat ik van veel bestuursrechtadvocaten hoor dat deze praktijk vaak voorkomt, maar dat je haar in de tijdschriften niet terugziet. Juist daarom stel ik voor dat we het

eens zichtbaar maken. De heer Van de Beeten zegt aan de ene kant dat hij wel mee kan voelen, maar aan de andere kant toch niet, omdat hij geen aanwijzingen heeft. Dat volg ik niet.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Het lijkt een beetje op onderzoek omwille van onderzoek. Als je als wetgever om onderzoek op dit terrein vraagt, moet je wel erg duidelijke signalen uit de samenleving hebben. Mevrouw Westerveld zegt dat de aard van de problematiek met zich brengt dat je die signalen niet krijgt, maar dat betwijfel ik, want als de advocatuur dit soort verschijnselen werkelijk op grote schaal zou zien, zou zij dat wel melden en zou dit via de beroepsorganisatie, via het Advocatenblad en dergelijke gesignaleerd worden. Ik kom dat gewoon niet tegen, dus ik heb de indruk dat het alleen maar misgaat doordat mensen onachtzaam zijn, laks of wat dan ook. De vraag is of je dan als wetgever moet zeggen: dit is zo belangrijk dat we een voorziening treffen.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dat de advocatuur het niet aanmeldt, zij toegegeven, maar in publicaties van bestuursrecht deskundigen -- ik noem als voorbeeld professor Damen -- kom je regelmatig tegen dat het bestuursrecht heel veel valkuilen kent. Eén daarvan is deze. Enkele redenen die de heer Van de Beeten heeft genoemd, zoals laksheid en het erop aan laten komen, heb ik in mijn inbreng ook genoemd. Vervolgens vraagt de heer Van de Beeten zich echter af of we dat moeten honoreren. Mijn stelling is -- ik ben benieuwd naar de reactie van de minister hierop -- dat we in het bestuursrecht niet alleen te maken hebben met zaken waarbij grote belangen op het spel staan, die de heer Van de Beeten noemt, maar ook met zaken op het vlak van bijvoorbeeld sociale zekerheid. Dan hebben we dus te maken met een overheid die regels stelt versus burgers die het van de sociale zekerheid moeten hebben. Zij hebben heel vaak het buskruit niet uitgevonden en daarom zal je vaak gevallen van laksheid, niet weten en onbekendheid tegenkomen. Voor mijn fractie is dat inderdaad een reden om te zeggen dat we dat als wetgever juist wel moeten willen weten. Of we daar vervolgens consequenties aan moeten verbinden, is een tweede.

Verder wil ik zeggen dat u het woord "onderzoek" gebruikt, maar dat is voor mij een heel zwaar woord. Ik heb het puur over registreren. Ook heb ik aangegeven waarom dat niet zo veel beslag op de tijd van rechtbanken hoeft te leggen.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Als je alleen maar registreert, weet je nog niet precies wat de aanleiding of de oorzaak is van het niet betalen. Mevrouw Westerveld noemt mogelijke casussen, posities en redenen waarom mensen niet betalen of niet tijdig betalen, maar dan moet je niet alleen maar geregistreerd hebben dat dit gebeurd is; nee, je moet weten wat precies de achtergrond daarvan is.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): De indicatie van hoe vaak het wekelijks voorkomt, zal ons in elk geval de

informatie geven of het weinig voorkomt of juist vaak. Ik ben het met de heer Van de Beeten eens dat je dan niet kunt nagaan -- zo'n onderzoek bepleit ik ook niet -- wat precies de reden geweest is, maar nu weten wij hier helemaal niets van. We weten dus niet of het drie keer per jaar bij een gerecht voorkomt of, zoals ik vermoed op grond van wat ik hoor, tientallen keren per gerecht per maand. Als we dat eens een jaar registreren, weten we het. Daarna komt de volgende stap.

De heer **Van de Beeten** (CDA): We verschillen hierover van mening, denk ik, maar wellicht wijst over drie jaar de evaluatie van het griffierecht in burgerlijke zaken, waarom mevrouw Broekers heeft gevraagd, uit dat er vergelijkbare problemen bij civiele zaken spelen. Wellicht is dat een reden om te besluiten tot het doen van onderzoek in de sfeer van bestuurszaken. Dat zou mij een logische volgorde van aanpak lijken.

Mag ik nog een paar opmerkingen maken met het verzoek aan de minister, daarop in te gaan? In de eerste plaats heb ik in het verslag gevraagd of het klopt dat de rechterlijke macht voornemens is om beleidsregels voor de toepassing van de hardheidsclausule op te stellen, maar dat zij daar nog lang niet aan toe is en hier dus ook niet mee klaar zou zijn op het moment van inwerkingtreding van dit wetsvoorstel. Ik heb daar nog geen specifiek antwoord op gelezen in de nota naar aanleiding van het verslag.

Ik sluit mij aan bij de opmerkingen van mevrouw Quik over het griffierecht in verstekzaken. De praktijk is vaak dat er een verstekvonnis wordt gehaald, ook in het kader van de betalingsregeling, zodat men een stok achter de deur heeft, om het zo maar eens te zeggen, maar ik ben het geheel met mevrouw Quik eens dat het tamelijk onbillijk is dat in een dergelijke situatie het volle griffierecht in het kader van de veroordeling in de proceskosten ten laste van de schuldenaar wordt gebracht als de schuldeiser een rechtspersoon is. Ik pleit ervoor om dat op ten minste 50% te stellen. De minister heeft reparatiewetgeving aangekondigd met het oog op de opmerkingen van de heer Von Schmidt auf Altenstadt. Ik zou er krachtig voor willen pleiten om ook deze beperking in die wetgeving op te nemen.

De minister heeft in de nota naar aanleiding van het verslag aan deze Kamer geschreven dat ook de rechter de bevoegdheid heeft om daar in het kader van de proceskostenveroordeling rekening mee te houden. Afgezien van de vraag of het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering daarvoor geschreven is -- dat valt mijns inziens te betwisten -- moet de rechter simpelweg weten wat er aan de hand is, wil hij een dergelijke afwijking van de normale in de proceskostenveroordeling kunnen opleggen. Hoe weet hij dat in dit soort zaken? Ik denk dat dit een doodlopende weg is. Daarom vraag ik de minister om een wettelijke voorziening te willen treffen.

Mijn laatste punt is dat de minister naar aanleiding van vragen van mevrouw Quik-Schuijt heeft opgemerkt dat hij met betrekking tot de jeugdbeschermingsmaatregelen in lagere regelgeving wil vastleggen dat er geen griffierecht

verschuldigd zal zijn. Waarop baseert hij dat hij de hardheidsclausule op deze wijze bij AMvB of ministeriële regeling mag invullen? Mij lijkt dit nogal een moeilijke weg. Als dit inderdaad een moeilijke weg blijkt te zijn, kan dit in het kader van de reparatiewet meteen worden meegenomen.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. De fracties van de SGP en de ChristenUnie, namens welke ik spreek, hebben geen moeite met het doel en de richting van de voorgestelde herziening van het huidige stelsel, neergelegd in de Wet tarieven in burgerlijke zaken, in oorsprong daterend uit 1843. Zou het anders geweest zijn, dan was dit eerder gebleken. In deze termijn mag ik volstaan met een enkele opmerking en een enkele vraag.

Ons beider fracties zijn het eens met het doel van de herziening, namelijk om te komen tot een vereenvoudigde regeling die leidt tot lastenverlichting bij de griffie en tot meer transparantie over het door de rechtzoekende en zijn rechtsbijstandsverlener verschuldigde griffierecht.

Wij steunen het streven naar vereenvoudiging om een einde te maken aan de huidige complexe methodiek van berekening van de hoogte van het griffierecht, die leidt tot een grote diversiteit aan tarieven. Eens zijn wij het ook met de richting van de herziening, namelijk om het griffiestelsel in burgerlijke zaken zoveel mogelijk te laten aansluiten bij het griffiestelsel in bestuursrechtelijke zaken.

Griffierechten functioneren als financiële drempels en tegelijk als prikkels om nodeloos procederen, zeker in hoger beroep en cassatie, te ontmoedigen, al moet eveneens gesteld worden dat de beïnvloeding van procedeedrag geen hoofddoel van een griffierechtenstelsel mag zijn. De conclusie van de regering over de verenigbaarheid van het voorgestelde stelsel met de uitleg die het EHRM aan artikel 6 van het EVRM betreffende de toegang tot de rechter geeft, is overduidelijk in de zin van vrij pertinent, maar zal voor concrete gevallen niettemin ook arbitrair kunnen worden genoemd. Met de uitgangspunten van het nieuwe griffierechtenstelsel in civiele procedures, zoals het betalen aan het begin van de procedure met mogelijke processuele consequenties bij te late betaling, kunnen wij ons weliswaar verenigen. De motivering die de regering ten principale voor de heffing van griffierechten hanteert, geformuleerd in de nadere memorie van antwoord, spreekt ons echter niet zonder meer aan. Daar lezen we: "Met rechtspraak biedt de overheid de samenleving een dienst aan." Van de gebruikers van die dienst wordt dan een bijdrage gevraagd. Van de geciteerde woorden kan, lijkt mij, de suggestie uitgaan dat rechtspraak bij wijze van spreken een kruideniersartikel is waarvoor men naar believen bij onderscheiden concurrerende leveranciers terecht kan. Iedereen weet dat deze overheidsdienst niet vergelijkbaar is met welke particuliere dienstverlening dan ook. Overheidsrechtspraak, een uniek artikel, berust mijns inziens niet op vrijwillige

dienstverlening, doch op de aanvaarding van een publieke, essentiële en karakteristieke overheidsplicht. Ik dacht dat mevrouw Broekers-Knol ook opmerkingen in deze geest had gemaakt. Dat element had in deze motivering wel wat sterker tot uitdrukking mogen komen zonder dat dit aan de motivering van de griffierechtheffing afbreuk behoeft te doen. Griffierecht is niet anders bedoeld dan als een gebruikersbijdrage aan de kosten van geschillenbeslechting door de overheid en niet ter financiering van de rechtspraak. Onze zorg over een mogelijk komende aanpassing van het griffierechtenstelsel in het kader van de zogenoemde brede heroverweging geeft ons echter wel de vraag in waartoe het meer kostendekkend maken per saldo zal leiden. Deze vraag is, denk ik, temeer op zijn plaats omdat uit het bekende WODC-onderzoek uit 2006 bleek dat Nederland tot de landen met de hoogste griffierechten behoort. Evenals mevrouw Broekers zien ook wij op dit punt graag een reactie tegemoet.

Tot slot leggen wij nog graag een vraag voor naar aanleiding van artikel 282, derde lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, dat in beide memories bediscussieerd is en waarover onder anderen mevrouw Quik-Schuijt zo-even uitvoerig het woord gevoerd heeft. Dit artikel verbindt als processuele consequentie aan het niet tijdig voldoen van het griffierecht door een verweerder of belanghebbende dat de rechter het verweerschrift niet bij zijn eindbeschikking betreft, maar wel rekening kan houden met hetgeen mondeling naar voren is gebracht. Men kan daar vrede mee hebben, maar dat verschil wordt gemotiveerd met de stelling dat griffierecht wordt geheven voor de indiening van een verweerschrift en niet voor een mondelinge bijdrage. Zo'n motivering oogt op zichzelf genomen echter als een louter formele, te formele argumentatie, die inhoudelijke toelichting welkom maakt. Wat is nu de materiële reden voor dit onderscheid? In beide gevallen, of het nu om een verweerschrift gaat of om een mondelinge bijdrage, gaat het toch om het beslag leggen op de capaciteit van de rechtspraak?

Met belangstelling zullen wij kennismaken van een reactie op onze bijdrage en die van andere woordvoerders.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 12.25 uur tot 18.15 uur geschorst.

Voorzitter: Van den Berg

*B

!Toelating en uitzetting BES!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet toelating en uitzetting BES (32282).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor de opmerkingen die deze ochtend zijn gemaakt over het wetsvoorstel dat wij nu behandelen. Ik probeer graag om duidelijkheid te creëren op de punten waarover vragen zijn en ik zal proberen steun te verwerven waar die er nog niet is. Ik heb echter de indruk dat het wetsvoorstel in de gegeven omstandigheden een positieve ontvangst in de Kamer heeft gekregen. Met de woorden "in de gegeven omstandigheden" bedoel ik uiteraard dat ik mij zeer wel realiseer dat verscheidene sprekers het betreuren dat er geen voorstel voor een rijkswet personenverkeer voorligt. Dat voel ik ook zo. Ik zal dadelijk toelichten hoe dit te verklaren is en hoe het wetsvoorstel zich verhoudt tot het voornemen om zo'n rijkswet tot stand te brengen.

Ik zal beginnen met het antwoord op de vragen die betrekking hebben op de toegang en toelating van Nederlanders, en op de vragen die zijn gesteld en een verband hebben met de beoogde rijkswet personenverkeer. De heer De Graaf heeft gevraagd of wij niet op een eerder moment al hadden voorzien dat er een lacune zou ontstaan als de rijkswet personenverkeer niet in werking zou kunnen treden op het moment dat de statuutwijziging zou gaan gelden. Die wijzigingen zijn uiteindelijk per 10 oktober 2010 doorgevoerd. Ik kan mij voorstellen dat die indruk is gevoeld door de omstandigheid dat het oorspronkelijke wetsvoorstel naderhand met een nota van wijziging is aangepast, om de toelating van Nederlanders tot de BES-eilanden te regelen. Ik wil er echter op wijzen dat het ook voor de hand lag om vóór de transitiedatum een rijkswet personenverkeer tot stand te brengen. Dat was ook voorzien bij de totstandkoming van het nu nog zittende kabinet. Dit had ook met zich meegebracht dat de WTU BES enkel van toepassing zou zijn op vreemdelingen. Toen echter het voornemen stagneerde om de rijkswet personenverkeer tot stand te brengen, heb ik door middel van een nota van wijziging de WTU BES zo moeten aanpassen dat ook de materie van de toelating van Nederlanders daarin wordt geregeld. Uiteraard heb ik mij gerealiseerd dat dit risico bestond. Het oorspronkelijke wetsvoorstel was echter op 21 juli 2009 voorgelegd aan de Raad van State. Toen bestond dus nog wel de mogelijkheid dat ook de rijkswet personenverkeer er zou zijn. Ik zei al dat dit ook in mijn ogen verre de voorkeur zou hebben verdiend.

In ieder geval moest er een voorziening worden getroffen voor de materie van de toelating van Nederlanders tot de BES-eilanden en de eventuele voorwaarden op dit punt. Op dit moment geldt immers ook, op grond van de Landsverordening toelating en uitzetting van de Nederlandse Antillen, een beperking van de toegang van Nederlanders in brede zin -- namelijk degenen die het Nederlands staatsburgerschap bezitten -- als zij geen ingezetenen of landskinderen zijn van de Nederlandse Antillen.

Ook mevrouw Linthorst heeft gewezen op de behoefte om op dit punt een regeling te treffen.

Ik ben het met haar eens dat die behoefte bestaat. Het is uiteraard lastig om te voorspellen welk effect een vrije toegang van alle Nederlanders tot de BES-eilanden zou hebben. Gelet echter op de kleine schaal van de eilanden leek het mij niet verantwoord om dit onderwerp ongeregeld te laten. Wij moeten daarbij in het bijzonder denken aan de Nederlanders die afkomstig zijn uit de andere Caribische delen van het Koninkrijk. Voor hen is wellicht het voorzieningenniveau dat op de BES-eilanden zal worden gerealiseerd een incentive om zich naar het buureiland te verplaatsen zonder daar economisch actief te zijn. Het leek mij niet verantwoord om dat risico te nemen in deze fase van de ontwikkeling van de eilanden. Vandaar de aanvulling met een toelatingsregeling voor Nederlanders voor de BES-eilanden.

Ik meen dat ik hiermee ook de nadere vraag van de heer De Graaf heb beantwoord. Er zijn fundamentele verschillen in de economische en sociale condities van de verschillende delen van het Koninkrijk. Waar de kleinschaligheid het zwaarste weegt, doet zich deze noodzaak voor. Dat is evident het geval bij de, hoe je het ook wendt of keert, drie kleinste eilanden van de zes die in het Caribisch gebied tot het Koninkrijk der Nederlanden behoren.

Om op dit punt geen misverstanden te laten ontstaan, wil ik er op wijzen dat Nederlanders in beginsel vrije toegang tot de BES-eilanden hebben. Zij mogen daar als toerist vervolgens zes maanden zonder verdere voorwaarden verblijven. Nederlanders die langer willen blijven of anders dan als toerist, hebben in veel gevallen toelating tot verblijf nodig die van rechtswege wordt toegekend. Zij dienen daarvoor te beschikken over voldoende middelen van bestaan, over huisvesting en over een recente verklaring van goed gedrag. De toelating is dus vrij, maar wel onder bepaalde voorwaarden, die een ongereguleerde en te omvangrijke instroom van Nederlanders moeten voorkomen. De voorwaarden voor toelating van rechtswege zijn derhalve zodanig dat de meeste Nederlanders daarvoor in aanmerking zullen komen, waardoor Nederlanders in de regel dus geen vergunning hoeven aan te vragen. De toelating van rechtswege van meerderjarige Nederlanders in de openbare lichamen is, in aanvulling op het eerste lid, nader geregeld in artikel 3, lid 5, van de Wet toelating en uitzetting BES.

De heer Ten Hoeve heeft gevraagd of het niet aan te bevelen is om in plaats van het treffen van een verblijfsregeling, voorwaarden te stellen ten aanzien van woonruimte en vergunningen voor bedrijven. Dat is een mogelijke benadering. De verblijfsregeling die het kabinet voor ogen stond in een rijkswet personenverkeer strekte ertoe, de verblijfsrechtelijke beperkingen van de toelating van Nederlanders in de Caribische delen van het Koninkrijk te verminderen. In weerwil van de indruk die vaak is gewekt bij de debatten in de West over het conceptwetsvoorstel, zou dat namelijk als uitgangspunt hebben gekend het vrije personenverkeer in het gehele Koninkrijk. Dan was een benadering die meer aansluit op wat de heer Ten Hoeve bepleit, zeer wel denkbaar geweest. Dan

had ter bescherming van de Caribische delen van het Koninkrijk kunnen worden volstaan met flankerende maatregelen op met name het gebied van de woonruimteverdeling en de vergunningen voor bedrijven. Zo wordt in de Wet VROM BES voorzien in de mogelijkheid dat de eilandsbesturen woonruimteverordeningen vaststellen op grond waarvan eisen kunnen worden gesteld ten aanzien van de koop- en huurprijzen van woonruimte, en van economische of sociale binding. De nieuwe landen kunnen vergelijkbare voorzieningen treffen in hun landsverordeningen. Nu die weg echter niet kon worden gevolgd, was de meest voor de hand liggende mogelijkheid, aansluiting te zoeken bij de bestaande Antilliaanse regelgeving. Vandaar dat de in de WTU BES voorziene regeling is ontleend aan de Landsverordening toelating en uitzetting van de Nederlandse Antillen, die nu ook door Sint-Maarten en Curaçao wordt overgenomen.

Mevrouw Quik-Schuijt heeft gevraagd naar de situatie op Sint-Maarten en Curaçao. Zij vroeg meer in het bijzonder of Curaçao ook een overgangsregeling kent voor mensen die op het moment van transitie op het eiland wonen en werken. Van Sint-Maarten is niet bekend in welk stadium de Landsverordening toelating en uitzetting van dat eiland verkeert. Die van Curaçao is in concept gereed. Deze laatste landsverordening voorziet in een vergelijkbare overgangsregeling als de WTU BES, met als peildatum 1 januari 2010. Daarmee ontstaat er binnen het Caribische deel van het Koninkrijk een grote mate van gelijkvormigheid in de voorwaarden voor de toelating van Nederlanders. Daarnaast vroeg ook mevrouw Van Bijsterveld. De toelatingsregelingen van de nieuwe landen Curaçao en Sint-Maarten, en die van de BES-eilanden zullen dus in die zin beantwoorden aan het uitgangspunt van wederkerigheid. Zij kennen over en weer vergelijkbare regimes voor toelating en uitzetting van Nederlanders die er niet zijn geboren. Dat is als het ware de andere kant van de omstandigheid dat de rijkswet personenverkeer niet tijdig tot stand is gekomen.

In dit verband vraagt de heer De Graaf naar de toekomst van de rijkswet personenverkeer. Daarop kan ik, zojuist de drukte waargenomen hebbend bij de ingang van dit gebouw van de Eerste Kamer, op dit moment slechts antwoorden dat de toekomst daarvan in handen ligt van de regering van het Koninkrijk in de nieuwe samenstelling die zich mogelijk anderszins aftekent.

Mevrouw Van Bijsterveld heeft gevraagd naar het vermeende gebrek aan consensus als oorzaak voor het niet tijdig tot stand komen van de voorgenomen rijkswet personenverkeer. Ik ben niet helemaal zeker in welke betekenis zij het woord "consensus" bedoelde. Als het in de huiselijke betekenis "men was het nog niet eens" is, klopt het, maar de voorgenomen rijkswet personenverkeer zou geen consensusrijkswet geweest zijn maar een gewone rijkswet op grond van de toedeling van Koninkrijkstaken in artikel 3 van het Statuut. Uiteraard zou dan wel overleg hebben plaatsgevonden met de andere landen van het Koninkrijk, en daarvoor waren ook de voorbereidingen getroffen. Toen bleek echter dat er

een zodanige bezorgdheid werd opgeroepen rondom de geruchten over de inhoud van het conceptwetsvoorstel dat het naar de stellige overtuiging van de regering van de Nederlandse Antillen ongewenst was om het overleg daarover op de beoogde manier ter hand te nemen of voort te zetten, omdat men het hoofddoel van het tot stand brengen van de nieuwe verhoudingen in het Koninkrijk niet in gevaar wilde brengen.

Ik kom op de vraag van mevrouw Strik over het niveau van de regelgeving, die ik tegen de achtergrond van het Nederlandse vreemdelingenrecht uiteraard kan begrijpen. Waarom is de uitwerking van het recht op bescherming geregeld in de Circulaire Toelating en Uitzetting BES en niet in hogere regelgeving, waarbij te denken zou zijn aan de WTU BES of het BTU BES? De achterliggende gedachte hierbij is dat de schaalgrootte, het insulaire karakter van de openbare lichamen en hun ligging in het Caribisch gebied ook een passende implementatie vereisen van de bepalingen van het Vluchtelingenverdrag en van artikel 3 EVRM. "Passend" betekent in dit verband dat er een ander soort afstemming van de regels en van de complexiteit van de regels op de situaties nodig is dan in het Europese deel van Nederland voor de hand ligt. Daarbij speelt een rol dat het onzeker is of en hoeveel effect de transitie en de implementatie van verdragsverplichtingen zullen hebben op het aantal aanvragen om bescherming. Die onzekerheid maakt het noodzakelijk om zo groot mogelijke flexibiliteit te bewerkstelligen bij de afhandeling van aanvragen om bescherming. Daarbij is het ook van belang dat een nadere uitwerking van artikel 12a van de WTU BES is geregeld in de CTU BES, waardoor beleidsregels snel kunnen worden aangepast aan de zich voordoende ontwikkelingen. Uiteraard doet dat niveau van regelgeving niet af aan de toepasselijkheid van het Vluchtelingenverdrag en van artikel 3 van het EVRM.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Zei de minister nu in het begin dat de geografische ligging in het Caribisch gebied vraagt om een andere toepassing van het Vluchtelingenverdrag en het EVRM? Heb ik dat goed begrepen? Worden onze verdragsverplichtingen daar met andere woorden anders uitgevoerd dan in het Europese deel van Nederland?

Minister **Hirsch Ballin**: Laat ik het positief zeggen: ze worden uiteraard in acht genomen. Ze zullen ook op zo'n manier in acht moeten worden genomen dat zonder voorbehoud wordt voldaan aan het refoulementverbod. De uitgewerkte manier waarop wij asielprocedures en de opvang van asielzoekers in Nederland hebben geregeld, laat zich niet onmiddellijk realiseren op de eilanden Bonaire, Saba en Sint-Eustatius. Wij zouden ook rekening moeten houden met de sociaalgeografische realiteiten van dat deel van de wereld. De situatie is dus in Nederland zo dat er behoefte bestaat aan de uitgewerkte regeling die wij hier kennen. Tot nu toe wordt er nauwelijks een beroep gedaan op bescherming als vluchteling of overeenkomstig

artikel 3 EVRM in dat deel van de wereld. Met het inrichten van een vergelijkbare, zwaar bewerkte procedure en opvang in de openbare lichamen zouden wij de indruk wekken dat wij iets voorzien wat niet is uit te sluiten maar wat wij ook niet moeten nastreven.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Kan de minister misschien nog ingaan op het punt van de rechtszekerheid dat ik genoemd heb? Komt die niet misschien in het geding? De minister heeft aangegeven dat wij het nodig hebben om snel regels te kunnen wijzigen. Staat dat niet op gespannen voet met een soort rechtszekerheid die je nodig hebt en met de democratische controle op die wijzigingen?

Minister **Hirsch Ballin**: Ik begrijp die vraag. Ik legde net vooral de nadruk op de uitgewerktheid en de flexibiliteit van de regelgeving. Er is volwaardig beroep op de rechter, ook in deze delen van het Nederlandse staatsbestel, en die is ook mogelijk op grond van de rechtstreeks werkende verdragsbepalingen.

Mevrouw Strik heeft ook een vraag gesteld over de humanitaire overwegingen, de nareistermijn, artikel 8 EVRM. Ook hierbij geldt dat wij aan de harde normen in de verdragsbepalingen, die wij uiteraard volledig willen respecteren, niets willen afdoen, maar dat er wel moest worden gekozen voor een eenvoudiger opzet; vandaar de behandeling als reguliere aanvraag van het gezinslid. Daarbij zal rekening moeten worden gehouden met het feit dat het kan gaan om een hoofdpersoon die al is toegelaten op grond van artikel 12a in geval niet wordt voldaan aan bijvoorbeeld het middelenvereiste. Een aanvraag om gezinshereniging wordt immers behandeld als een aanvraag op grond van klemmende redenen van humanitaire aard. Daarmee wordt voldaan aan de verplichtingen die ook voortvloeien uit artikel 8 EVRM. Een implementatie in de wet met een nadere uitdrukkelijke bepaling is niet nodig en ook niet wenselijk, eveneens om redenen die vergelijkbaar zijn met wat ik net zei in verband met de uitgewerktheid van de regeling op andere punten.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voor de duidelijkheid nog het volgende. Ik ben blij dat de minister aangeeft dat 8 EVRM hierin ook zal worden gerespecteerd. Is ons beleid ten aanzien van gezinshereniging waar het gaat over het kunnen nareizen van gezinsleden van vluchtelingen of artikel 3 EVRM-beschermde, niet ook gewoon een uitwerking van artikel 8 EVRM? Wij doen dan toch helemaal niet meer dan artikel 8 EVRM van ons verlangt?

Minister **Hirsch Ballin**: Wij hebben dat in Nederland uitgewerkt in een regeling die natuurlijk in onderdelen inderdaad moet worden beschouwd als voldoen aan de eisen van artikel 8 EVRM. Mevrouw Strik en ik hebben daarover bij andere gelegenheden ook gesproken en wij delen die opvatting. De mate van uitgewerktheid in de

regelgeving die zal gelden voor de drie openbare lichamen is beperkter, en daarvoor gelden dezelfde overwegingen als die ik net gaf.

Mevrouw Quik-Schuijt heeft gevraagd hoe de regering de ongewenstverklaring van Nederlanders in verband met de openbare orde of veiligheid ziet. Als ik mevrouw Quik goed heb begrepen, knoopte zij met deze vraag aan bij de lijnen die vervat waren in de beoogde regeling in de rijkswet personenverkeer. Zij vroeg meer specifiek of dat in het verlengde ligt van de regeling van het vrije verkeer van personen in de Europese Unie. Het antwoord op die vraag is ja. Het is inderdaad naar het voorbeeld daarvan dat dit voorzien was of is. Laat ik gegeven de staatsrechtelijke verhouding -- dit kabinet is immers in functie -- maar zeggen: "is"; "is" kan echter spoedig "was" worden. In ieder geval, de wijze waarop het voorzien is en tot nu toe was, is naar het voorbeeld van het vrij personenverkeer in de Europese Unie. Dat lijkt mij ook een goede balans als het gaat om de waarde van het vrij personenverkeer in verhouding tot de behoefte om daaraan beperkingen te stellen. Daarin zat ook het ongelukkigerwijs in de Nederlandse Antillen ingetreden wetsvoorstel. Daar is dat wetsvoorstel vergeleken met het wetsvoorstel over een terugzendregeling dat in voorbereiding was maar niet verder is gekomen, het wetsvoorstel dat onder eerste verantwoordelijkheid van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie van het derde kabinet-Balkenende was ingediend. Zoals men weet, is dat wetsvoorstel mede onder mijn verantwoordelijkheid uit volle overtuiging ingetrokken. Het voorgenomen wetsvoorstel mag dus ook zeker niet worden beschouwd als een soort nieuwe editie daarvan. Dat is ook de reden waarom in het wetsvoorstel dat door het zittende kabinet in voorbereiding is genomen en waarover het overleg had kunnen worden gevoerd, juist als uitgangspunt was genomen het vrije personenverkeer.

Nu is de vraag vervolgens of er aan dat vrije personenverkeer beperkingen kunnen worden gesteld. Die vraag hebben we bij de voorbereidingen met ja beantwoord, maar het zijn beperkingen met een dringendheid die geheel vergelijkbaar is met het openbareordecriterium dat we kennen in het recht van de Europese Unie. Dat is naar mijn overtuiging een goede benadering van die materie, omdat we bij elke regeling van het personenverkeer binnen het Koninkrijk in het achterhoofd zullen moeten houden dat alle staatsburgers van het Koninkrijk ook burgers van de Europese Unie zijn. In het advies van de Raad van State over het ingetrokken wetsvoorstel is dat ook onder de aandacht gebracht. Er is door de Raad van State in een van de zeer kritische aantekeningen bij het naderhand ingetrokken wetsvoorstel op gewezen dat er bij elke regeling van het onderwerp rekening mee moet worden gehouden dat alle Nederlanders, ook de Nederlanders die ingezetenen zijn van de Caribische landen van het Koninkrijk, ook burgers van de Europese Unie zijn.

Dat betekent dat een Nederlandse regeling, een regeling in het Koninkrijk der Nederlanden, van de rechten van de eigen staatsburgers, de

Nederlanders, zal moeten plaatsvinden binnen de kaders van en tegen de achtergrond van het vrije personenverkeer van de burgers van de Europese Unie. Dat is de reden -- ik heb daar onlangs nog op geattendeerd in een brief aan de Tweede Kamer -- waarom het ons zeer rationeel leek, en eigenlijk ook de enige rationele benadering, om voor de beperkingen van het vrije personenverkeer conceptueel aan te sluiten bij de beperkingen die we kennen voor het vrije personenverkeer in de Europese Unie.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Het is niet mijn sterkste vakterrein, maar het komt mij voor dat het iets anders is of je binnen één Koninkrijk mensen van het ene land naar het andere kiepert of binnen de Europese Unie van Nederland naar bijvoorbeeld de Oekraïne.

Minister **Hirsch Ballin**: Het woord "kieperen" zult u niet aantreffen in de toelichting. Ik zou het ook in geen enkel opzicht een goede kenschets vinden van de toepassing van een openbareordeclausule. Dat geldt ook binnen de Europese Unie. Natuurlijk kan het binnen de lidstaten van de Europese Unie zo zijn, als het gaat om een land dat verder geen geleidingen kent, dat dit soort beperkingen niet aan de orde komt. Het is echter geen erg zinvolle benadering om verdergaande eisen te stellen aan het vrije personenverkeer binnen het Koninkrijk der Nederlanden, dus tussen de delen van het Koninkrijk die zich in het Caribisch gebied bevinden en het deel in Europa, dan er kunnen worden gesteld aan het vrije personenverkeer van burgers van de Europese Unie. Dat wilde ik zeggen; het is die kant van de zaak. Dat is niet altijd voldoende onderkend, zeg ik erbij. Er zijn misverstanden gecreëerd rondom het voorontwerp dat ik namens het zittende kabinet voor overleg met de partners in het Koninkrijk had voorbereid. Er wordt echter wel eens uit het oog verloren dat, omdat we één nationaliteit hebben en één staatsburgerschap voor het Koninkrijk der Nederlanden als geheel -- dat is een principiële keuze die in 1954 is gemaakt -- al die Nederlandse burgers vanzelf burgers van de Europese Unie zijn.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Een verdergaande regeling dan de regeling die binnen Europa geldt, ligt niet voor de hand en kan rechtelijk ook niet. Maar een minder vergaande regeling zou een mogelijkheid zijn. Zou het niet voor de hand liggen om binnen het Koninkrijk, dat toch meer is dan de band tussen de Europese landen, een minder vergaande regeling te treffen?

Minister **Hirsch Ballin**: Dat is een mogelijke argumentatielijn, maar ik heb erop willen wijzen dat de indrukken en verhalen die zijn gecreëerd rondom het wetsvoorstel in de Antilliaanse discussie alsof dit een soort nieuwe versie zou zijn van het ingetrokken wetsvoorstel, niet kloppen, en dat de keuze die is gemaakt voor de openbareordeclausule een beperkte is. Wel een zinvolle, voeg ik daaraan toe. Daarom leek het me goed om die op te nemen. Het betekent echter niet dat zomaar op grond van

een enkele omstandigheid van overlast tot ongewenstverklaring zou mogen worden geconcludeerd. Dat mag ook naar Europees recht niet. Maar er zijn wel situaties denkbaar, zoals die ook tussen de lidstaten van de Europese Unie ten aanzien van de Europese burgers bestaan, dat iemand door zijn persoonlijke gedrag een ernstige, daadwerkelijke bedreiging voor de openbare orde vormt en daardoor een fundamenteel belang van de samenleving aantast. Als die situatie zich voordoet, acht ik het verantwoord om met de openbareordeclausule over te gaan tot een ongewenstverklaring.

Het is goed om te vermelden dat dit in de afgelopen jaren bij het vrije verkeer van personen binnen de Europese Unie onder verantwoordelijkheid van mijn vroegere collega staatssecretaris Albayrak en mij ook ter hand is genomen. Er was een situatie ontstaan waarin de openbareordeclausule, die geïndividualiseerd is en die te maken heeft met deze ernstige bedreigingen, bijna in onbruik leek te zijn geraakt ten aanzien van burgers van de Europese Unie. Er waren wel gevallen waarin dat werd gedaan. Wij hadden de ervaring en het inzicht dat de grote waarde van vrij personenverkeer in een vrije samenleving, in een open economie, wordt bedreigd door evidente situaties van misbruik. Dat was de reden waarom we ertoe zijn overgegaan om via een aantal pilots - er lopen nu nog zaken op dit terrein -- weer intensievere toepassing te geven aan de openbareordeclausule ten aanzien van Europese burgers.

Ik denk dat iets dergelijks geldt voor het vrije personenverkeer tussen de landen van het Koninkrijk. Ik wijs er daarbij op dat op dit moment de Caribische delen van het Koninkrijk veel verder gaande beperkingen kennen. De teneur van de verandering was dus hoe dan ook geweest een vrijer personenverkeer, maar ik heb er inderdaad bij de voorbereiding van het wetsvoorstel namens het zittende kabinet niet voor gekozen om daar een volstrekt vrij personenverkeer van te maken. Vandaar dus de keuze om wel zo'n openbareordeclausule op te nemen, zodat personen uit het Caribische deel van het Koninkrijk hier in Nederland, of uit Nederland in het Caribische deel van het Koninkrijk, die door hun persoonlijke gedrag een actuele, daadwerkelijke en ernstige bedreiging vormen van de openbare orde of veiligheid, ook kunnen worden verwijderd.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Het lastige met zo'n openbareordecriterium is natuurlijk dat het gaat om mensen die hier zijn. Dat betekent dat het gaat om het uitzetten van mensen en dat ligt met name in het Caribische deel heel gevoelig, terwijl het probleem natuurlijk toch is dat er jongeren hiernaartoe komen die volstrekt niet zijn toegerust voor participatie in deze samenleving. Het heeft dus mijn voorkeur om aan de immigratie van jongeren uit het Caribische deel van het Koninkrijk criteria te verbinden en niet te wachten tot zich vreselijke dingen hebben voorgedaan en zo'n jongere moet worden uitgezet. Hoe denkt de minister daarover?

Minister **Hirsch Ballin**: Waar het gaat om toelatingsregelingen geldt wat ik net zei en waarover ik onlangs op een paar aspecten heb gewezen in een brief aan de Tweede Kamer. Dat gebeurde trouwens ook bij eerdere gelegenheden, in verband met de wetgeving op dit terrein. Toelating en verwijdering zijn vergelijkbare concepten als het gaat om het vrije verkeer van personen en de beperkingen die je daaraan kunt stellen. Wat ik zeker van belang vind en waarvoor we ons de afgelopen jaren ook hebben ingezet, is het creëren van een situatie waarin minder jongeren onvoorbereid als uitweg uit een hopeloze situatie op Curaçao kiezen voor de route naar Nederland. Daarop zijn we ingegaan in de brief die ik met mijn toenmalige collega's heb gestuurd over de Antilliaans-Nederlandse jongeren, voor zover die tot overlast aanleiding geven. Dat geldt uiteraard niet voor alle Antilliaans-Nederlandse jongeren, maar helaas wel voor groepen die zich in sommige gemeenten manifesteren. We hebben daar ook inspanningen voor gedaan. We willen natuurlijk ook een situatie creëren en in stand houden waarin alle staatsburgers van het Koninkrijk over elementaire vaardigheden en kennis beschikken, waaronder de kennis van de Nederlandse taal. Daarvoor is van betekenis de door deze Kamer voor het zomerreces aangevaarde wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap, die ook bij verkrijging van het staatsburgerschap op de Nederlandse Antillen de eis stelt dat men Nederlands kent. Degenen die hier worden omschreven als Antilliaanse Nederlanders zijn namelijk voor een deel Dominicaanse Nederlanders die eerst het Nederlanderschap op de Nederlandse Antillen hebben verkregen, nooit op school zijn geweest op een school waar men het Nederlands leert en naar hier komen. Dat is ook een segment van de problematiek. Preventie is ook hier de beste aanpak.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): In aansluiting hierop: ik ben zeer verheugd dat aan die categorie in ieder geval iets wordt gedaan. Ik ken de groep redelijk, en weet dat het niet alleen om Dominicaanse jongeren, maar ook om jongeren van Curaçao gaat. Als wij in Nederland zeggen dat je moet beschikken over een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt en de samenleving, zou ik mij kunnen voorstellen dat er toch ook iets dergelijks wordt gevraagd van migrerende jongeren, omdat tot nu toe -- misschien verandert dat als het autonome landen zijn -- de medewerking vanuit het Caribisch deel van het Koninkrijk wel erg minimaal is geweest, en dan druk ik mij nog vriendelijk uit.

De heer **De Graaf** (VVD): Het laatste deel begrijp ik, maar daarvoor zei u dat het openbareordecriterium licht leidt tot het terugsturen van in dit geval jongeren, wat dan weer tot allerlei gevoeligheden leidt op de Cariben, met name op Curaçao. Dat zij dan maar zo. U zegt namelijk zelf dat ze niet echt hun best hebben gedaan op Curaçao om ervoor te zorgen dat die jongeren zich van startkwalificaties en andere bekwaamheden hadden voorzien.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Wij zijn het volgens mij wel eens: je moet het ene doen, maar proberen te voorkomen dat je het zover moet laten komen. Voorkomen is beter dan genezen.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Moet ik nu begrijpen dat mevrouw Linthorst regels wil stellen, en zo de toegang tot Nederland wil beperken? Of moest dat op de manier zoals ik straks heb begrepen: onderlinge samenwerking en ervoor zorgen dat op de Antillen regels worden gemaakt waardoor de jongeren daar blijven of eerst een opleiding krijgen? Dat is samenwerking, dat is werken aan een oplossing van het probleem. Een van beide!

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Nee, ik zou een stap verder willen gaan. Je moet natuurlijk altijd eerst proberen om er met samenwerking uit te komen, maar als dat niet lukt, hebben wij ook een verplichting naar de Nederlandse gemeenten die daarvan last ondervinden. Praat maar eens met mijnheer Bandell en anderen. Dat is niet alleen omdat wij moeten voorkomen dat die gemeenten en de burgers daarvan last ondervinden, het is ook omdat de jongeren die daar kansarm zijn, hier kansloos zijn. Voor geen enkel autonoom land is het goed als de jongeren daar wegtrekken omdat ze daar te weinig perspectief hebben. Er zijn heel veel pogingen gedaan om dat in samenwerking te doen. Ik zou de minister willen vragen om dat vooral te blijven doen. Maar als dat onvoldoende resultaat heeft, zou er ook iets aan Nederlandse zijde moeten worden gedaan.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik zal in de tijd die mij rest mij graag daarvoor blijven inzetten, zoals mevrouw Linthorst vraagt. Preventie is daarbij inderdaad het belangrijkste punt. De mogelijkheid om op grond van de openbareordeclausule over te gaan tot een ongewenstverklaring is het sluitstuk. Over die tweesporigenbenadering heb ik indertijd contact gehad met ervaren burgemeesters, zoals de heer Bandell. De preventie aan Antilliaanse zijde zal met name de vorm moeten aannemen van een effectief handhaven van de scholings- en werkplicht. Dat kan betekenen dat wij er medewerking aan geven dat, als men zich aan die plicht onttrekt, deze alsnog wordt nagekomen.

Tegen mevrouw Quik: het vierde lid van artikel 2, van het Vierde Protocol bij het EVRM bevat een clausule die beperkingen toelaat in het belang van onder andere de openbare orde en de voorkoming van strafbare feiten.

Mevrouw Strik heeft gevraagd naar de voorwaarden voor regularisatie. Vreemdelingen aan wie in het Brooks Tower Akkoord een tijdelijke verblijfsvergunning in het vooruitzicht is gesteld, kunnen hun verblijf voortzetten indien ze binnen de geldigheidsduur van de tijdelijke vergunning voldoen aan de reguliere toelatingsvoorwaarden, zoals neergelegd in de WTU BES en het BTU BES. Dat betekent dat het verblijfsdoel van deze personen past binnen de systematiek van de WTU BES en zij zelfstandig en duurzaam beschikken over voldoende middelen van bestaan. Daarnaast geldt dat ze geen gevaar mogen vormen voor de

openbare orde en de nationale veiligheid. Omdat het Brooks Tower Akkoord onder andere de voorwaarde stelt dat de hoofdaanvrager over voldoende middelen van bestaan moet beschikken, is het niet onwaarschijnlijk dat het inkomen van deze persoon vergelijkbaar zal zijn met de inkomenseisen op grond van de WTU BES. Op grond daarvan is een jaar geen onredelijke termijn waarbinnen moet zijn voldaan aan de gestelde reguliere toelatingsvoorwaarden van de WTU BES.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik ging er nog van uit dat aan de inkomenseis moet worden voldaan. Heeft iemand dan wel in het eerste jaar volledige toegang tot de arbeidsmarkt? Is het doenlijk voor iemand om vervolgens die voorwaarden te vervullen?

Minister **Hirsch Ballin**: Daar kom ik in tweede termijn op terug.

Mevrouw Linthorst en mevrouw Quik hebben vragen gesteld over de sociale vormingsplicht. Mevrouw Linthorst vroeg welke stappen gezet zullen worden om de gemaakte afspraken nu eindelijk inhoud te geven en welke stappen de regering van het nieuwe land Curaçao gaat zetten om jongeren meer perspectief op het eiland zelf te bieden. Het is van belang om onderscheid te maken tussen de sociale vormingsplicht en de voogdijregeling. De voogdijregeling functioneert naar behoren. De minister voor Jeugd en Gezin heeft de Kamer hierover in augustus 2008 geïnformeerd. Wat de sociale vormingsplicht betreft, wil ik beklemtonen dat dit beleid van de regering van de Nederlandse Antillen is. Dat zei ik net al naar aanleiding van de opmerkingen van mevrouw Linthorst. Dit is erop gericht, de jongeren in de leeftijd van 16 tot 24 jaar een tweede kans te geven. Nederland levert daaraan een bijdrage via het Samenwerkingsprogramma onderwijs en jongeren. Er zijn geen afspraken gemaakt over de inzet van de sociale vormingsplicht als migratieregulerende maatregel. Het is wel onze bedoeling dat die helpt situaties te voorkomen als waar mevrouw Linthorst net op doelde.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik heb uiteraard de door de minister genoemde brief erop nagelezen, maar daarin staat niets over de voogdijregeling. Vandaar dat ik daar nog aanvullend naar vroeg.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Kan de minister mij uit de droom helpen? Ik heb namelijk altijd begrepen dat de sociale vormingsplicht wel degelijk ook was bedoeld als instrument om de migratie te reguleren. Jongeren zouden pas mogen uitreizen als zij de sociale vormingsplicht hadden doorlopen. Dat is in ieder geval mijn informatie.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja, mij staat ook bij dat dat soort voornemens wel eens is geuit. Ik moet op dit moment de bezorgde mededeling doen dat ik betwijfel of die voornemens ook zijn geëffectueerd. Maar ik zal bij de eerste de beste gelegenheid die zich aandient -- wellicht zal dat op 10-10-10 zijn --

dat punt onder de aandacht brengen, uiteraard in samenwerking met de staatssecretaris voor Koninkrijksrelaties, want wij moeten onze aanwezigheid wat verdelen over de plaatsen waar wat wordt afgesloten en een nieuw begin wordt gemaakt op die datum. Als de brief van mijn collega voor Jeugd en Gezin daarover nog geen duidelijkheid geeft, zullen wij die bij een komende gelegenheid graag geven.

Aan mevrouw Linthorst en mevrouw Quik-Schuijt kan ik nog melden dat de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het voornemen heeft om voor het eind van het jaar nadere informatie aan de Tweede en Eerste Kamer te doen toekomen over de uitvoering van de sociale vormingsplicht. Dit kan meteen een goed voertuig zijn voor wat ik net zei over het onder de aandacht brengen van de wens ten aanzien van de sociale vormingsplicht en de voogdijregeling.

Ik kom nu toe aan de vraag van mevrouw Linthorst over de stappen die de regering van het nieuwe land Curaçao zal zetten om jongeren meer perspectief te bieden op het eiland zelf. Hierover zal uiteraard contact moeten worden opgenomen met de nieuwe regering van het nieuwe land.

Ik ben al ingegaan op artikel 2 van het vierde protocol naar aanleiding van de vraag van mevrouw Quik. Mevrouw Strik maakte ook een opmerking daarover. Het begrip separate territories kun je inderdaad niet eindeloos voortzetten. Wij zouden ongetwijfeld te ver gaan als wij nu ook in het Europese deel van het Koninkrijk "separate territories" zouden creëren. Wij zijn namelijk wel aan de limiet van separate territories gekomen, maar dit begrip wordt wel gedragen door de staatsrechtelijke ondergrond van deze regeling.

De **voorzitter**: Minister, kunt u ons meedelen hoe lang u nog aan het woord zult zijn?

* *

Minister **Hirsch Ballin**: Ik kan binnen enkele minuten afronden. Nadere voorbeholden acht ik dus niet nodig.

Ik kom nu op de UPG-status voor de BES-eilanden. Ik heb onlangs aan de Kamer gemeld dat men thans reeds in een staat van besluiten is over de statuswijziging van Mayotte van LGO naar UPG. Die wijziging wordt voor maart volgend jaar verwacht. Dat was althans het voornemen van de Franse regering toen het wetsvoorstel vorige maand werd ingediend. Dit wetsvoorstel regelt de départementalisation van Mayotte en wordt gevolgd door de verkrijging van de status van UPG op het moment dat gebruik wordt gemaakt van de betreffende clausule in een protocol bij het Verdrag van Lissabon. Vorige week was er echter een overgang in omgekeerde richting aan de orde bij de Europese Raad. Het ging daarbij om Saint-Barthélemy. Dat krijgt de status van LGO, terwijl het voorheen behoorde tot de UPG Guadeloupe die Saint-Martin en Saint-Barthélemy omvatte. Saint-Martin daarentegen blijft een UPG.

Wij zullen uiterlijk na vijf jaar nader bezien of voor de BES-eilanden de overgang naar de UPG-status kan worden gemaakt. Als consequentie zou

dit de volledige en rechtstreekse toepassing van het EU-recht hebben dat nu alleen in beperkte mate van toepassing is. Hetzelfde geldt trouwens voor de Caribische landen van het Koninkrijk. Op zich bestaat die mogelijkheid in het kader van de afspraken die bij het Verdrag van Lissabon zijn gemaakt. Het voornemen van het zittende kabinet is echter om vijf jaar te nemen om dit nader te beoordelen. Uiteraard kunnen er altijd omstandigheden zijn ter beoordeling van de regeringen daar en hier die aanleiding geven tot een nadere afweging. Dit is van belang omdat in ieder geval bij de Arubaanse regering de wens bestaat om die overgang te maken.

Mevrouw Linthorst vroeg naar de onderlinge steun en bijstand. Die geldt zonder enige twijfel ook op het gebied van de mensenrechten, gelet ook op artikel 43 van het Statuut.

Mevrouw Quik vroeg of het bij nader inzien niet zo is dat ABES-2 en ABES-3 per 10-10-10 in werking treden. Mevrouw Linthorst heeft ook aandacht voor dit punt. Op dit moment zijn er nog zeven wetsvoorstellen aanhangig bij de Tweede Kamer met de beoogde inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2011. Het gaat onder andere om drie fiscale wetten, de tweede Aanpassingswet BES-A, de tweede Aanpassingswet BES-B, de derde Aanpassingswet BES-3 en de Wet VROM-BES. Ik begrijp dat de Handelingen van vanavond bijzondere verrijkingen van de woordenschat opleveren. De staatssecretaris heeft al eerder gezegd dat ABES-2-A en ABES-3 ook per 10-10-10 in werking zouden moeten treden, maar er zijn onderdelen van ABES-2-A en ABES-3 overgeheveld naar de Wet geldstelsel BES, naar de Veiligheidswet BES en naar de aanpassingsregeling BES-wetten. In ieder geval moeten wij daardoor nu leven met de situatie dat wat er over is gebleven per 1 januari 2011 in werking treedt.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik vind dit een prachtige truc. Het zou mooi geweest zijn als wij daar van tevoren over ingelicht waren.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja, dat kan ik mij voorstellen. Als de Tweede Kamer die wetsvoorstellen had afgehandeld, leek het alsof dit alles nog voor 10-10-10 moest. Mochten de wetsvoorstellen nog op 8 oktober bij de Eerste Kamer binnenkomen, dan heb ik deze mededeling echter alvast gedaan.

De goedkeuringswet voor de aanpassingsregeling BES-wetten wordt ambtelijk voorbereid. Op dit moment is de ambtelijke voorbereiding even onderbroken, zoals ik waarneem als ik naar de tribune kijk. Ik ga er echter van uit dat het wetsvoorstel in oktober naar de Raad van State kan worden gezonden.

*N

De heer **De Graaf** (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn duidelijke en openhartige beantwoording van de gestelde vragen. Ik heb nog enkele korte vragen over de eventueel komende

rijkswet personenverkeer. De minister zegt terecht dat dit de verantwoordelijkheid van het nieuwe kabinet zal zijn. Het heeft mij verheugd dat wij het in de discussie daarna toch over de vormgeving en de inhoud van die wet hadden. In dat korte debatje ging het met name over het openbareordecriterium. Bovendien vond er een gedachtewisseling tussen mevrouw Linthorst en mij plaats.

De minister heeft in de afgelopen periode in het overleg met de Antillen ervaring opgedaan. Soms ging het gemakkelijk en dan weer moeizaam. Kan de minister, ook al is hij demissionair, toch een inschatting maken van de haalbaarheid van een nieuwe rijkswet personenverkeer na 10-10-10? Ik heb in mijn bijdrage in de eerste termijn aangegeven dat de autonomie van de landen, met name van Curaçao en Sint-Maarten, dan natuurlijk ten volle geldt. Wij hebben gemerkt dat met name Curaçao het probleem van de niet goed voorbereide jongeren, waarover wij daarstraks hebben gediscussieerd, een probleem van Nederland vindt en dus niet van Curaçao zelf. Dat eiland zit er dus niet op te wachten dat wij een zodanige regeling krijgen waardoor het dit probleem voor een deel weer op het eigen bord krijgt. Is een dergelijke rijkswet waarvan de contouren van vorm en inhoud hier zijn geschetst, haalbaar in de ogen van de minister?

Wederkerigheid hoeft niet alleen te bestaan in de vorm van volstrekt vrij verkeer van personen, maar kan ook bestaan in de vorm van identieke regelingen voor alle landen van het Koninkrijk. Als voor Curaçao, Sint-Maarten en voor de BES-eilanden de oude landsregelingen blijven gelden, zoals nu bij de Wet toelating en uitzetting BES, waarom is er dan niet ook een gelijke regeling voor Nederland? Dit zal de kern van de discussie tussen een volgend kabinet en Curaçao en Sint-Maarten zijn.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Vindt de heer De Graaf die situaties inderdaad identiek? Wij kennen natuurlijk de kleinschaligheid en de kwetsbaarheid van de economieën van die kleine eilanden. Collega Van Kappen maakte de vergelijking met de Waddeneilanden. Ziet de heer De Graaf daarin geen rechtvaardiging voor een toch niet geheel wederkerige regeling?

De heer **De Graaf** (VVD): Nee, dit zie ik niet in. Ik vind het volstrekt redelijk en aanvaardbaar dat er beperkingen gelden voor de eilanden, met name voor de BES-eilanden. Die zouden namelijk zinken als iedereen daar vanuit Nederland naartoe zou gaan. Ik zou het volstrekt op zijn plaats vinden als ten aanzien van de moeilijke categorieën Antilliaanse jongeren, over wie wij het hier net gehad hebben, een identieke regeling voor het land Nederland binnen het Koninkrijk zou gelden, waarbij je kunt zeggen: dan had je je maar beter moeten voorbereiden en had je maar moeten zorgen dat je hier in de Nederlandse maatschappij een plaats kunt vinden.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Dan constateer ik dat er geen sprake is van een identieke regeling, want

u wilt een beperking ten aanzien van een specifieke groep, de moeilijke groep ...

De heer **De Graaf** (VVD): In principe geldt die voor iedereen. Evenzeer geldt dat mensen die zich wel een plaats kunnen verwerven, van harte welkom zijn. Net zo goed als Nederlanders die naar de BES-eilanden willen -- u hebt het de minister horen zeggen -- daar ook toegang krijgen en daar ook mogen blijven van rechtswege. Dus dat is het punt niet. Het gaat dus veeleer om de moeilijke situaties. Dat geldt dan over en weer. Ik zie niet in waarom op dat punt niet een identieke situatie zou kunnen worden gecreëerd voor alle landen binnen het Koninkrijk. Dat hoort volgens mij zo in een staatsverband, zoals in dit geval het Koninkrijk.

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. De minister heeft gezegd: wij zullen de wenselijkheid van de sociale vormingsplicht nog eens even onder de aandacht brengen. Dat is wel heel erg vriendelijk geformuleerd. Het risico dreigt dat het ook vrijblijvend is. Onder de aandacht brengen is namelijk toch iets anders dan verplicht stellen. Tijdens de behandeling van dit gehele traject hebben wij voortdurend gezegd het te betreffen dat dit moment niet is aangegrepen om diepgaand van gedachten te wisselen over wat wij nu met dat Koninkrijk willen, over en weer. Wat is nu het koninkrijksgevoel? Het zou mijn fractie een lief ding waard zijn als wij de problematiek van de kansarme jongeren zouden zien als een probleem van het Koninkrijk. Het lastige is echter dat de indruk bestaat -- ik mag het woord "kieperen" niet gebruiken -- dat sommige groepen wel erg gemakkelijk naar Nederland worden geschoven met de mededeling: zoek het daar maar uit. Wij moeten het dan ook hier maar uitzoeken. Ik heb er met parlementaire collega's aan de overzijde van de oceaan vaak over gesproken, over het gevoel dat het een gezamenlijk probleem is, in de zin dat Curaçao en Nederland er een gezamenlijk belang bij zouden moeten hebben om die jongeren bij voorkeur daar te houden, omdat ze daar perspectief hebben. Zo dat laatste niet het geval kan zijn, moeten ze in ieder geval zodanig toegerust worden dat ze hier ook enige kans van slagen hebben. Daar is niets racistisch of koloniaals aan, dat is gewoon zorg voor onze jongeren. Als ik af moet gaan op de geschiedenis is, naar ik vrees, "onder de aandacht brengen" niet genoeg. Ik verneem graag de reactie van de minister hierop.

Verder zou ik nog graag antwoord krijgen op twee vragen die ik in eerste termijn heb gesteld. Dat betreft allereerst de vraag naar een reactie van de minister op het pensioenbesluit met het verzoek om ons op de hoogte te houden van de verdere gang van zaken rond dat besluit. Tevens had ik gevraagd naar een reactie van de minister op onze opvatting dat wanneer Curaçao streeft naar volkomen onafhankelijkheid, dit een onafhankelijkheid buiten het Koninkrijk zou moeten zijn.

*N

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn beantwoording. Een aantal zaken zijn wat helderder geworden, maar op een aantal vragen heb ik nog geen antwoord gekregen, maar die hoop ik straks alsnog te krijgen.

Wet betreft de bescherming ga ik ervan uit dat het Vluchtelingenverdrag en het EVRM adequaat zullen worden toegepast. Wel vraag ik mij af hoe de minister het voor zich ziet dat er toch zo veel mogelijk op hervestiging wordt ingezet. Wij kennen dat instrument nu natuurlijk niet. Wij zijn het land in welke richting hergevestigd wordt. Hoe ziet de minister dat voor zich? Aan welke landen en welke regio's denkt het kabinet dan?

Het antwoord op mijn vraag om te onderbouwen waarom het kabinet heeft gekozen voor twee vergunningstelsels naast elkaar, was mij niet geheel duidelijk. Ik heb gewezen op het voorbeeld van Frankrijk. Levert de situatie in Frankrijk nu problemen op? De minister heeft zelf aangegeven dat wat betreft het voorzieningenniveau op Frans Guyana en Guadeloupe, waar een vergunningstelsel geldt dat hetzelfde is als dat voor het Europese deel van Frankrijk, er geen sprake is van een aanzuigende werking, niet alleen in de zin van het doorreizen naar Europa, maar ook niet in de zin dat de eilanden daar worden overbevolkt. Waarom is het kabinet er dan van uitgegaan dat er in het onderhavige geval wel sprake zou kunnen zijn van die werking, dit terwijl het voorzieningenniveau op die Franse eilanden nog hoger is dan dat op de BES-eilanden? Ook daarvan heeft het kabinet namelijk al aangegeven dat het daar nog niet zo hoog is als de levensstandaard zou rechtvaardigen. Kortom, waarom kiest het kabinet dan voor zo'n separaat stelsel?

De minister heeft ook aangegeven dat er allerlei bewegingen zijn op die Franse eilanden. Kan hij dan toch iets meer vertellen over de achtergronden van die bewegingen? Waarom wordt bijvoorbeeld de status van Mayotte gewijzigd van LGO naar UPG en waarom worden bepaalde andere gebieden overzeese gebieden? Welke overwegingen spelen daarbij een rol en is dat ook niet van belang voor de besluiten die wij nemen?

De minister heeft gezegd dat over vijf jaar bezien zal worden of er mogelijk een UPG-status moet worden verleend aan de BES-eilanden en eventueel ook de andere eilanden. Kan hij aangeven aan de hand van welke criteria zal worden beoordeeld of dat de meest geëigende weg is? Van welke ontwikkeling is het afhankelijk om over vijf jaar wellicht een ander besluit te nemen? Ik begrijp van de minister dat Aruba het nu eigenlijk al zou willen. Ik krijg daarop graag een reactie. Anders staan wij over vijf jaar weer met lege handen om dat te toetsen.

Met betrekking tot de rijkswet personenverkeer heb ik veel respect voor de keuze van het kabinet om ook de ongewenstverklaring zo strikt mogelijk te hanteren, maar wat ons betreft zou het toch een inbreuk betekenen op het beginsel dat alle Nederlanders gelijk zijn. Als je die kentering

eenmaal accepteert, heb je wellicht straks te maken met een hellend vlak. Wij moeten afwachten wat de nieuwe plannen van het volgende kabinet zullen zijn. Ik houd mij dan maar vast aan wat de heer De Graaf hierover heeft gezegd. Hij wil het eigenlijk beperken tot vooral de moeilijke groepen. Dus ik ga ervan uit dat er geen algemene beperkingen zullen komen in het vrij personenverkeer.

*N

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. Ik wil nog even ingaan op de ABES-2 en ABES-3. De ambtelijke ondersteuning van de Eerste Kamer heeft een aantal keren het departement gebeld en is daarbij steeds het bos ingestuurd. Ik vind dat toch wel een vervelend iets. Men had gewoon kunnen zeggen: dat hebben wij anders geregeld. Dan hadden wij een antwoord gehad en dan hadden wij ons niet zo druk gemaakt over deze kwestie.

Verder zou ik nog graag een antwoord krijgen op mijn vraag over de toezegging die de minister in de nota naar aanleiding van het verslag heeft gedaan over de wijziging van artikel 1a, lid 3. Wanneer zal naar zijn verwachting de goedkeuringswet naar de Tweede Kamer gaan?

Wat betreft het Antillianenprobleem wil ik zelf ook nog een duit in het zakje doen. Ik sluit mij helemaal aan bij wat mevrouw Linthorst hierover heeft gezegd. Overigens blijkt uit de informatie waarover ik beschik dat Nederland de voogdijregeling niet heeft gehandhaafd. In feite had men minderjarige jongeren gewoon terug kunnen sturen als er hier geen verantwoordelijk persoon aanwezig was. En voor degenen die hiernaartoe komen die nauwelijks Nederlands spreken, laat staan schrijven, hebben wij ook niet zo heel veel gedaan om ze op te vangen in schakelklassen. Wij hebben voornamelijk geïnvesteerd in repressie. Ik denk dat het goedkoper en in elk geval beter voor de jongeren was geweest als wij hadden geïnvesteerd in fatsoenlijke opvang. Maar goed dat is onze visie op de zaak en dat doet niets af aan het verhaal van mevrouw Linthorst waar ik het ook helemaal mee eens ben.

*N

De heer **Ten Hove** (OSF): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn uitgebreide beantwoording, waar ik het vergaand mee eens ben. Het uitgangspunt voor de rijkswet personenverkeer wordt de vrije toegang voor Nederlanders. Daarover zijn wij het volgens mij allemaal eens. De minister zegt dat er bepaalde beperkingen mogelijk zijn, zoals een ongewenstverklaring. Deze heb ik zelf in de eerste termijn ook genoemd. De minister kijkt daarbij vooral naar de mogelijkheden die binnen de Europese Unie tussen de lidstaten bestaan. Heeft de minister de neiging om de verhouding tussen de landen binnen het Koninkrijk min of meer gelijk te stellen aan de verhouding tussen de landen binnen de Europese Unie, of ziet hij de band tussen de Koninkrijkslanden als iets fundamenteel anders? Als het eerste het geval is, zou voor de onderlinge regelingen aangesloten kunnen worden bij de

regelingen die binnen de Europese Unie gelden. Als het tweede het geval is, is het staatsburgerschap van het Koninkrijk toch iets anders en geeft het meer rechten en minder beperkingen. Dat zou dan de conclusie moeten zijn. Ik kan mij de gelijkstelling aan de verhouding tussen Europese landen wel voorstellen, omdat de keuze is gemaakt voor een bestaan als afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk. Voor de andere overweging is echter ook wel iets te zeggen. Ik ben benieuwd hoe de minister hiertegen aankijkt.

De rijkswet personenverkeer wordt volgens de minister geen consensusrijkswet, maar een gewone rijkswet. Mijn gevoel zegt dat de materie zich uitstekend zou lenen voor een consensusrijkswet. Is het uitsluitend een kwestie van de mogelijkheden om een wet tot stand te brengen dat wij daar niet voor kiezen, of zijn er andere achtergronden?

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Er zijn diverse vragen gesteld over de rijkswet personenverkeer. Verscheidene Kamerleden hebben gevraagd hoe het te verklaren is dat de rijkswet nog niet tot stand is gekomen, terwijl dit wel een voornemen was aan het begin van deze kabinetsperiode. Ik neem aan dat mijn beantwoording duidelijk was.

Ik heb geprobeerd inzicht te geven in de manier waarop wij zo'n wet tot stand wilden brengen. Wij hebben ons gebaseerd op de bevoegdheid tot het regelen van de onderwerpen die genoemd zijn in artikel 3 van het Statuut. Daarom is het geen consensusrijkswet. Natuurlijk kan in een overleg over een gewone rijkswet blijken dat er een verheugende overeenstemming is; dan is er consensus over een gewone rijkswet. Ik heb er wel op moeten wijzen dat nu deze wet niet in deze kabinetsperiode tot stand is gekomen, het aan een nieuw kabinet zal zijn om een standpunt te bepalen over het in te dienen wetsvoorstel.

Ik heb graag een toelichting gegeven op de achtergronden van het voorstel dat wij hadden voorbereid. Ik heb verteld waarin het zich principieel onderscheidt -- in weerwil van de indrukken die soms zijn ontstaan -- van het ingetrokken wetsvoorstel uit de vorige, in februari 2007 geëindigde kabinetsperiode. Ik heb daarbij aangegeven wat in acht moet worden genomen bij het stellen van beperkingen aan het uitgangspunt dat staatsburgers van een land toegang hebben tot het grondgebied van dat land. Dat moet worden beoordeeld, rekening houdend met de specifieke situaties van de kleine territoria van de Caribische delen van het Koninkrijk. Tevens moet rekening worden gehouden met de realiteit dat in het Europese deel van het Koninkrijk het vrije personenverkeer van de burgers van de Europese Unie geldt. Daarop is ook gewezen in de brief die ik namens het kabinet op 10 september van dit jaar heb gestuurd. Verder moet rekening worden gehouden met de wenselijkheid om bepaalde beperkingen te stellen die moeten voldoen aan de beperkingsclausules van het vierde protocol, maar die ook moeten voldoen aan de eis die voortvloeit

uit het feit dat het om Europese burgers gaat. Dat staat allemaal naast de door de verscheidene sprekers zojuist onderstreepte wenselijkheid om een ordelijke en wederzijds verantwoordelijke omgang te creëren met problematische jongeren van in het bijzonder Curaçao.

De Kamerleden zullen hebben begrepen dat ik de oplossing daarvoor niet zoek in een soort opsplitsing van het staatsburgerschap. Dat zou de bijl leggen aan de concepten van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Ik wil ook geen de facto gesplitst staatsburgerschap creëren. In deze kabinetsperiode heb ik de oplossing gezocht in een clausule over de openbare orde aan de ene kant en in een goed preventiebeleid aan de andere kant. Zonder enige twijfel zijn er aangrijpingspunten om te voorkomen dat een gedragsprobleem naar de andere kant van de oceaan wordt geschoven. Dat zet immers de relaties in het Koninkrijk onder druk. Ik denk daarbij niet alleen aan een voogdijregeling, waar mevrouw Quik over sprak, maar ook aan de vormingsplicht en de eisen die wij in Nederland kunnen stellen aan gedrag en opleiding. Een en ander moet besproken worden en onder de aandacht worden gebracht, zoals mevrouw Linthorst opmerkte. Op dat punt moet er echt iets gebeuren. Het is geen goede oplossing om de indruk te wekken dat je het staatsburgerschap wilt opknippen, maar er moet wel iets gebeuren. Wij hebben daar in de afgelopen jaren aan gewerkt. Ik kan de nieuwe regeringen daarop aanspreken, of de staatssecretaris kan dat doen, in een goede taakverdeling tussen ons beiden, of degenen die in een nieuw kabinet daarvoor verantwoordelijkheid dragen, kunnen dat doen. Naar mijn overtuiging is de kern van de zaak dat alle jongeren in elk deel van het Koninkrijk een behoorlijke opleiding moeten hebben, dat zij moeten zijn voorbereid op werk, dat zij op hun gedrag moeten worden aangesproken en dat het nakomen van de leerplicht niet vrijwillig mag zijn.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik wil graag een toelichting, want ik weet niet of ik de minister goed begrijp. Hij spreekt over het de facto opsplitsen van het staatsburgerschap. Verstaat de minister daaronder ook het stellen van eisen zoals het hebben van een startkwalificatie om je in het Europese deel van het Koninkrijk te kunnen vestigen? Zo heb ik het niet bedoeld. Ik zie het niet als een gesplitst staatsburgerschap. Ziet de minister dit wel zo?

Minister **Hirsch Ballin**: Voor vestigings-, toelatings- en uitzettingsregelingen geldt wat ik namens het kabinet heb geschreven in de brief van 10 september van dit jaar. Als je een opleidingseis stelt aan iedereen in alle delen van het Koninkrijk, dan geldt die eis dus voor iedereen in het Koninkrijk.

Mevrouw Strik vroeg naar de toepassing van het Brooks Towerakkoord. Hervestiging wordt gezien als een vorm van doormigratie. Landen zoals Canada, de Verenigde Staten en de grote landen in Zuid-Amerika worden gezien als landen waar deze personen naartoe kunnen doormigreren. Dat doet

niets af aan onze eigen verantwoordelijkheid. Excuses, dat gaat niet over het Brooks Towerakkoord. Wat wel over dat akkoord gaat, is de kwestie van de voorwaarden voor verschillende categorieën vreemdelingen. Voor vreemdelingen van categorie twee is de voorwaarde gesteld dat de persoon een werkgeversverklaring overlegt. Deze categorie heeft in ieder geval toegang tot de arbeidsmarkt. Vreemdelingen uit categorie twee zijn ongedocumenteerde vreemdelingen die kunnen aantonen dat zij tussen 1 januari 2002 en 31 december 2005 de Nederlandse Antillen zijn binnengekomen.

Mevrouw Linthorst heeft gevraagd naar de pensioenbesluitvorming van de eilandsraad van Curaçao. De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties volgt deze ontwikkelingen kritisch. Zij zal de Kamer informeren over het vervolg.

Mevrouw Quik-Schuit maakte opmerkingen over de informatie over ABES-2 en ABES-3. Ik vind het erg ongelukkig als zij aan de telefoon daarover verkeerde informatie heeft gekregen. Ik hoop dat ik nu alle misverstanden uit de weg heb geruimd.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Er ligt nog de vraag over onafhankelijkheid van Curaçao binnen of buiten het Koninkrijk.

Minister **Hirsch Ballin**: Onafhankelijkheid betekent dat het Koninkrijk wordt verlaten. Onafhankelijkheid binnen het Koninkrijk kan dus niet.

Wij hebben altijd bevestigd dat de mogelijkheid voor een onafhankelijke status voor Curaçao blijft bestaan. Dat betekent dat men het Koninkrijk der Nederlanden zou verlaten. Ik heb begrepen dat in een laat stadium door de eilandsraad in nieuwe samenstelling de wens is opgebracht om daarvoor een regeling te treffen vergelijkbaar met die indertijd in mijn voorstel voor de status aparte voor Aruba is getroffen. Dat had best gekund. Wij hebben dat ook onder de aandacht gebracht. De wens van Curaçao was indertijd echter dat dit niet zou moeten gebeuren. Nu is er een nadere wens. Misschien kan die bij een toekomstige wijziging van het Statuut nog eens aan de orde komen. Het betekent wel dat het Koninkrijk der Nederland verlaten moet worden.

Dan de LGO- en de UPG-status en de vraag naar de vergunningstelsels van mevrouw Strik. In dit stadium van de ontwikkeling van de wetgeving voor de BES-eilanden zijn er veel separate regelingen. Daarbij is de vreemdelingenwetgeving geen uitzondering. Wie de Staatsbladen van 1 oktober gaat bekijken, staat heel wat te wachten. Het zal de omvangrijkste collectie Staatsbladen zijn uit de geschiedenis van het Koninkrijk. Op 1 oktober worden immers alle wetten in het Staatsblad geplaatst die voor de BES-eilanden van kracht zullen zijn, inclusief wetboeken die speciaal voor de BES-eilanden van kracht zijn. Op dit terrein zal dus een aparte regeling gelden. Dat spoort ook met de afgesproken stapsgewijze integratie van de BES-eilanden. Aan de hand van de ervaringen in de komende jaren moet niet alleen

worden beoordeeld of de LGO-status behouden moet blijven, ook op andere terreinen moet mogelijk een verdere ontwikkeling van de wetgeving en wellicht opheffing van bijzondere wetten voor de BES-eilanden aan de orde komen. Ik zeg de Kamer graag toe dat dit ook voor de vreemdelingenwetgeving zal worden bekeken.

Mevrouw Strik heeft gevraagd naar de Franse eilanden en naar de veranderingen in status. De situatie was voorheen zo dat die delen van de Franse Republiek die het status van département hebben UPG zijn. De overzeese delen die deze status niet hebben, behoren tot de landen en gebieden overzee. Er is enige jaren geleden in het Franse staatsrecht een verandering aangebracht die een grotere diversiteit tot stand heeft gebracht bij de status van de overzeese delen van de Franse Republiek. Naar aanleiding daarvan is voor die delen van de Franse Republiek herijkt of die UPG of LGO zullen zijn. Op Mayotte is bij referendum met een zeer grote meerderheid gekozen voor de "départementisation" en als uitvloeisel daarvan en in samenhang daarmee voor het verkrijgen van UPG-status.

Wat betreft de economische ontwikkeling zijn de Caribische delen van het Koninkrijk verder voortgeschreden dan Mayotte. Uit dat oogpunt bezien zou de verwerving van UPG-status voor de Caribische delen van het Koninkrijk tot de mogelijkheden moeten behoren. Wij hebben er echter voor gekozen om op dit punt de voorkeuren van de door de democratisch gekozen vertegenwoordigers van de eilanden respectievelijk landen zelf als maatgevend te achten. Er zijn natuurlijk consequenties aan verbonden. De rit naar UPG is niet vrijblijvend. Daarbij komen vragen over de toepasselijkheid van het Europese recht aan de orde. Tegelijkertijd is het natuurlijk een realiteit dat de aangrenzende delen van de Franse Republiek wel UPG zijn. Voor de ontwikkelingen in de Franse Republiek en het Koninkrijk der Nederlanden geldt in ieder geval één belangrijk en interessant punt van overeenkomst. Dat is dat de twee delen van het eilandgebied Sint-Maarten vrij dicht in de tijd bij elkaar een verzelfstandiging ondergaan ten opzichte van het grotere eiland waarmee zij eerder waren verbonden. Zoals Saint-Martin nu verzelfstandigd is ten opzichte van Guadeloupe en een eigen status heeft als collectivité binnen de Franse Republiek, zo verkrijgt Sint-Maarten nu een eigen status als land binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Welke mogelijkheden dat vervolgens weer biedt voor de twee delen van Sint-Maarten om samen te werken, zal de toekomst moeten leren. Dat kunnen wij vanavond niet beoordelen. Wij kunnen er in ieder geval niet over beslissen.

De vraag over de goedkeuringswet heb ik in eerste termijn al beantwoord. Voor zover ik daarbij onduidelijk ben geweest het volgende. De Invoeringswet BES verplicht ertoe dat zo spoedig mogelijk na de inwerkingtreding van de Aanpassingsregeling BES-wetten een wetsvoorstel tot goedkeuring van deze regeling bij de Tweede Kamer wordt ingediend. Deze goedkeuringswet wordt op dit moment ambtelijk voorbereid. Ik heb dat in eerste termijn enigszins gerelativeerd,

daarbij naar de ambtenarentribune kijkend. Ik ga ervan uit dat het wetsvoorstel in oktober, dus de komende maand, aan de Raad van State kan worden voorgelegd. De indiening bij de Tweede Kamer volgt zo spoedig mogelijk na ommekomst van het advies van de Raad.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Zou de minister wat betreft het vrije verkeer van personen de verhouding tussen de landen in het Koninkrijk in principe gelijk willen stellen met de verhouding tussen de landen van de Europese Unie? Of komt dit neer op het opknippen van het staatsburgerschap waarover hij heeft gesproken?

Minister **Hirsch Ballin**: Ik denk dat die vergelijking relevant is, al moeten er twee zaken in acht worden genomen. Het kabinet heeft in de brief van 10 september aan de Tweede Kamer de aandacht gevestigd op het volgende. Wanneer Nederland zou overwegen om beperkingen te stellen ten aanzien van de vrijheid van personenverkeer voor de eigen staatsburgers die verder gaan dan die voor burgers van de Europese Unie komt het daarmee in aanvaring. Dat punt blijkt al in het advies van de Raad van State over het ingetrokken wetsvoorstel van de toenmalige minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie.

Een andere aantekening hierbij is dat wij weliswaar het vrije personenverkeer hebben in de Europese Unie, maar dat dit berust op het concept van de Europese Unie als een min of meer coherent sociaaleconomisch gebied, ook op het punt van de reisbewegingen. Dit sluit niet uit dat je ten aanzien van insulaire gebieden van kleine schaal bijzondere regels moet stellen.

Staatsburgerschap ligt ten grondslag aan het burgerschap van de Europese Unie en is daarmee meer fundamenteel dan het burgerschap van de Europese Unie. Het burgerschap van de Europese Unie komt wel van rechtswege met het staatsburgerschap van elk van de lidstaten van de Europese Unie.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

*B
!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel **Bepalingen over de politie en over de brandweerbepalingen, de rampenbestrijding en de crisisbeheersing op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Veiligheidswet BES) (32207)**;
- het wetsvoorstel **Regels met betrekking tot het geldstelsel van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet geldstelsel BES) (32217)**;
- het wetsvoorstel **Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de aanwijzing van bromfietsen waarvoor geen Europese typegoedkeuring is vereist teneinde**

de toelating van bijzondere bromfietsen tot het verkeer te vereenvoudigen en van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 in verband met het herstel van enkele onvolkomenheden (32225);

- het wetsvoorstel **Wijziging van de Arbeidstijdenwet in verband met de uitvoering van artikel 19, tweede lid, van verordening 561/2006/EG (32311)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaat behorende bij de begroting van de Koning (I) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-I)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaat van de Staten-Generaal (IIA) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IIA)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaat van de overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten (IIB) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IIB)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet der Koningin en de Commissie van toezicht betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (III) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-III)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IV)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-V)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie (VI) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-VI)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-VII)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-VIII)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IXA)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IXB)**;

- het wetsvoorstel **Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van**

Defensie (X) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-X);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XI);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XII);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XIII);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XIV);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XV);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XVI);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van de begroting van Jeugd en Gezin (XVII) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XVII);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaten van de begroting van Wonen, Wijken en Integratie (XVIII) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XVIII);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-A);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-B);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-C);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-D);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het Spaarfonds AOW voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-E);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-F);

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het BTW-compensatiefonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-G).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Griffierechten burgerlijke zaken!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Invoering van een nieuw griffierechtenstelsel in burgerlijke zaken (Wet griffierechten burgerlijke zaken) (31758).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Nogmaals hartelijk dank voor de gelegenheid om, ten tweeden male, te reageren op de opmerkingen uit deze Kamer over een wetsvoorstel, nu met betrekking tot het griffierechtenstelsel.

Ter inleiding van wat ik wil zeggen in antwoord op de vragen van vanochtend, merk ik op dat er twee bezwaren kleven aan de huidige regeling betreffende heffing en inning van griffierechten op basis van de Wet tarieven in burgerlijke zaken. De ene is dat er een grote verscheidenheid aan tarieven wordt toegepast, wat zowel de griffie als de rechtzoekende en zijn rechtshulpverlener ervaren als ingewikkeld, niet transparant en erg arbeidsintensief. Het andere bezwaar is dat wel geregeld is vanaf welk moment griffierecht verschuldigd is, maar niet binnen welke termijn het uiterlijk moet worden betaald. Er zijn ook geen sancties bij niet-tijdige betaling. Dit verklaart waarom er onvoldoende stimulans in het systeem aanwezig is voor het tijdig betalen van de griffierechten. Daardoor blijven bij de gerechten griffierechten onbetaald openstaan.

Het wetsvoorstel wil de genoemde bezwaren wegnemen. Allereerst is voorzien in een eenvoudige regeling voor de heffing van griffierecht, waarbij de rechtzoekende in één oogopslag kan zien welk griffierecht van hem zal worden geheven. De griffie is bovendien aanzienlijk minder tijd kwijt met het vaststellen van de hoogte van het griffierecht. Daarnaast wordt het uitgangspunt van de inning van het griffierecht aan het begin van de procedure in het burgerlijk procesrecht geïntroduceerd.

Mevrouw Broekers-Knol en de heer Holdijk hebben gevraagd naar mijn mening over de gedachte dat bij de hoogte van de griffierechten

rekening moet worden gehouden met het feit dat de rechtzoekende al een bijdrage heeft geleverd aan de kosten van de rechterlijke macht door de belastingheffing. Rechtspraak is inderdaad een publieke dienst, een kernelement van de rechtsstaat, en wordt daarom voor een belangrijk deel gefinancierd uit belastinggeld; maar ook uit de bijdragen, de griffierechten, die partijen bij een procedure hebben te voldoen. Het gaat dus om zowel het een als het ander.

Dan de vraag hoe de kwaliteit van de rechtspraak kan worden gewaarborgd zonder de rechtzoekende daarvoor extra te belasten. Een manier om de kwaliteit van de rechterlijke macht te waarborgen zonder tegelijkertijd de tarieven te verhogen, is zeker efficiëntere inzet van rechterlijke capaciteit. Mevrouw Broekers-Knol heeft daarnaar gevraagd. Dit kan als de werklust, bijvoorbeeld rondom de griffierechtenheffing, wordt beperkt. Dat is, zoals ik al zei, een van de doelstellingen van dit wetsvoorstel.

De huidige werklust en kwaliteit van de rechtspraak zijn gebaseerd op een werklustmeetsysteem en een kwaliteitsborgingsysteem die door de rechtspraak zelf zijn ontwikkeld en worden beheerd. Onlangs heb ik op basis van deze twee systemen de nieuwe "prijzen" -- zoals dat heet -- en het bijbehorende kwaliteitsniveau vastgesteld voor de komende drie jaar. Daarmee is een kader gecreëerd voor de financiering van de rechtspraak in de komende jaren.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): De minister zegt zo heel nadrukkelijk dat de (Raad voor de) rechtspraak het systeem zelf heeft ontwikkeld. Moet ik daaruit begrijpen dat de nu gemaakte afspraken volstrekt conform zijn met datgene wat de Raad voor de rechtspraak aan financiën wilde hebben voor de rechtspraak? Het verhaal van de Raad voor de rechtspraak zat als bijlage bij de begroting van het ministerie van Justitie. Op basis daarvan heb ik daar een iets andere indruk van, maar wellicht zie ik dat verkeerd.

Minister **Hirsch Ballin**: Nee. "Afspraken" betekent dat er overeenstemming is, maar niet dat die overeenstemming berust op een volstreekte en volledige realisering van de wensen van één kant.

Mevrouw Broekers-Knol heeft gevraagd of het advies van de heroverwegingswerkgroep om de griffierechten kostendekkend te maken wordt opgevolgd. Zou er in dat geval geen probleem zijn met artikel 6 EVRM? Mogelijk zal deze kabinetsperiode niet meer heel lang duren. Er is afgesproken dat de bewindslieden van dit kabinet in deze kabinetsperiode geen commentaar leveren op de voornemens van de heroverwegingswerkgroepen. Eigenlijk zijn het geen voornemens, maar mogelijkheden die de heroverwegingswerkgroepen hebben geschetst. Deze werkgroepen waren politiek ongebonden in het schetsen wat hen in het kader van de financiële doelstellingen als de moeite waard voorkwam. Er is geen voorstel van deze strekking opgenomen in de voorstellen voor de begroting van Justitie voor

2011. Ik hoor dus te zeggen dat het aan een nieuw kabinet is om hierover eventueel nadere standpunten in te nemen, maar dat het griffierechtenstelsel uiteraard wordt begrensd door de eisen die artikel 6 van het EVRM stelt.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Ik begrijp de voorzichtige formulering van de minister, maar ik hoop dat hij ook heeft begrepen dat mijn fractie zich heeft uitgesproken, bij monde van mij, over de onwenselijkheid van de kostendekkendheid.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja. Als u dat iets luider zegt, mevrouw Broekers-Knol, is het misschien twee deuren verder ook nog te horen.

Mevrouw Broekers-Knol heeft een opmerking gemaakt over de eenmalige verhoging van het griffierecht met 5% omdat er minder werd geprocedeerd en de opbrengsten achterbleven. Zij vroeg of dat vaker gaat gebeuren. Die verhoging met 5% in het huidige wetsvoorstel komt voort uit interne budgettaire problematiek en niet uit het streven om de inkomsten uit griffierechten steeds verder te verhogen zodat er uiteindelijk een kostendekkend systeem ontstaat, waar wij net over spraken.

Mevrouw Quik-Schuijt sprak over de tarieven voor hoger beroep en cassatie. Die liggen hoger dan die voor zaken in eerste aanleg. Zij stelde dat ik heb gezegd dat ik daar een financiële prikkel in zag en vroeg wat mijn einddoel is, of dat is dat het instellen van hoger beroep en cassatie in burgerlijke zaken een uitzondering wordt.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik heb mij uitgesproken tegen de financiële prikkel. De vraag of de minister dat als einddoel zag, heb ik echter niet gesteld.

Minister **Hirsch Ballin**: Dat is goed om te weten, want dan hoef ik u daar niet in te weerspreken. Dat is dus een misverstand dat daarover is gerezen. Dank voor het ophelderen daarvan.

De tarieven die worden geheven voor zaken in hoger beroep en cassatie liggen substantieel hoger dan voor die in eerste aanleg. Er is dus wel een stimulans voor een nadere afweging. Daarnaast speelt een rol dat het door een hoger tarief voor het instellen van hoger beroep of cassatie mogelijk is om de tarieven in eerste aanleg zo laag mogelijk te houden. Het gaat dus ook om een samenhang tussen de tarieven.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Even ter verheldering voor de minister: ik heb de vraag over het einddoel gesteld.

Minister **Hirsch Ballin**: Het doel is wel dat er een nadere afweging wordt gemaakt, maar niet om hoger beroep en cassatie te frustreren. Een nadere afweging is prima en wenselijk, naast een goede opbouw van de structuur van de tarieven. Uiteraard zijn en blijven hoger beroep en cassatie van betekenis voor de kwaliteit van de rechtspraak en de rechtsvorming.

Ik kom nu op de zaaks categorieën met vaste tarieven, waarbij de grens voor de eerste categorie is bepaald op een vordering van maximaal €500. Mevrouw Quik-Schuijt vroeg of er niet een tussentarief moet zijn. Een belangrijke doelstelling van dit wetsvoorstel is om te voorzien in een eenvoudige regeling voor de heffing van griffierechten, zoals ik al aan het begin van mijn antwoord heb gezegd. Om die regeling eenvoudig te houden, is er bij iedere instantie slechts een beperkt aantal zaaks categorieën. Het tarief tot €500 geldt voor echt kleine vorderingen. Het zou te veel compliceren als wij daar nog een tussenfase inbouwen.

Mevrouw Quik-Schuijt is ingegaan op een aantal aspecten van de evaluatie Wet modernisering rechterlijke organisatie. Het klopt dat in het wetsvoorstel dat naar aanleiding van het werk van de commissie-Deetman is opgesteld, de vrijstelling van de heffing voor het voeren van verweer bij de kantonrechter is gehandhaafd. Het lijkt mij het beste om hierover bij de bespreking van dat wetsvoorstel nader te spreken.

De heer Van de Beeten heeft een vraag gesteld over de oplegging van een kinderschermingsmaatregel en over de grondslag daarvan. Artikel 4, lid 3, van de wet biedt de mogelijkheid om ten aanzien van bepaalde categorieën van zaken te bepalen dat daarin geen griffierecht zal worden geheven. Die mogelijkheid zou ik graag aangrijpen om de toezegging waar de heer Van de Beeten naar vroeg, gestand te doen.

Mevrouw Westerveld heeft gevraagd of het ontnemen van de mogelijkheden om een zaak aan de rechter voor te leggen vanwege het feit dat het griffierecht niet tijdig is betaald verenigbaar is met artikel 6 van het EVRM. Het zal haar niet verrassen dat mijn antwoord op die vraag "ja" is. Anders had ik mij immers van dit onderdeel van dit voorstel dienen te onthouden. De jurisprudentie over artikel 6 van het EVRM biedt ruimte aan de staten die partij zijn bij het verdrag om griffierechten vast te stellen zo lang de toegang tot de rechter niet in de kern wordt aangetast. Ik denk dat het nieuwe griffierechtenstelsel daaraan voldoet. Daarbij is van belang dat er een redelijke betalingstermijn is, namelijk vier weken, en een hardheidsclausule.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): De minister stelt mij een klein beetje teleur als dit het hele antwoord is. Komt hij nog terug op mijn verzoek om te turven hoe vaak het de facto voorkomt?

Minister **Hirsch Ballin**: Daar komt nog een antwoord op. Misschien kan ik die vraag er het beste meteen bij nemen. Ik zie dat als een onderdeel van de wens om de effecten van het nieuwe griffierechtenstelsel te monitoren. Dat punt is niet alleen door mevrouw Westerveld aangesneden, maar ook door verscheidene andere sprekers. De effecten van de inning van de griffierechten aan het begin van de procedure en de consequenties van niet-tijdige betaling zullen worden bijgehouden. Ik zal er zorg voor dragen dat de Kamer daarover wordt geïnformeerd. Ik kan die vraag dus bevestigend beantwoorden.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Dit is dus duidelijk een toezegging van de minister om dat te registreren zodat wij over enige tijd kunnen zien hoe het loopt. In de stukken schreef hij nog dat het allemaal te moeilijk was en dat hij dat niet zou gaan doen, omdat het vreselijk veel werk zou zijn voor de griffie. Nu is er dus een toezegging dat het wel gebeurt.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja. De effecten van de inning van griffierechten aan het begin van de procedures en de consequenties van niet-tijdige betaling zullen gedurende enige tijd na de inwerkingtreding worden bijgehouden. Ik zeg ook graag toe dat het wetsvoorstel zal worden geëvalueerd.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dit wetsvoorstel gaat over de civiele rechtspraak. Wordt de bestuursrechtbank ook meegenomen bij dat turven? Wordt er ook gekeken in hoeveel gevallen er niet-ontvankelijkverklaringen wegens niet betaald griffierecht worden uitgesproken? Wij registreren immers toch bij de rechtbanken.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik wil deze toezegging graag beperken tot het stelsel van de civiele rechtspraak. Dat is het onderwerp dat aan de orde is bij de behandeling van dit wetsvoorstel. In de evaluatie zal ook worden ingegaan op de effecten van het innen van de griffierechten aan het begin van de procedure op het verloop van juridische procedures. Zo'n evaluatie kan na vijf jaar op een verantwoorde manier worden uitgevoerd.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Uit de stukken en uit de schriftelijke voorbereiding is duidelijk dat er in de civiele procedure wat meer mogelijkheden zijn om alsnog vorderingen in te dienen en alsnog bij de rechter te komen. Juist in bestuurszaken zijn de effecten vaak veel dramatischer. Als de minister nu zegt dat hij best wil kijken of dat vaak voorkomt, wat is dan precies de reden dat hij het bestuursrecht niet wil meenemen? Dat begrijp ik niet.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik zie mogelijkheden. Ik geloof ook dat dit het risico is van een tegemoetkomende reactie van mijn zijde, reeds in eerste termijn op een door uw Kamer geuite wens, mijnheer de voorzitter. Ik zie wel mogelijkheden om bij de invoering van de onderhavige wet bij de evaluatietermijn die ik zojuist genoemd heb, dit in gang te zetten en te gaan bijhouden. Op dit moment houdt de Raad voor de rechtspraak niet de effecten bij van de niet-ontvankelijke zaken, de omvang van niet-ontvankelijkheid in de bestuursrechtspraak. Ik heb ook geen signalen ontvangen dat er in dat opzicht een probleem zou zijn. De heer Van der Beeten heeft dat ook terecht opgemerkt.

Als wij dat al zouden gaan registreren, is de vraag bovendien wat je met die gegevens moet doen. Wij kennen die situatie bij het bestuursrecht namelijk al in de recente ontwikkeling die de

bestuursrechtspraak heeft doorgemaakt. In de civiele rechtspraak kunnen wij een vergelijking maken met de situatie waar wij vandaan komen. In de bestuursrechtspraak kunnen er allerlei redenen zijn dat men het op een niet-ontvankelijkheid laat aankomen. Ik heb dat in mijn vorige functie veel meegemaakt. Men kan bij nader inzien tot die conclusie komen. Het is bekend dat er korte beroepstermijnen in het bestuursrecht zijn. Het feit dat men de beroepstermijn in acht heeft willen nemen en vervolgens ervan afziet om vervolgactiviteiten te ondernemen, kan ook een indicatie zijn dat er geen behoefte is om ermee door te gaan. Dit is slechts een mogelijkheid.

Je moet dus een ordelijke vraagstelling hebben voor een evaluatie. Daarom zou het mij te ver gaan om nu bij gelegenheid van de behandeling van een wetsvoorstel dat over de civiele rechtspraak gaat, de bestuursrechtspraak op te zadelen met een moeilijk uitvoerbare toezegging voor een evaluatie.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): De vraagstelling is volgens mij heel ordelijk. Ik wil de minister wel toegeven dat er, uiteraard, vervuilende componenten in kunnen zitten. De minister noemde daar een aantal voorbeelden van. Bij de weging van het resultaat kan daarmee echter rekening worden gehouden. De vraagstelling is evenwel heel ordelijk, en wel in hoeveel gevallen het voorkomt dat een niet-ontvankelijkverklaring wordt uitgesproken vanwege het niet-betaalde griffierecht.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja, maar ik vind dat ik ook gehouden ben om u daarop een ordelijk antwoord te geven. Daarbij hoor ik te wijzen op de complicaties van een dergelijk onderzoek. Nu worden die gegevens niet bijgehouden. Dankzij de schriftelijke discussie heb ik mij wat kunnen voorbereiden op de vragen die vandaag zijn gesteld over de evaluatie van het onderhavige wetsvoorstel dat de civiele rechtspraak betreft. Als daar nu ook de bestuursrechtspraak bij wordt betrokken, gaat het om een heel nieuw onderwerp. Misschien kan dit punt aan de orde worden gesteld bij de behandeling van de begroting van Justitie of bij een andere geschikte gelegenheid.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dit antwoord verbaast mij. Het bestuursrecht is in de schriftelijke voorbereiding van dit wetsvoorstel door mij uitgebreid aan de orde gesteld. Ik geef de minister weliswaar toe dat dit een zijdelings onderwerp is, maar, nogmaals, het is wel een onderwerp dat in de schriftelijke voorbereiding aan de orde is geweest. De minister kon deze vraag dan ook wel min of meer verwachten. Ik begrijp echter dat hij zegt ...

Minister **Hirsch Ballin**: Het gaat mij te ver om nu op dit punt een toezegging te doen. Ik doe de suggestie om eerst te kijken hoe die vergelijking uitpakt voor de civiele rechtspraak. Bij de bestuursrechtspraak kunnen wij er al lang mee leven; daarbij zijn in dit opzicht geen problemen gebleken. Als nu zou blijken bij de evaluatie in de civiele rechtspraak dat dit een negatieve factor is

bij de toegang tot de rechter, is dat misschien een goed moment om te overwegen: als dit blijkt bij de civiele rechtspraak, misschien hebben wij dan ook te maken met een onontdekt probleem bij de bestuursrechtspraak. Dat aspect kunnen wij vervolgens ter hand nemen.

Mijnheer de voorzitter. Ik kom te spreken over artikel 282 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Dit onderwerp is aangesneden door mevrouw Quik-Schuijt en de heer Holdijk. Artikel 282 maakt het mogelijk dat tot aan de mondelinge behandeling of als de rechter het toestaat, zelfs tijdens de mondelinge behandeling nog een verweerschrift ingediend wordt. Artikel 282a houdt in dat de rechter de zaak aanhoudt zolang de verzoeker en de verweerder het griffierecht nog niet voldaan hebben en de termijn voor betaling nog loopt. De termijn voor betaling is vier weken. In het algemeen mag van een advocaat worden verwacht dat hij of zij de belangen van de cliënt op een verantwoorde manier behartigt. De advocaat zal dus een verweerschrift willen indienen op een zodanig tijdstip dat het verweerschrift een zinnige rol kan spelen bij de mondelinge behandeling en ervoor zorgen dat het griffierecht tijdig is voldaan. Veel advocaten werken daarbij met een rekening-courantrelatie, maar ook zonder dat is het heel wel mogelijk dat op korte termijn, zelfs als enkele dagen voor de zitting, een verweerschrift wordt ingediend en griffierecht wordt betaald.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik vind dit wel een erg makkelijk antwoord. Ik denk namelijk dat de minister ook wel weet dat een echtscheiding een emotioneel moeilijke periode is en dat veel mensen er dan voor kiezen, hun kop in het zand te steken. De ervaring in de rechtspraktijk leert dat mensen de dag voor de zitting denken: ik bel toch even een advocaat. Dat komt in de praktijk dus heel veel voor. Ik begrijp dat ook: het zijn emoties die daarbij een rol spelen.

Minister **Hirsch Ballin**: Zeker, het betreft een categorie zaken waarbij gevoelens, spanningen en emoties een grote rol spelen, meer dan bij andere zaken, hoewel die daarbij niet afwezig hoeven te zijn. Over het geheel genomen spelen die veel meer bij de bedoelde categorie zaken. Als er een zelfstandig verzoek is, is ook nog een aanhouding door de rechter mogelijk. In zo'n situatie kan een rechter dus ook met een aanhouding reageren.

Voorzitter. Het volgende is nog aan de orde gesteld: de tarieven voor rechtspersonen bij kantonzaken, die inderdaad veel hoger zijn dan voor natuurlijke personen. Ik doel onder andere op de verstek/incassozaken. Dit punt is door mevrouw Quik-Schuijt, mevrouw Westerveld en de heer Van de Beeten aan de orde gesteld. De hoogte van de tarieven voor rechtspersonen en het effect daarvan voor natuurlijke personen bij proceskostenveroordelingen in incassozaken bij de kantonrechter zouden voor degenen die daar met zorg naar kijken, kunnen inhouden dat natuurlijke personen in incassozaken met problematische schulden worden opgezadeld. Een verschil in tarief

tussen rechtspersonen en natuurlijke personen is ook in het huidige stelsel van de Wet tarieven in burgerlijke zaken te vinden, zij het in beperkte mate, met als rechtvaardiging dat dit het mogelijk maakt om het tarief voor alle natuurlijke personen en in het bijzonder voor onvermogenen lager te houden. De veroordeling van de verliezende partij tot de proceskosten is een algemeen uitgangspunt van ons procesrecht. De hogere tarieven voor rechtspersonen zijn bij de relatief kleine incassovordering voor de schuldenaren het meest voelbaar.

Om tegemoet te komen aan de verwoorde zorgen, ben ik bereid om daar nog eens naar te kijken. Dat kan leiden tot een voorstel om de effecten voor de schuldenaar van een incassovordering in kantonzaken te verzachten. Daarbij zal ik ook de alternatieven wegen, die in de inbrengen genoemd zijn. Daarin zijn verschillende benaderingen naar voren gekomen. Zo noemde de heer Van de Beeten de mogelijkheid om de proceskostenveroordeling voor natuurlijke personen in incassozaken te beperken. Een andere mogelijkheid is om de tarieven voor rechtspersonen voor kleine vorderingen bij de kantonrechter aan te passen. Hoe dan ook, ik zal daar dus naar kijken. Tevens zal ik kijken naar de technische punten die de heer Von Schmidt auf Altenstadt heeft aangesneden. Dit alles zal ik meenemen in een wetsvoorstel waarin die punten gecorrigeerd kunnen worden. Op deze beide onderdelen doe ik dus deze toezegging.

Ik hoop dat ik hiermee de in de eerste termijn aan de orde gestelde punten heb beantwoord.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): De minister ging heel snel over de opmerkingen over de artikelen 282 en 282a heen, althans dat ging voor mij te snel. In artikel 282a staat: tenzij de wet anders bepaalt. In artikel 282 bepaalt de wet inderdaad anders, namelijk dat je het verweerschrift nog in ontvangst kan nemen, ondanks het feit dat het griffierecht niet betaald is. Is dat nu wel zo of niet? Welke bepaling prevaleert dus?

Minister **Hirsch Ballin**: Het verweerschrift kan inderdaad in ontvangst worden genomen; daarna is uiteraard de vraag aan de orde of de behandeling voortgezet kan worden. De verplichting tot betaling van het griffierecht blijft dus bestaan.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): U zei dat het verweerschrift wel naar de rechter doorgestuurd kan worden, ondanks dat het griffierecht nog niet betaald is, maar dat dit later natuurlijk wel betaald moet worden. Dat snap ik ook.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja, oké.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Mooi, dank u wel.

*N

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister. Hij is door de vragen heen

gedenderd. Prima; ook best. Ik heb echter een vraag gesteld waarop ik meen geen antwoord te hebben gehoord. Misschien is mij het antwoord echter ontgaan omdat de beantwoording in zo'n hoog tempo ging en de minister de vragen wat wegtikte, alsof hij wilde zeggen; dit is dan het antwoord. Ik heb een vraag gesteld over het volgende. Als de competentiegrens bij de kantonzaken naar €25.000 gaat, dan betaalt de verweerder geen griffierechten meer tussen €5000 en €25.000. Ik heb gevraagd of, als het wetsvoorstel over de evaluatie van de rechterlijke organisatie wordt aangenomen en de competentiegrens dus inderdaad naar €25.000 gaat, de griffierechten alsnog worden verhoogd omdat de verweerder in kantonzaken geen griffierechten betaalt. Op die specifieke vraag krijg ik graag een antwoord van de minister.

Over het volgende heb ik bij interruptie al gesproken. Ik wil graag dat de minister duidelijk toezegt dat er een registratie wordt bijgehouden van eventueel niet betaalde griffierechten die hebben geleid tot een niet-ontvankelijkverklaring in civiele zaken.

De minister heeft ook toegezegd dat er een evaluatie komt. Ik heb gevraagd om een periode van een jaar of drie. De minister maakt daarvan nu vijf jaar. Ik neem aan dat zo'n periode ook wel voldoende zal zijn. Ik zeg de minister daarvoor hartelijk dank.

*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. Er staat op dit moment een vol glas voor me op het spreekgestoelte. Met dat volle glas voor me, moet ik me gaan afvragen of mijn glas half vol of half leeg is. Laat ik mij maar tot het volle gedeelte beperken. Ik dank de minister dus voor de toezegging om nog eens te kijken naar de mogelijkheden om de gevolgen van de verstekzaken te verzachten. Hij zal weten dat dit een onderwerp is waarover de Kamer is benaderd door diverse hulpverleningsinstanties. Ik weet daardoor dat dit een onderwerp is dat zeer leeft in de maatschappij.

Ik wil de minister nog één aanvullende vraag stellen. Die kwam bij mij op toen ik nog eens zat te kijken naar de bijlage met de tarieven die bij het wetsvoorstel is gevoegd. Daarbij valt mij op dat het griffierecht voor onvermogenen eigenlijke in alle zaken standaard is gesteld op €70. Als er hoger beroep wordt ingesteld bij het gerechtshof, wordt dit bedrag verviervoudigd en komt dit dus uit op €280. Dit bedrag geldt zowel voor onvermogenen als voor natuurlijke personen. Is dat niet een beetje disproportioneel? Is dat voor onvermogenen nog wel op te brengen? Ik begrijp dat er in het systeem een prikkel wordt ingebracht om te voorkomen dat mensen onnodig tegen een beslissing in hoger beroep gaan, maar ...

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voordat mevrouw Westerveld bij hoge bedragen uitkomt, zeg ik dat het bedrag, als ik het goed zie, voor de natuurlijke

personen onvermogens bij hoger beroep €202 is, en bij cassatie €426.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Ik heb het over de bijlage bij het wetsvoorstel dat naar de Eerste Kamer is gestuurd. Ik weet niet uit welke bron mevrouw Broekers-Knol citeert.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): De minister weet het vast beter.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Het is altijd zo prettig dat de minister het vast weet. Mij viel in elk geval op dat het bedrag voor on- of minvermogens niet lager is dan voor natuurlijke personen die niet on- of minvermogen zijn. Is dat niet wat buiten proporties? Verder meen ik in het artikel van de mijnheer met de driedubbele naam te hebben gelezen dat er voor mensen met weinig middelen van bestaan geen mogelijkheid bestaat om voor griffierecht bijzondere bijstand te verkrijgen. Is dat juist? Als dat zo is, hebben wij hier dan niet een probleem waar wij met elkaar tegenaan zullen lopen?

*N

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. Ik moet beginnen met te zeggen dat ik bijzonder verheugd ben over de toezegging van de minister dat hij het tarief voor kantonzaken zal bekijken, op welke manier dan ook. De andere punten zijn mij echter nog niet helemaal duidelijk.

Er is gesproken over de vraag of de vrijstelling van griffierecht voor de belanghebbende en gedaagde misschien ongedaan moet worden gemaakt. Als wij wachten met dat te bezien tot het moment dat de competentie van de kantonrechter naar €25.000 gaat, dan wordt het een novelle. Toch kan het wellicht ook nu al op een of andere manier worden meegenomen. Dit is voor mijn fractie een belangrijk punt.

Ik kom terug op de artikelen 282 en 282a. Ik ben er nog niet helemaal uit. In de stukken staat steeds dat het verweerschrift niet naar de rechter gaat voordat het geld is betaald. Als het griffierecht is betaald, mag het verweerschrift naar de rechter. Die mag er vanaf dat moment rekening mee houden. Als het verweerschrift niet op tijd binnenkomt, houdt de rechter alleen rekening met hetgeen mondeling is ingebracht. In de verzoekschriftprocedure staat vast dat, als het verzoekschrift binnen is, er een zitting wordt bepaald en partijen worden opgeroepen om te worden gehoord. Dan wordt dus niet gewacht op een verweerschrift, of op betaling als er al een verweerschrift is. Ik kan heel blij zijn met het feit dat de minister heeft gezegd dat het wel doorgestuurd mag worden. Toch is dat in strijd met alles wat daarover in de stukken staat. Ik wil daarover daarom meer duidelijkheid. Eigenlijk komt het erop neer dat in de hele verzoekschriftprocedure het artikel 282a niet geldt. Ik zou namelijk niet weten voor welke artikelen, behalve voor de dagvaardingsprocedure, het dan wel gelding heeft.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Is de oplossing niet heel eenvoudig? Stel, er vindt een mondelinge behandeling plaats en het verweerschrift is niet in behandeling genomen omdat het niet was ingediend toen het griffierecht al was betaald. In zo'n geval kan de verwerende partij de advocaat op een zitting uitleggen waarom dat is gebeurd. De rechter kan dan toch ter plaatste beslissen, met toepassing van de hardheidsclausule, om het verweerschrift gewoon mee te nemen? Dan is het probleem toch opgelost?

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Dan is het probleem niet opgelost. Ik heb diverse scenario's geschetst. Het gaat met name om de financiële stukken en over een bulk aan zaken. We hebben het hierbij niet over een of twee zaken. Het gaat om heel veel zaken tegelijk, wellicht om honderden zaken per week. Als de financiële stukken van tevoren niet beschikbaar zijn, dan kan een zaak gewoon niet goed worden behandeld; punt, uit. Dat zal dus een extra zitting tot gevolg hebben. Wat betekent dat voor de doorlooptijden bij de rechterlijke macht? Op die vertraging zit echt niemand te wachten, ook niet de scheidenden en alle andere mensen die een zitting willen. Volgens mij ligt daarom op dit vlak toch een serieus probleem. Als artikel 282a niet geldt voor de verzoekschriftprocedure, wil ik dat hier nu duidelijk van de minister horen. In dat geval geldt het artikel alleen voor de dagvaardingsprocedure. Daarbij ligt dit inderdaad anders, want daarbij wordt niet direct een datum bepaald voor een verhoor. Hierover wil ik graag iets meer duidelijkheid van de minister.

Mijn laatste vraag gaat over de uitspraak van de Hoge Raad van juli 2010. Daarin stelt men dat er nog altijd een herhaling uitgaat. Dat is enerzijds volgens mij in de verzoekschriftprocedure helemaal onwerkbaar. Anderzijds is het uit het oogpunt van rechtseenheid wel goed als hiermee in het civiele recht op dezelfde manier wordt omgegaan als in het bestuursrecht. Ik vraag de minister hoe daarmee wordt omgegaan.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Namens onze fracties spreek ik graag onze dank uit aan het adres van de minister voor zijn reactie in eerste termijn. Dank ook voor de, ik zou bijna zeggen royale, toezeggingen die hij intussen heeft gedaan. Weliswaar kan ik die niet op mijn rekening schrijven, want ik heb geen toezegging gevraagd; niettemin stel ik op prijs dat dan wel de justitiabele dan wel de rechtspleging in meer algemene zin daarmee zijn voordeel zal kunnen doen.

Ik was ook ingenomen met het feit dat de minister nog eens nadrukkelijk heeft gezegd dat de rechtspraak een publieke dienst is. Mijnerzijds had ik in eerste termijn gesproken over een overheidsplicht. Daarmee probeer ik eigenlijk hetzelfde te zeggen, in die zin dat ook in de rechtspraak de regel geldt dat de rechter niet kan weigeren om uitspraak te doen. Daarop is de gedachte van een plicht gebaseerd. Het gaat dus niet zomaar om een soort vrijblijvende dienst die

wordt aangeboden, waarop men naar believen wel of niet kan insteken. Het is goed dat nog eens duidelijk is geworden dat de rechtspraak tot de kern van de rechtsstaat behoort en dat de financiering daarvan niet door de rechtzoekende alleen wordt gedragen.

Voor artikel 282 heeft mevrouw Quik-Schuijt zo-even opnieuw aandacht gevraagd. Ik kan me eigenlijk wel vinden in de vraag waarmee zij eindigde, namelijk of artikel 282a nu eigenlijk voor de verzoekschriftprocedures niet geldt, niet werkt. Dat lijkt een beetje uit het antwoord van de minister af te leiden. Ik raakte wat in verwarring omdat ik niet anders gelezen heb dan dat bij niet tijdige betaling de rechter geen acht mag slaan op het verweerschrift. Dat lijkt door het antwoord van de minister nu wat fragwürdig te worden. Misschien is het toch heel nuttig dat deze instantie benut wordt om daarover uitsluitel en helderheid te verschaffen.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Ik dank de leden voor de opmerkingen in tweede termijn. Op de vraag over de kantonzaken en de gevolgen van het wetsvoorstel dat naar aanleiding van de bevindingen van de commissie-Deetman is ingediend, kan ik op dit moment niet meer zeggen dan dat het mij zinnig lijkt om dat te beoordelen op het moment dat dat aan de orde komt.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Het klinkt inderdaad heel redelijk van de minister om dit te beoordelen als het wetsvoorstel aan de orde is, maar het is natuurlijk toch van belang om naar deze categorie van zaken te kijken. Zoals ik in de overzichten heb gezien, gaat het volgens de prognose om ongeveer 1,25 miljoen kantonzaken. Ik weet niet of daarmee al rekening is gehouden bij de verhoging van de competentiegrens van €5000 naar €25.000. In die categorie wordt er dus geen griffierecht meer door de verweerder betaald. Daarvan moet een schatting zijn gemaakt. Er moet een berekening zijn. Dan kan de minister nu toch zeggen of dit iets gaat betekenen voor de griffierechten? Wij praten nu over €170 of €280; ik weet niet om wat voor bedragen het allemaal gaat. Dat staat allemaal aan het eind van het wetsvoorstel zoals wij dat hebben gekregen. Daarvan moet een berekening zijn. Kan de minister daarover iets zeggen? Als die competentiegrensverhoging er komt, gaan de griffierechten dan allemaal wat omhoog, omdat wij de inkomsten op peil moeten houden, of is in de bedragen in het wetsvoorstel dat wij vandaag behandelen al meegenomen dat er door de verweerder geen griffierechten verschuldigd zijn tot €25.000?

Minister **Hirsch Ballin**: De systematiek in het wetsvoorstel is dat er een nieuwe staffelindeling en tariefstelling bij de sector civiel en de sector kanton bij de rechtbank komt. Natuurlijk moet er ook rekening worden gehouden met de gevolgen voor het geheel, de opbouw en dergelijke. De reden dat

ik deze vraag nu niet beantwoord, is dat de uitwerking daarvan nog moet plaatsvinden, inclusief het bezien van de consequenties daarvan. De basis ligt dus in het wetsvoorstel, en de uitwerking moet nog nader worden bezien. Dit zal dus eerst in de Tweede Kamer en daarna in de Eerste Kamer worden beantwoord.

Ik kom op artikel 282a; misschien is daarover enig misverstand. Ik wil uiteraard graag ingaan op de betekenis van de bepaling, de achterliggende gedachte. Het kan voorkomen dat een zitting moet worden aangehouden omdat al wel een verweerschrift is ingediend maar nog niet het griffierecht is binnengekomen en de termijn voor de betaling van vier weken nog niet is verstreken. Dat doet zich ook voor als in een echtscheidingszaak een verweerschrift met een zelfstandig verzoek wordt ingediend. Dan moet de rechter de zaak aanhouden. De achterliggende gedachte van artikel 282 is dat het van belang is om rekening te houden met wat de verweerder heeft aan te voeren, zelfs als dit kort voor of tijdens de zitting gebeurt. In het kader van de griffierechtenherziening wil ik daaraan niet tornen; dit was, meen ik, ook de zorg achter de vraag. Ik geef aan de consequentie van een mogelijke extra aanhouding in een enkel geval de voorkeur boven het alternatief om geen acht te slaan op verweerschriften die na een bepaalde datum zijn ingediend. Dat was de achtergrond van mijn antwoord in eerste termijn. Ik verwacht echter, zoals eerder gezegd, dat de advocaten hun verantwoordelijkheid willen nemen en zorgen voor een tijdige indiening van het verweerschrift en tijdige betaling. De termijn van vier weken voor betaling betekent dat de zitting moet worden aangehouden als wel vlak voor de zitting een verweerschrift is ingediend maar het griffierecht nog niet is betaald. Zoals gezegd, heeft dat mijn voorkeur boven het alternatief om geen acht meer te slaan op verweerschriften.

Dat betekent inderdaad dat daarvan enige belasting uitgaat voor de rechtspraak; mevrouw Quik legde daar de nadruk op. Deze kan worden voorkomen, een beetje vertrouwend op de zorgvuldige manier van werken van de advocatuur. Ik neem aan dat het ook geen doel in zichzelf wordt om die vertraging te veroorzaken. Wij moeten hierbij een balans vinden tussen het handhaven van de verplichting om voor de zitting het griffierecht betaald te hebben en aan de andere kant het belang om ook bij laat opkomende argumenten, zoals die in zo'n verweerschrift aan de orde worden gesteld, recht te doen aan de justitiabele.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik wil hiervoor absoluut niet de schuld bij de advocaat neerleggen, want het ligt over het algemeen aan "de justitiabele", zoals wij dat noemen met een lelijk woord. De rechterlijke macht doet al jarenlang pogingen om met name de financiële stukken tien dagen voor de zitting te krijgen, zodat de rechter ze op tijd kan inzien. Dat lukt tegenwoordig mondjesmaat, omdat een aantal keren de zitting gewoon niet is doorgedaan. Nu krijgen wij diezelfde strubbeling weer met niet betaald griffiegeld. Ik moet eerlijk zeggen dat ik het verlies aan

zittingscapaciteit dramatisch vind. Dramatisch. Iedere keer betekent dat drie maanden aanhouden, want een rooster wordt voor een kwartaal gemaakt. Iedere zaak schuift dus automatisch drie maanden op. Dat betekent ook dat er minder mensen bediend kunnen worden; die zitting kan namelijk niet meer worden ingevuld, omdat je zit met de oproeptermijnen. Dit gaat echt heel veel problemen geven. Ik heb daar veel moeite mee.

Minister **Hirsch Ballin**: Mocht de sombere verwachting van mevrouw Quik zich realiseren, dan zal daarop natuurlijk moeten worden gereageerd, maar ik heb het gevoel dat zij de gevolgen van deze regeling wat dramatiseert. Je mag uitgaan van de mogelijkheden die er nu zijn, niet alleen met elektronische betaling -- op dat punt zijn er de laatste jaren ook ontwikkelingen -- en met de verbeteringen in de administratie van de betalingen, maar ook met verantwoordelijk gedrag van de advocatuur en de enorme groei in het aantal rekening-courantverhoudingen tussen de advocatuur en de rechtspraak. Daarom zou ik toch willen vragen om niet zo somber naar de toekomst te kijken. Daartoe heb ik de regeling ook net zo toegelicht. Het gaat om een regeling die niet alleen recht doet aan het belang van een laat ingediend verweerschrift, maar ook recht doet aan de doelstelling van dit wetsvoorstel om betaling te verzekeren. Het alternatief van het weer tandeloos maken van de regeling is ook niet aantrekkelijk.

Mevrouw Westerveld heeft vragen gesteld over de tarieven. Op bladzijde 22 van het gewijzigde voorstel van wet staan de juiste tarieven. Ik kan ze wel aan haar voorlezen, maar ze heeft alles voor zich liggen. Daar staan de precieze bedragen vermeld. Over de tarieven die in hoger beroep en in cassatie worden geheven, heb ik al het een en ander gezegd in mijn antwoord in eerste termijn. Ze zijn in mijn ogen niet zo hoog dat ze een belemmering vormen voor de toegang tot de rechter. Er is voorzien in vaste, lage tarieven voor natuurlijke personen met weinig financiële middelen in hoger beroep en cassatie. Daardoor blijven deze rechtsmiddelen ook voor hen bereikbaar.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Ik wil het gewoon snappen. Ik heb het nu alleen over de griffierechten voor on- en minvermogenen. Ik zie dat alle tarieven boven de streep -- dat zijn de griffierechten bij kantonrecht en bij de rechtbank -- voor natuurlijke personen en voor rechtspersonen geleidelijk aan oplopen en voor on- en minvermogenen op een vast tarief blijven staan van €70. Ik neem aan dat de gedachte daarachter is dat je heel veel meer van die mensen niet moet vragen, omdat dan de toegang tot de rechter in gevaar komt. Op het moment dat iemand in die categorie een vonnis van de rechtbank krijgt, bijvoorbeeld in een medische schadezaak, waarover hij in hoger beroep wil gaan, dan gaat het griffierecht opeens met een factor vier omhoog. Ik had daarover twee vragen aan de minister. De eerste vraag is: als de achterliggende gedachte achter het vasthouden op €70 is dat we een hoger bedrag niet moeten doen, waarom is die ratio dan

losgelaten op het moment dat iemand in hoger beroep wil? De tweede vraag is: stel dat het echt een probleem voor zo'n persoon wordt om in hoger beroep te gaan, kan hij dan voor dat griffierecht naar de bijstand om bijzondere bijstand aan te vragen?

Minister **Hirsch Ballin**: De tariefstelling is ook in hoger beroep en in cassatie voor onvermogenen lager in de tweede en derde categorie zaken dan voor andere natuurlijke personen. In de eerste staffel is het gelijk, maar in de tweede is het €280 tegenover €640 en €280 tegenover €1455. Dat is dus aanzienlijk lager voor onvermogenen. In cassatie is het verschil zelfs nog groter. Daar staat €290 tegenover €700 respectievelijk tegenover €1745. Dat is iets meer dan een zesde voor de onvermogenen in vergelijking met andere rechtzoekenden. Ik wil er niet aan voorbijgaan dat het desalniettemin een groot bedrag is en groter dan in eerste aanleg. Het is echter wel de bedoeling van het stelsel om een nadere afweging te vragen bij het aanwenden van de rechtsmiddelen van hoger beroep en cassatie.

Dan de vraag over de beschikbaarheid van de bijstand. Ik neem aan, maar ik begeef me hiermee op het terrein van mijn collega van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, dat de bijzondere bijstand inderdaad kan worden verkregen. Dat wordt nu bevestigd door de deskundige die ik in mijn gezichtsveld heb.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Ik ben blij met dat laatste antwoord. Wat het eerste antwoord betreft, heb ik echter toch het idee dat ik een antwoord krijg op een andere vraag dan die ik heb gesteld. Ik had namelijk niet gevraagd om de griffierechten in hoger beroep voor onvermogenen te vergelijken met die voor vermogenen. Mijn vraag was: wat is de ratio achter het feit dat in de staffels boven de streep voor de andere categorieën de griffierechten wel omhooggaan voor natuurlijke personen, van €70 naar €140 naar €255 naar €580 naar €1395, maar ze voor minvermogenen consequent op €70 blijven? Ik zou zeggen dat de ratio daarachter het idee is dat de toegang tot de rechter in gevaar komt als je hoger dan dat bedrag gaat zitten. Vervolgens lijkt die rationaliteit als er hoger beroep wordt ingesteld, te zijn losgelaten en mag het bedrag ineens €280 worden. Dat snap ik niet.

Minister **Hirsch Ballin**: Mevrouw Westerveld leest de tabel verkeerd. Dat het constant €70 is, ongeacht de zwaarte van de zaak, geldt ook voor het bedrag, ongeacht de zwaarte van de zaak, op €280 respectievelijk €290 blijft. Dat is dus net zoals in eerste aanleg.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dat klopt, maar het gaat mij om het verschil tussen €70 en €280.

Minister **Hirsch Ballin**: Als mevrouw Westerveld de vergelijking maakt, ziet zij dat bij de zwaarste categorie in de sector civiel van de rechtbank het verschil is €70 tegen €1395. Het verschil is in hoger beroep €280 tegenover €1455. In cassatie is het

€290 tegenover €1745. Er gelden dus weliswaar hogere bedragen, maar het blijft zo dat het ongeacht de zwaarte van de zaken is voor de on- en minvermogenen.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Als de redenering van de minister zou kloppen zou je dus, als je het griffierecht voor rechtspersonen vervijfvoudigt, ook het griffierecht voor onvermogenen fors mogen verhogen zonder de toegang tot de rechter in gevaar te brengen, omdat ze dan toch altijd nog veel minder betalen. Maar zo zit het natuurlijk niet.

Minister **Hirsch Ballin**: Het lijkt alsof we langs elkaar heen praten, maar dat komt doordat de vergelijking op twee assen moet worden gemaakt. Dat is aan de ene kant de as van de draagkracht en aan de andere kant die van de afweging, die zwaarder in de griffierechten tot uitdrukking komt naarmate je hoger komt in de kolom van de rechtspraak.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Ik begrijp dat de minister zegt: met dit systeem ben ik niet bang dat er straks wordt gezegd: iemand met weinig middelen van bestaan is afgesneden van de mogelijkheid om in beroep te gaan in een medische schadezaak vanwege de combinatie van griffierecht en eigen bijdrage, en dat komt in de gevarenzone.

Minister **Hirsch Ballin**: De toegang tot de rechter in eerste aanleg is zonder meer gegeven met het beperkte griffierecht van €70. De nadere weging van het instellen van hoger beroep en cassatie wordt natuurlijk door het hogere griffierecht, en behoudens de mogelijkheden van bijzondere bijstand, verzwaaard -- dat is een onderdeel van het stelsel -- maar naar mijn overtuiging niet op zo'n manier belemmerd dat daardoor een probleem met artikel 6 EVRM ontstaat. Mocht dat bij de evaluatie anders blijken te zijn, dan zal dat te zijner tijd onder ogen moeten worden gezien.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Het is naar mijn mening toch een financiële prikkel die, zo hij niet de toegang tot de rechter in gevaar brengt, dan toch wel de gelijke behandeling in gevaar brengt. Voor de een is een hoger griffierecht namelijk geen enkel probleem, terwijl het dat voor de ander juist wel is. Ik vind het dus sowieso een lelijke bepaling.

Minister **Hirsch Ballin**: Maar de mate waarin het een probleem wordt, wordt mede bepaald door de hoogte van de tarieven, en er is een aanzienlijk verschil tussen €280 en €1455, zoals bij de griffierechten in hoger beroep.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik noem nog de Raad van State: de eenheid van rechtspleging en een herhaalde mogelijkheid om te betalen. Ik doel op de uitspraak van de Raad van State van juni over de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja, dat is een nieuwe ontwikkeling in de bestuursrechtspraak. Het kan

zijn dat zich op dit punt ontwikkelingen aandienen op het moment dat deze regeling wordt geëvalueerd. Dit is aan de orde in de bestuursrechtspraak vele jaren nadat de regeling is geïntroduceerd. Mijn advies zou dus zijn om eerst ervaring op te doen met de regeling zoals die nu in de civiele rechtspraak is gecreëerd.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Volgende week dinsdag zal over het wetsvoorstel worden gestemd.
**

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. Ik heb net de indruk gewekt dat ik stemming wenste. Op grond van een gentlemen's agreement dat we kennelijk voor de vakantie met de minister hebben gesloten, maar dat was mij even ontgaan en in het belang van 's rijks belastingen neem ik die vraag terug. Ik vraag aantekening.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van SP wordt aantekening verleend dat zij geacht wenssen te worden tegen het wetsvoorstel te hebben gestemd.
**

Sluiting 20.53 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende hamerstukken te doen plaatsvinden op 28 september 2010:

Bepalingen over de politie en over de brandweerbepalingen, de rampenbestrijding en de crisisbeheersing op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Veiligheidswet BES) (32207);

Regels met betrekking tot het geldstelsel van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, alsmede enige voorzieningen van overgangsrechtelijke aard (Wet geldstelsel BES) (32217);

Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de aanwijzing van bromfietsen waarvoor geen Europese typegoedkeuring is vereist teneinde de toelating van bijzondere bromfietsen tot het verkeer te vereenvoudigen en van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 in verband met het herstel van enkele onvolkomenheden (32225);

b. de plenaire behandeling van de volgende hamerstukken te doen plaatsvinden op 28 september 2010 (onder voorbehoud):

Wijziging van de Arbeidstijdenwet in verband met de uitvoering van artikel 19, tweede lid, van verordening 561/2006/EG (32311);

Wijziging van de begrotingsstaat behorende bij de begroting van de Koning (I) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-I);

Wijziging van de begrotingsstaat van de Staten-Generaal (IIA) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IIA);

Wijziging van de begrotingsstaat van de overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten (IIB) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IIB);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Algemene Zaken, van het Kabinet der Koningin en de Commissie van toezicht betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (III) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-III);

Wijziging van de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IV);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-V);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie (VI) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-VI);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-VII);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-VIII);

Wijziging van de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IXA);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-IXB);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-X);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XI);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XII);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het

jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XIII);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XIV);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XV);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-XVI);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-A);

Wijziging van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-B);

Wijziging van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-C);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-D);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Spaarfonds AOW voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-E);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-F);

Wijziging van de begrotingsstaat van het BTW-compensatiefonds voor het jaar 2010 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (32395-G);

c. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden door de vaste commissie voor Financiën:

Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten in verband met de introductie van en het toezicht op premiepensioeninstellingen (Wet introductie premiepensioeninstellingen) (31891);

d. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 12 oktober 2010:

Voorstel van wet van het lid Van Dam houdende wijziging van Boek 2 en Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek (stilzwijgende verlenging en opzegtermijn bij lidmaatschappen, abonnementen en overige overeenkomsten) (30520);

Wijziging Wetboek van Militair Strafrecht in verband met het opnemen van een strafuitsluitingsgrond voor rechtmatig geweldgebruik door militairen (31487, R1862);

f. de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 26 oktober 2010:

Wijziging van de Winkeltijdenwet met het oog op inkadering van de bevoegdheid om

vrijstelling te verlenen of een ontheffingsbevoegdheid toe te kennen in verband met de toeristische aantrekkingskracht van een gemeente (31728);

g. de plenaire behandeling van het Belastingplan 2011 te doen plaatsvinden op 21 december 2011.

De lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Regeling van de tijdelijke vervanging van wethouders en gedeputeerden wegens zwangerschap en bevalling of ziekte (32209);
Wijziging van de Wet studiefinanciering 2000 en de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten in verband met onder meer niet-indexering normbedragen voor 2011 en 2012 en aanpassing aanvullende beurs (32263).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister-president, minister van Algemene Zaken, inzake werkprogramma's 2011 strategische adviesraden (griffiennr. 147097);
een, van de minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van elf fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake o.a. Richtlijn betreffende Europees onderzoeksbevel in strafzaken (griffiennr. 1470003);
een, van alsvoren, inzake voortgangsrapportage Coöperatie - en verificatiemechanisme Bulgarije en Roemenië (griffiennr. 147011);
een, van alsvoren, inzake bezoek leden van de Staten-Generaal aan bijeenkomst 65ste AVVN in New York (griffiennr. 147070);
een, van alsvoren, ten geleide van de geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Zaken van 10 en 11 september 2010 (griffiennr. 147041);
een, van alsvoren, ten geleide van 6 fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen, inzake o.a. Richtlijn beleggerscompensatiestelsels (griffiennr. 147040);
een, van alsvoren, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken van 13 september 2010 (griffiennr. 147042);
een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 7 juni 2010 te Bratislava totstandgekomen Protocol tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Slowaakse Republiek tot wijziging van het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Tsjechoslowaakse Socialistische Republiek tot het vermijden van dubbele belasting en het voorkomen van het ontgaan van belasting met betrekking tot belastingen naar het inkomen en naar het vermogen, met Protocol (Trb. 2010, 202), alsmede een toelichtende nota bij het Protocol (griffiennr. 147038);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 4 februari 2010 te Berlijn totstandgekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake sociale zekerheid ter aanvulling van communautaire regelingen, en de op 21 januari 1969 te 's-Gravenhage totstandgekomen Overeenkomst inzake de invordering van premies voor sociale zekerheid (Trb. 2010, 101), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147063);

een, van alsvoren, inzake notawisseling houdende een verdrag tot wijziging van het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Internationaal Joegoslavië Tribunaal (ICTY) inzake de positie van ICTY-stagiairs in Nederland; 's-Gravenhage, 14 juli 2010 (griffiennr. 147064);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 29 augustus 2009 te Vancouver totstandgekomen verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden, ten behoeve van de Nederlandse Antillen, en de Regering van Canada inzake de uitwisseling van gegevens met betrekking tot belastingen (Trb. 2009, 154), alsmede een toelichtende nota bij dit verdrag (griffiennr. 147065);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 26 januari 2009 te Bonn totstandgekomen Statuut van het Internationaal Agentschap voor Hernieuwbare Energie (IRENA) (Trb. 2009, 49 en 90), alsmede een toelichtende nota bij dit verdrag (griffiennr. 147066);

een, van alsvoren, ten geleide van het fiche Richtlijn seizoensarbeid dat werd opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (griffiennr. 147067);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Informele Raad Buitenlandse Zaken van 10 en 11 september en Raad Algemene Zaken van 13 september 2010 (griffiennr. 147084);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 1 juni 2006 te Luxemburg totstandgekomen Memorandum van Overeenstemming inzake de samenwerking op het terrein van de beheersing van crisissen met mogelijke grensoverschrijdende gevolgen tussen het Koninkrijk België, het Koninkrijk der Nederlanden en het Groothertogdom Luxemburg (Trb. 2009, 58), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147074);

een, van alsvoren, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Europese Raad van 16 september 2010 te Brussel (griffiennr. 147085);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 1 september 2009 te Mexico-Stad totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, ten behoeve van de Nederlandse Antillen, en de Verenigde Mexicaanse Staten inzake de uitwisseling van inlichtingen met betrekking tot belastingen (Trb. 2009, 155), alsmede een toelichtende nota bij dit verdrag (griffiennr. 147109);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 14 september 2009 te Apia totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Samoa inzake de uitwisseling van

informatie betreffende belastingzaken, met Protocol (Trb. 2010, 168), alsmede een toelichtende nota bij het Verdrag (griffiennr. 147093);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 27 januari 2010 te San Marino totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek San Marino inzake de uitwisseling van informatie betreffende belastingzaken (Trb. 2010, 138), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147101);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 6 november 2009 te 's-Gravenhage totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vorstendom Andorra inzake de uitwisseling van informatie betreffende belastingzaken (Trb. 2010, 24), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147103);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 4 februari 2010 te Belmopan totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Belize inzake de uitwisseling van informatie betreffende belastingzaken, met Protocol (Trb. 2010, 64 en Trb. 2010, 146), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147102);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 4 december 2009 te 's-Gravenhage totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Gemenebest van de Bahama's inzake de uitwisseling van informatie betreffende belastingzaken (Trb. 2010, 2 en Trb. 2010, 148), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147104);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 13 oktober 2008 te Riyad totstandgekomen verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van het Koninkrijk Saudi-Arabië tot het vermijden van dubbele belasting en het voorkomen van het ontgaan van belasting met betrekking tot belastingen naar het inkomen, met Protocol (Trb. 2008, 214 en Trb. 2010, 139), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147105);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 2 december 2009 te Castries totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vorstendom Andorra inzake de uitwisseling van informatie betreffende belastingzaken (Trb. 2010, 51 en Trb. 2010, 137), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147106);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 10 november 2009 te Brussel totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van het Vorstendom Liechtenstein inzake de uitwisseling van informatie betreffende belastingen (Trb. 2010, 14 en Trb. 2010, 107), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147107);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 11 januari 2010 te 's-Gravenhage totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vorstendom Monaco inzake de

uitwisseling van informatie betreffende belastingen (Trb. 201, 37), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147096);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 27 november 2009 te 's-Gravenhage totstandgekomen Protocol tot wijziging van het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Barbados tot het vermijden van dubbele belasting en het voorkomen van het ontgaan van belasting met betrekking tot belastingen naar het inkomen, met Protocol (Trb. 2009, 229 en Trb. 2010, 135), alsmede een toelichtende nota bij het Protocol (griffiennr. 147100);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 4 december 2009 te 's-Gravenhage totstandgekomen Tweede Protocol tot wijziging van de Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van Maleisië tot het vermijden van dubbele belasting en het voorkomen van het ontgaan van belasting met betrekking tot belastingen naar het inkomen, gewijzigd bij Protocol (Trb. 2010, 17), alsmede een toelichtende nota bij het wijzigingsprotocol (griffiennr. 147099);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 10 december 2009 te Londen totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Montserrat inzake de uitwisseling van informatie betreffende belastingzaken, met Protocol (Trb. 2010, 31 en Trb. 2010, 176), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147098);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 18 februari 2010 te St. George's totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Grenada inzake de uitwisseling van informatie betreffende belastingzaken (Trb. 2010, 97 en Trb. 2010, 140), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffiennr. 147095);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van het op 23 oktober 2009 te Rarotonga totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Cookeilanden inzake de uitwisseling van informatie betreffende belastingzaken, met Protocol (Trb. 2009, 235 en Trb. 2010, 150) (griffiennr. 147094);

een, van alsvoren, houdende goedkeuring van de op 4 juni 2010 te Paramaribo totstandgekomen Notawisseling houdende een verdrag tot wijziging van de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname inzake luchtdiensten tussen en via de Nederlandse Antillen en Suriname (Trb. 2010, 201), alsmede een toelichtende nota bij dit wijzigingsverdrag (griffiennr. 147108);

een, van de minister van Justitie, inzake Zesde Monitor Wet schuldsanering natuurlijke personen (griffiennr. 147019);

een, van alsvoren, inzake voorlichting Raad van State (griffiennr. 146265.02);

een, van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, ten geleide van het rapport Partijfinanciering in Europa (griffiennr. 147031);

een, van alsvoren, ten geleide van een afschrift van een brief aan de Vereniging

Nederlandse Gemeenten inzake parkeerbeleid voor gehandicapten (griffiennr. 146962);

een, van alsvoren, inzake publicatie in het Staatsblad van de Samenwerkingsregeling waarborging plannen van aanpak landstaken Curaçao en Sint Maarten (griffiennr. 147015);

een, van alsvoren, ten geleide van een afschrift van haar brief aan de Tweede Kamer inzake de derde voortgangsrapportages van mr. dr. J. de Lange en Prof. mr. P.C. Vegter betreffende de implementatie en uitvoering van de te nemen verbeteringen na het bezoek van het CPT aan de Nederlandse Antillen en Aruba in juni 2007 (griffiennr. 147013);

een, van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake bekrachtiging initiatiefwetsvoorstel Kinderombudsman (griffiennr. 146395.07);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, ten geleide van de halfjaarlijkse rapportage openstaande toezeggingen (griffiennr. 146991);

een, van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake voorhang Besluit van 1 juli 2010 houdende wijziging van enkele uitvoeringsbesluiten van de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met verruiming van uitbestedings- en doorstroombmogelijkheden (Stb. 283) (griffiennr. 147014);

een, van alsvoren, inzake voorhangprocedure subsidieregeling tweede graden hbo en wo (griffiennr. 146993);

een, van alsvoren, ten geleide van de Evaluatie Wet op de vaste boekenprijs (griffiennr. 147046);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van de geannoteerde agenda voor de Eurogroep en Ecofin van 6 en 7 september 2010 (griffiennr. 146983);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Ecofin-raad van 7 september 2010 (griffiennr. 146983.01);

een, van alsvoren, ten geleide van de geannoteerde agenda voor de Eurogroep en Informele Ecofin van 30 september 2010 en 1 oktober te Brussel (griffiennr. 147110);

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, inzake Besluit houdende wijziging van het Besluit beheer verpakkingen en papier en karton (griffiennr. 147017);

een, van de minister voor Wonen, Wijken en Integratie, inzake verzoek om toezending Wijziging Vreemdelingenbesluit 2000 voor inwerkingtreding (griffiennr. 147054);

een, van de minister van Economische Zaken, inzake Structuurvisie Natuurbescherming Randstad 380 Kv verbinding (griffiennr. 147012);

een, van alsvoren, inzake convenant aanvullend beleid (bij het wetsvoorstel) Aanbestedingswet (griffiennr. 147069);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van de IWI-rapportage Dienstverlening op maat (griffiennr. 147043);

een, van alsvoren, ten geleide van het Jaarplan IWI 2011 (griffiennr. 147058);

een, van alsvoren, inzake Monitor Arbeidsmarkt augustus 2010 (griffiennr. 146994);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, ten geleide van het ontwerpbesluit houdende regels voor een zorgverzekering voor de bevolking van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (griffiennr. 147037);

een, van alsvoren, inzake voorhangbrief experiment Sint Maartenskliniek (griffiennr. 147077);

een, van alsvoren, inzake intrekken voorhang bekostiging dure geneesmiddelen bij ziekenhuisverplaatste zorg (TNF-alfaremmers) (griffiennr. 146793.06);

een, van alsvoren, inzake voorhang aanwijzing prestatieomschrijving stoppen met rokenprogramma (griffiennr. 147087);

een, van alsvoren, inzake overgangsregeling kapitaallasten: inventarisatie NZa (griffiennr. 146199.03).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende missive:

een, van de directeur van het Kabinet der Koningin, houdende mededeling van de goedkeuring door H.M. de Koningin van een aantal door de Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen (griffiennr. 147121).

De Voorzitter stelt voor, deze missive voor kennisgeving aan te nemen. De bijlage is neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van J.P.Z. te W., inzake Den Haag en ambtenaren maken ons land armer en problematischer (griffiennr. 146961).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken;

een, van S.B.R. te A., inzake verzoening (griffiennr. 147062).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking;

een, van J.V.T., inzake dringend verzoek om aandacht in verband met vier brandstichtingen en diverse bedreigingen (griffiennr. 146979).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Justitie;

een, van A.W.M.B. te Z., inzake BKR registratie (griffiennr. 147005).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Financiën;

een, van D.d.I.R. en A.J.M. d.I.R.D. te L., inzake plannen om zijn huurwoning te slopen en geen recht op terugkeer (griffiennr. 147072).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissies voor Volkshuisvesting,

Ruimtelijke Ordening en Milieu/Wonen, Wijken en Integratie;

een, van C.E., inzake dierenmishandeling (griffienr. 147033).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.